

Za. 200^e

LIV. #
IOAN. GVIL. DE GOEBEL, ICTI
SERENISS. DVC. BRVNSV. LVNEB. A CONSILIIIS AVLAE ET
IVSTITIAE, CVRIAE PROVINC. GVELFERBYTANAE ASSESSORIS
IVRIVM IN ACADEMIAE IVLIA PROF. ORDIN. ET
FACVLT. IVRID. IBIDEM SENIORIS

DE
IVRE VENANDI
DIATRIBA

MVLTIS IN PRAESENTI AB IPSO
ACCESSIONIBVS AVCTA

PRAEMISSA EST
DISQVISITIO PROOEMIALIS
DE
POENIS IN FERARVM FVRES
ET VNIVERSI APPARATVS VENATORII
PER VETERVM GERMANORVM
LEGES STATVTIS
A V C T O R E
HENRICO GOTTLIEB FRANCKE

FRANCOF. ET LIPSIAE
IMPENSIS IO. GOTTFRIED STRENGI
ANN. CIOIOCCXLII.

12-

IOAN. GVIL. DE GOEBEL, ICTI
SREINIS. DAC BRVNSV. LVNED. A CONSILII AVLAE ET
IVSTITIAE CAELIAE PROVINC. GVPTHEAV. MAE. ASSessoris
IVRE. IN. ACADEMIA. IVRE. PRAES. IN. IT.
PACVLT. IVRE. IVRE. SENIORIS

DE
IVRE VENIANDI
DIATRIBA
MVTIS IN PRAESENTI AB 1750
ACCESSIONIBVS AVCTA

PRAXIS. EST.
DISPOSITIO. BOEMANIS
DE
POENIS IN FERRIVM TVRES
ET VNIERSI. APPARATVS. VINDICTORIS
SEN. VETERVM. GERMANORVM
LEGE. STATV. ET
HENRICO. GOTTLIB. FRANCKE

FRANCOE ET LIBRAE
IMPENSIS IO. GOTTFRIED STRENGI
ANN. MDCCCLXXII

DISSERTATIO PROOEMIALIS
DE
POENIS IN FERARVM
FVRES
ET VNIVERSI APPARATVS
VENATORII PER VETERVM GERMANORVM
LEGES STATVTIS
AVCTORE
HENR. GOTTL. FRANCKE.

DISSERTATIO PROOEMIUM
DE
POMIS IN FERRAM
FARS
ET UNIVERSI APPARATUS
VINDICATI PER VETERUM GERMANORVM
LEGES STATIS
AUCTOR
HENR. GOTTL. FRANKKE

SYNOPSIS.

<i>I. Instituti ratio.</i> <i>II. Vocabulis, Vet. Germ. certus statutus terminus.</i> <i>III. Generalia quaedam, circa furti crimen, apud priscos Germ. notata.</i> <i>IV. Praesentis Dissertationis partitio.</i> <i>V. De Furtis autum ferarum, ex Lege Salica.</i> <i>VI. De iisdem furtis, secundum reliquas Vet. Germ. Leges.</i> <i>VII. De Furtis quadrupedum ferarum.</i>	<i>VIII. De Furtis apparatus venatorii, & inprimis canum venaticorum.</i> <i>IX. Iudicia capitalia Vet. Germ. generatim exposita.</i> <i>X. Eorum indoles, circa crimen furti, inprimis de denunciatione</i> <i>XI. De Accusatione & iudicis, circa illam, officio.</i> <i>XII. De Furtis comprehensione, inquisitione per torturam.</i> <i>XIII. Conclusio opusculi.</i>

§ I.

Simulatque praesentis limatissimae, de *Iure venandi*, Dissertationis PERILLVSTRIS & EXCELLENTISSIMVS AVCTOR, pro singulari suo & indefesso in promovendis literis studio, eam multis ab IP SO accessionibus, eruditionem profecto haud vulgarem spiranti-

A

rantibus, auctam iterum publici iuris facere, simulque, ex speciali quidem erga nos favore, permittit, prooemii veluti loco, quaedam praemittendi; prima nobis cura fuit, quo argumentum seligeremus, quod, licet illam non ornare, aliquam tamen B. L. afferre valeat utilitatem. Constitutum itaque ab initio erat, *Scriptorum, de Iure venandi*, suppeditare *notitiam*, (a) eumque in finem quoque, quod publice grato profiteamur animo, a supra laudato PERILLVSTRI & EXCELLENTISSIMO AVCTORE egregia iamiam acceperamus subsidia. Postquam autem nobis copiosissimam illam librorum *notitiam* inspiciendi datum fuit, quam sub *Bibliothecae Venatorio- Forestalis ac grutiae* titulo, pro exactissima sua diligentia, collegit, *Clarissimus Bibliothecae Saxonicae Auكتور*, M. GEORG. CHRISTOPH. KREYSIG, Fautor ac amicus noster e paucis certissimus, deprehendimus, nostrum adparatum, cum illius collectione nullo prorsus modo posse comparari. Mutilo ergo ac manco quasi labore, licet ad finem paene perducto B. L. onerare religioni omnino nobis duximus, inprimis cum spes facta nobis fuerit certissima, breui, modo memoratam *Bibliothecam Venatorio- Forestalem* in lucem prodituram. Et hanc etiam mutandi propositi nostri causam, iudicabit

bit, vt speramus, vnusquisque grauiffimam. Aliud igitur quum quaerendum efferet argumentum, post longam tandem inuestigationem, succurrit, quaedam, *de poenis apud Veteres Germanos, in ferarum fures & vniuersi apparatus venatorii, statutis*, in medium proferendi. Quae quidem etfi non eo, quo decebat, studio, sint composita; nec omni tamen caritura vtilitate, nec prorsus fore iniucunda, confidimus, praecipue quum PERILLVSTRI & EXCELLENTISSIMO AVCTORI placuerit, & ad hoc argumentum eo magis ornandum, quaedam nobiscum communicare, haud spernenda.

(a) Vel tribus tantum verbis, de biga libellorum, ab iis, qui Scriptores, de iure venandi, recensere solent, vt plurimum omifforum, quaedam hic notasse, forsan iuuabit. Primus est Franc. ZAONETTI I. U. D. *Equit. aurati, & Sacrat. Imp. Ferdin. I. Consl. in Celeb. Ingolstad. Gymnasio, Ordin. Legum Profess. primarii. De duplici Venatione, cum Generali tum & Germanica, liber auctior accuratioe, cui peruetus & elegans quaeftio, de partu ancillae, est praemissa, ad L. in pecudum fructu ff. de Vfur. ad Maximil. II. Roman. regem inuictum, quae, cum Eiusd. de Romano Imperio Libro, & primatu prioris geniti Regum Magnorumque Principum Romani orbis, prodiit, Ingolstad. 1563. 4.* Absoluitur autem modo citatus, de iure venandi, liber in specie 9. plag. & VII. momentis, veluti 1) de partu ancillae, 2) de venatione in genere, 3) de venatione clericorum 4) de venatione Germanica, 5) de Officio Caesaris, in auferenda popularibus venatione, & vasallis concedenda, 6) de damnis, quae a feris bestiis inferuntur popularibus, per vasallos, principes aut nobiles restituendis, 7) de poenis, quibus capientes con-

tra prohibitionem feras, baud dubie sint afficiendi. Primus, quantum quidem nobis constat, in Germania fuit, modo adductus ZAONETTUS, qui, de hoc argumento, scripsit. Qua etiam de causa laborem suum deprehendere licet, non nisi ex textibus Iuris Romani, incongrue huc tractis, & glossatorum opinionibus compilatum. Insertus est deinde *Abasv. FRITSCHII Corpori Iuris Venatorio-Forestali, Part I. p. 139. & 490. seq.* Alter est *Petr. Angeli BARGÆI, de Aucupio Liber I. ad Franc. Medicem, Florent. & Senens. Principem*, qui prodiit simul cum *Eiusd. Elegia, de Radagasi & Getarum caede, ad urbem Florentiam, ad Cosmum Medicem, Florent. & Senens. Ducem. Florentiae apud Iuntas 1546. 4 mai. 7. pl.* Praeter modo adductum primum, de Aucupio, librum, qui elegantissimo carmine constat, nullus praeterea in lucem prodisse videtur. Et iste paucis quoque visus, rarissime solet occurrere. Elegia autem, de celeberrima illa *Radagasi & Getarum, ad Florentiam, caede*, multa sane continet notatu quam maxime digna.

§. II. *antiquae eruditio* (a)

Ne autem in nostro quoque argumento explicando, ea exoriat confusio, quam plerique committere solent antiquitatum Germanicarum Scriptores, dum alii, *Veterum Germanorum* vocabulis vtentes, arctiorem temporum, alii contra multo laxiorem quasi limitem, fundamenti loco, ponunt, nec iustum accuratumque terminum, si ita dicere fas est, a quo & ad quem, certo figunt, alii rursus sub legum elogio consuetudines tam vniuersales Germaniae quam particulares, diuersissimi etiam acui, comprehendunt; ante omnia nobis ratio videtur reddenda,

da, & quas hic maiorum nostrorum intelligamus leges, & quam veteribus nostris Germanis statuamus temporum veluti periodum. Illa ergo hic nobis in censum veniunt maiorum nostrorum placita, quae Saeculis, vt coniectura maxime probabili augurari licet, IV. V. & VI. in scripturam relata, ac, post SICHARDVM, (a) HEROLDVM (b) LINDENBROGIVM, (c) EC-CARDVM, (d) aliosque, (e) anno huius saeculi XXXIIX, sub *Corporis Iuris Germanici* titulo, iterum publici iuris fecit *Halae*, consilio ILLVSTR. HEINECCII, Conf. PETR. GEORGISCH, in *Quart. mai.* quo quidem labore, Editor insignem sane Iuri Germanico, quod nunc demum in deliciis esse coepit, attulit vtilitatem.

(a) *Iob. SICHARDVS* *Leges saltem Ripuaviorum, Baiuaviorum & Alamannorum* congesisse dicitur, *Basf. 1530. in 8. conf. STRVV. Hist. Iur. c. VI. §. 2. seq. p. 412. sequ.*

(b) *Basf. Iob. HEROLDI* opus prodiit sub titulo: *Originum ac Germanicarum antiquitatum libri, leges videlicet Salicae, Alamannorum, Saxonum, Angliorum, Thuringorum, Francorum, Ripuariae, Baiuaviorum, Westphalorum, Werinorum, Frisorum, Longobardorum, Teutonum, Basf. 1557 fol.*

(c) *Frid. LINDENBROGII* volumen extat sub titulo: *Codex legum antiquarum, in quo continentur, leges Wisigothorum, Edictum Theodorici regis, lex Burgundionum, lex Salica, lex Alamannorum, Decretum Tassilonis ducis, lex Ripuaviorum, lex Saxonum, Angliorum & Werinorum, Frisonum, Longobardorum, constitutiones Siculae sive Neapolitanae, Capitularia*

ularia Caroli M. & Hludouici Imp. vna cum Glossario, Francof. 1613. fol. v. STRVV. l. c.

(d) *Ioh. Georg ECCARDI labor inscribitur: Leges Francorum Salicae & Ripuariorum, cum additionibus Regum & Impm. vavii &c. &c. Franc. & Lips. 1720. fol.*

(e) Quos citat. Conf. GEOGISCH; in *Praefat. ad Corpus suum Iuris Germanici.*

§. III.

Et abunde satis profecto declarant, saepius memoratae maiorum nostrorum leges, nullam paene delicti speciem, furto, apud illos fuisse frequentiore, & possiet quis egregium Iurisprudentiae antiquae criminalis dare specimen, si, & quae generatim de eo, in illis legibus occurrunt notatu digna, & omnes eius species, ac procedendi tandem, in veritate illius investiganda, modum, ideo inibi praescriptum, vellet persequi. Nos, ob angustos propositi nostri terminos, pauca tantum notabimus, generatim huc spectantia, veluti, furto oblatum ab ingenuo nouies, a seruo sexies compensandum, vel ab utroque centum flagella fuisse suscipienda, aut, si ingenuus satisfacere non potuerit, & dominus pro seruo noluerit componere, (a) vterque laeso in seruitutem fuisse traditum, v. *LL. Wisigoth. Libr. VII. Tit. II. c. 13. 14.* Alia autem quum insuper esset conditio ingenui, alia serui, alia propria auctoritate,

ritate, alia, alterius instinctu, furtum committentis; intuitu vtriusque, nimiam illam casuum, de eiusmodi furtis, generatim commissis, & in saepius laudatis legibus, ideo occurrentium, dispositionum multitudinem ac varietatem, consulto praetermittimus, ne extra oleas vagari videamur.

(a) Semel notasse sufficiat, componere in scriptoribus medi aevi, & his antiquorum populorum legibus, idem significare, ac mulctam a legibus statutam, laeso, in damni dari compensationem, vel iniuriae, propter delictum, inflictæ satisfactionem, & vocabulum *compositio*, ipsam hanc notare mulctam, cuius iam *Tacitus* mentionem facit, de *M. G. c. 12. Pars*, iniquiens, *mulctæ regi vel ciuitati, pars ipsi, qui uindicatur, vel propinquis eius exoluitur.*

§. IV.

Ad nostrum potius scopum propius accedentes, omnium primo in medium afferre iuuat, quæ, de auiibus feris furto ablatis, statuunt maiorum nostrorum Leges, de illis ad quadripedes progrediemur, ab his autem ad apperatum venatorium, ac omnibus absolutis, quaedam, de processu criminali, in hoc delictorum genere obseruato, subnectemus.

§. V.

Inter aues itaque feras, imprimis vel plane vnice,

vnice, memorantur diuerſa accipitrum, ſiue eius-
 modi auium, quae aliarum praeda viuunt, gene-
 ra, in earumque furta variae poenae ſtatuuntur,
 manifefto ſatis indicio, maiores noſtros iis ad ve-
 nationem uſos. (Vid. quae, de deliciis, quas Vet.
 Germ. populi, ex venatione, per accipitres, capie-
 bant, infra, §. 6. n. a. & §. 8. n. f. notauimus.) Con-
 firmat hoc etiam *Falconarius* (a) inter venatores,
 qui in ſerie officialium praecipuorum, in aula Imp-
 Carolingicorum, numerantur, quoque memo-
 ratus. In explicandis autem nunc his furtis, or-
 dinem ſequemur legum, inter quas, iure merito-
 que, & ob antiquitatem & dignitatem, Legi Salic-
 cae (b) primae praecipuae partes ſunt tribuendae.
 Ex illius *Tit. VII. de Furtis auium*, ap. *Cel. EC-
 CARDVM*, p. 24. 25. & paulo aliter, ap. *LINDEN-
 BROG. Cod. LL. Ant. p. 317. t. 7.* ſequentia
 huc pertinent: 1) *Si quis accipitrem furauerit
 de arbore MALB* (c) *ORTFOCLA*, (d) *CXX.
 den.* (e) *qui faciunt ſolidos III.* (f) *culpabilis
 iudicetur, excepto capitale* (g) & *delatura.* (h)
 2) *Si quis de pertica accipitrem furauerit, MALB.
 WEIANO*, (i) *ſiue ORTFOCLA, DC. den. qui
 faciunt ſolid. XV. culpabilis iudicetur, excepto
 capitale & delatura.* 3) *Si quis accipitrem de
 intro clauem repositum furauerit, MALB. ORTFO-
 CLA, ſiue WEIANO PANDETE*, (k) *M. DCCC.*
 qui

qui faciunt solid. XLV. culpabilis (l) iudicetur, excepto capitale & delatura. 4) Si quis sparuarium furauerit, MALB. SVCELIN, (m) CXX denariis, qui faciunt Solid. III culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura. 9) Si quis turturem (n) de trappa (o) furauerit, MALB. ACFALLA, (p) DC. den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura. His Ripuariorum leges iungere liceat, ubi tit. XXXVI. de diuersis interfectionibus (q) no. XI. haec habentur: Si quis Weregeldum (r) soluere debet, - - - acceptorem (s) non domitum pro III. solidis tribuat, commorsum gruarium (t) pro sex solidis tribuat, acceptorem mutatum pro XII. solidis tribuat. & no. XII. Quod si cum argento soluere contigerit, pro solido XII. denarios, sicut antiquitus est constitutum.

(a) Vti patet ex *Hincmori*, Archiep. Rhemenf. celeberrimi epistola, ad proceres regni, de institutione Carolomanni regis, & de ordine palatii, ex *Adalardo*. Operum Tom. II. p. 208. seq.

(b) Haec lex, a *Francis Salis*, haud dubie, nomen accepisse videtur. In qua etiam sententia versatur, III. HEINEGIVS, in Praef. ad *Corp. Iur. Ant.* Conf. GEORGISCH, *Francos Salios*, a *Sala*, huius nominis, *Franconiae* vel *Thuringiae*, non incelebri fluuio, dictos, existimans. Ast. *Cl. Barth. Christian* RICHARDVS, in pererudita, *de Francorum, Saliorum & Salicorum, origine atque differentia*, (*Fenae habita*, 1713.) Salicam legem, a Belgica voce *Sael* vel German. *Saal*, palatio, curia, dictam, Francos contra Salios a Romanis, ob similitudinem cum

B

Martis

Martis sacerdotibus Saliis, quod scil. & isti, leniter celeriterque armis decertando, saltarent; hoc nomen primum inditum fuisse, ab iisque differe *Francos Salicos* i. e. gentis nobilissimos, a *Saal* siue *palatio*, ita nominatos, monstrare, suamque, de *Romana Francorum Saliorum* appellatione, sententiam; ex quibusdam, inprimis *Ammiani Marcellini*, & *C. Sollii Apolinaris Sidonii* locis, comprobare conatur. Hoc unicum adhuc hic monere necesse duximus, nos semper lectionem *Eccardinam*, omnium utpote accuratissimam, in *Lege Salica* secutos, ac *Lindenbrogianam* aliasque consulto omisisse, ne labor euaderet nimis prolixus.

(c) Per hanc quasi abbreviatam vocem, intelligitur *Glossa Malbergica*, seu iudicialis, cuius est, latinas voces, per Germanicas eo tempore vsitatas, veluti explicare, quod vnica vice notasse, ut credimus, sufficit. Plura haud vulgaria huc pertinentia, obseruat Cel. ECCARDVS, in not. ad *Leg. Sal.* p. 14. not. *Malberg.*

(d) Prolixum sane nimis foret, integras Cel. ECCARDI praestantissimas notas, huc semper transcribere, quare contentum fore B. L. persuasi sumus, si modo indicemus, quam ille, sub vnaquaque voce, intelligat auem feram, quemadmodum hic, sub *Ortfoclae* vocabulo l. c. latere putat, Germanorum *Adler* & Latinorum *aquilam*.

(e) *Denariorum tot sunt genera, quot populorum*; inquit *Henr. SPELMANNVS*, in *Arbaeol.* v. *Denarius* p. 207. 208. ed. *Lond.* 1626. fol. Eorum igitur, apud Francos quoque, diuersam fuisse naturam & computandi rationem, & ex hac lege *Salica*, luce meridiana clarius patet. Ac licet multam, in explicanda eorum indole indicandoque valore, posuerint, operam, Viri eruditione Clarissimi, potissimum WENDELINVS, in *Glossario Salico*, & *Celeb. ECCARDVS*, in egregiis suis ad *Leges Salicas*, notis, p. 11. & 12. non leues tamen, nec paucae difficultates ac obscuritates remanere videntur. Interim tamen, quae saepius citatus *Eccardus* congescit, quo legantur, omnino merentur.

(f) v. Not. proxime praecedentem.

(g) Denotat ipsam rem, cuius restitutio petitur, vel eius aestimationem.

(h)

(h) Hac voce sumtus indicantur, in causſae proſecutionem impendendi, dum inſiciendo lis creſcit. Alias etiam dilaturam ſive moram notat. v. ECCARD: l. c. p. 15. LINDENBROG. in *Gloſſ.* h. v. p. 1387 a, ſententiam *Vadiani*, pro pretio delatori conſtituto, interpretantis, ſequitur.

(i) Nos eiſmodi accipitrem adhuc *Weiben* (vel potius *Weiber*) nuncupare, putat ECCARD. l. c. p. 24.

(k) Vocem hanc, *Pandete*, ſignificare *vinctum*, oſtendit ECCARD. loc. & pag. cit.

(l) Saepius laudatus ECCARDVS, p. & l. c. putat, eſſe accipitrem paſſeritium, qui paſſeres inſectatur, v. & Du CANGE *Gloſſarium* (*Edit. Francof. ad Moen. 1710. fol.*) Tom. III. p. 914. Nos autem in ea verſamur opinione, non ſine probabilitate, hic intelligi eum accipitrem, quem adhuc hodie, *den Sperber*, vocamus. Conſentit nobiſcalum LINDENBROG. in *Gloſſ.* Cod. leg. Ant. adiect. h. v. p. 1482 a.

(m) *Hoc nomen*, inquit, ECCARDVS l. & p. c. *noſtra in lingua deperditum eſt, ſed ex ea dubio procul Slaonicae illarum, ibi reſtat; & Bobemis Poloniſque ſokol adhuc accipitrem fringillarium, ſive ſparuarium, vulgo denotat. Nec alius originis eſſe puto Gallicum & Hispanicum ſacre & Anglicum ſaker, quo certam accipitris ſpeciem deſignant, quoque nomine etiam hominem voracem & helluonem Galli noſtri vocant. Ex ſacre vero ſacel, ſocol, & ſucel, & diminutium ſucelin, ſuceling, ſacillime prodiit.*

(n) Hic auem, quam *Droſſel*, vocamus, denotari, monſtrat. IDEM l. c. p. 25.

(o) *Gallis, trappe*, eſt decipula avium, item muſcipula, hinc, *attraper* capere, decipere &c. v. IDEM l. & pag. cit.

(p) Francicum hoc *trappae* nomen, ſignificat verbote- nus *avium decipulam*. Vnde & Germanica noſtra vox *Falle*, v. g. *Mauſe Falle*, deſcendere videtur. CONF. IDEM. l. c. p. 25. & 26.

(q) Ap. ECCARDVM, pag. 218. & ap. *Lindenbr. C. L.* Ant. pag. 456. 57. t. 36. no. XI. ſeq.

(r) *Weregeldum* vel *Weregildum*, quae vox, diuerſo plane ſcribendi modo, deprehenditur apud Scriptores medii aevi,

notatque pretium siue multam, laeso, in compensationem damni & iniuriarum illatarum, & in primis occisi proximis agnatis, datum, conf. *Du Cange, in Gloss. hac voce.* & *Diss. nostr. de Jurisprudencia Vet. Germ. §. VII. n. 12.* Vid. & *Lindenbr. in Gloss. v. Weregildum p. 1497. b.*

(s) v. §. sequ. not. o.

(t) i. e. Accipitrem, in gruum venatione & pugna cum iis, exercitatum, vt obseruat *ECCARD. l. c. in not. ad has voces.* v. & *Lind. in Gloss. voc. commorsus gruarius p. 1380. b. & Grua p. 1408.* vbi *grua* per *grus* explicatur.

§. VI.

Salicas excipiant leges Baiuarianorum, quae pariter diuersa auium ferarum furta recensent, ac poenis, licet non admodum grauibus, castigant. Ex earum itaque titulo 20, qui de *Accipitribus* vel *auibus*, inscribitur, huc spectant, quae sequuntur. (*) *Si quis (a) accipitrem occiderit, quem chranohari (b) dicunt, cum sex solidis (**)& simile componat, & cum vno sacramentali (c) iuret, vt ad volare & capere similis sit.* 2) *De eo qui dicitur ganshapuch, (d) qui anseres capit cum tribus solidis componat & similem reddat (e)* 3) *Illum, quem anothapuch (f) dicimus, cum solido & simile componat.* 4) *De sparuariis (g) vero pari sententiae subiaceat, cum solido & simile restituendi, & cum sacramento, (h) vt tales sint, quales interfectione damnauit.* 5) *Si vero furto ablati fuerint, per omnia furtiuum cogantur soluere, vt*
lex

lex compellit. 6) De his quidem auibus, quae de siluaticis (i) per documenta humana domesticantur industria, & per curtes nobilium mansuescunt volitare atque cantare, cum solido vno & simile componat, atque insuper ad sacramentum. Langobardorum Leges, Libr. I. Tit. 25. c. 38. (*) hanc furti speciem ita describunt: *Accipitres de Sylua alterius tollens, excepto de Gajo (k) regis habeat sibi, dominus si superueniat, tollat is accipitres, & omnis culpa in altero cesset. De Gajo Regis autem accipitres tollens, soluat XII. Solidos. De arbore signata syluae alterius, accipitrem e nido auferens, componat solidos VII.* Et Rotharis Rex Langobardorum, in suis legibus, (l) haec ita exprimit. *Lege scil. 325. Si quis accipitres de sylua alterius tulerit, excepto de Gajo (m) regis, habeat sibi. Nam si dominus syluae superuenerit, tollat accipitres, & amplius culpa, aduersus eum non requiratur. Et hoc idem iubemus vt si quis de Gajo regis accipitrem tulerit, sit culpabilis regi, solid. XII. L. 326. Si quis de arbore signata, in sylua alterius, accipitrem de nido tulerit, componat solid. VI. 1)* Lex denique Alamannorum, Tit. 101. (n) de *Acceptore occiso*, haec habet n. 20, *De Acceptore, (o) qui aucam (p) mordet, tres solidos soluat, si gruem (q) mordet, sex solidos componat, ac Tit. 99. (r) De eo, qui bison-*

tem vel caetera animalia, aut furauerit, aut occiderit. L. 17. Si grus fuerit furata aut occisa, tres solidos soluat. L. 18. Si auca^(s) fuerit inuolata^(t) aut occisa, nouem geldos^(u) soluat. L. 19. Aneta, ^(x) gariola, ^(y) ciconia, coruus, cornicula, ^(z) columba, & couba, ^(aa) & croerola, ^(bb) vt alia similia requirantur. ^(cc)

(*) Prout extant in GEORGISCH: Corpore Iuris Germ. p. 321. & Lindenbr. Cod. Leg. Ant. p. 436.

(a) Deest haec vox, in Edit. Lindenbr. ibid. no. 1. Generatim autem Francis omnibus, adeo in deliciis fuit *venatio*, in primis *accipitraria*, vt ea, fere nihil prius nihil antiquius, habuerint. (Vid. & infra, §. 8. n. s. a nobis notata.) Ita enim Guotramnus Boso ad Meroveum, ap. GREGORIVM Turonensem, *Lib. V. Hist. c. 14. Vt quid hic*, inquit, *quasi senes & timidi residemus, & vt hebetes circa Basilicam oculimur: veniant enim equi nostri, & acceptis accipitribus; cum canibus exerceamur venatione, spectaculisque parulis.* Nimiti in accipitres amoris, luculentum factis exemplum praebet Becco Comes, ap. Eund. *Lib. II. mirac. c. 16.* qui *Basilicae S. Juliani Briuatensis* ministrum, seu aedituum, triginta nummis multauit, quod accipitrem a se elapsam, forte oblatum, prehensumque teneret. Obsessa a Normannis Parisiorum vrbe, extrema obsidionis pertulere Franci, antequam accipitres absoluerent, sibi & coelo redderent: *Abbas Floriacensis*, *Lib. 7. de Obs. Paris.* hunc in finem, ita canit:

*Quisque rogi patrios status ne clade perirent
Accipitres loris permisit abire soluris.*

Hinc & ex iis, quae iam iam adduximus, & adhuc in sequentibus proferemus, abunde patet, quare rei venaticae, & in primis accipitrariae, adeo prospexerint maiorum *nostrorum leges*, potissimum *Salica, tit. 6. & 7.* Huic & studio originem debere suam videtur, solemne nobilium virorum sacramentum, super accipi-

accipitre & spata, de quo fufius difponit *Capitul: 21. Libr. IV. Cap. Reg. Franc. Vid. & Ant. Dad. ALTESERRA. de Ducibus & Comitibus Galliae Prouinc. Libr III. c. XIV. p. 395. 96. edit. quam Celeb. ESTOR. praefatione egregia ornauit. Franc. & Gieffae 1731. in 8.* Forfan exinde, & ad noſtra vsque tempora, perueniſſe videtur, *ardearum venatio, Reiger Beiffe*, vulgo dicta, adeo noſtris ſummis principibus cara, de qua extat, non inelegans differtatio. *Hub. Joſeph. HVFF, de Steinach, De ardearum venatione, vulgo Reiger-Beiffe, Alt. 1758. in 4.*

(b) LINDENBROGIVS, in *Gloſſ. Codici Leg. Ant.* adiecto, voce *Cranobari* pag. 1383. *b.* legendum cenſet *Cbranicbapich*, quod quidem vocabulum, compoſitum exiſtimat, ex Germ. *Cranich, grus & Hapich, accipiter*, eundemque eſſe, qui in *LL. Alam. Tit. 99.* diceretur, *accipiter, qui gruem mordet*, ſeu *commorſus guarius*. Eandem, cum LINDENBROGIO, ſententiam, fovent, *Henr. SPELMANN, in Archaeol. voc. Acceptor* p. 7. & voc. *Carnobari*, pag. 193. *a. ed. Lond. 1626 fol. Du Fresne.* hac. voc. (edit. Franc. 1710. fol.) Tom. I. p. 1370. *Cel. ECCARD. in Not. ad Leg. Ripuar.* pag. 218. Nos autem in ea verſamur opinione, vocem *Cranobari*, indicare *accipitrem*, qui cornices, *Kraben, mordet*, i. e. capit.

(**) Solidorum, & in his legibus, natura ac valor aequae incertus eſt ac obſcurus, vti in *Lege Salica*, y. §. praeced. n. e.

(c) Sacramentales erant in medio aeuo, qui, ſimul cum aliquo, iurabant. Non ſolus enim reus innocentiam ſuam, iuramento firmare, debebat, ſed inſuper neceſſe habebat, vt ſimul propinqui vel amici eius eum, recte iurare, ſuo iuramento, teſtarentur, qui ideo dicebantur, iuratores, ſacramentales, compurgatores, & coniuratores, erantque plerumque numero *duodecim*, quod *duodecima, manu* iurare & ſacramentum plenum, dicebantur. Interdum plures adhibebantur, ita vt, apud *Anglos, trecentefima manu* iurarent, quod ab *Henr. V. rege* prohibitum. Quandoque & minor numerus requirebatur. *Conf. STRVV. Hiſt. Iur. Cap. IX. §. 10. p. 760. ſeq.* nec non *Eberb. Rud. ROTH. Diſſ. De antiquiſſimo probandi ritu, per ſacramentales ſuae coniuratores, Vlmae 1689. 4. Iob. Georg. SIMONIS Diſſ.*

Diff. de Sacramentalibus, Halae 1695. 4. ac Iob. Frid. WEIDLERI Diff. de Sacramentalibus, Witt. 1738. 4. Singulare etiam ritum in medio aevo deprehendimus, rerum de commisso crimine, per VII. testes, siue sacramentales, conuincendi, qui dicebatur, *das besiebnen*. Vid. *Franc. Henr. BISCHOFF. Diff. de usu VII. sacramentalium, in probatione, vel VII. testium, in confessione criminis, von Besiebnungen. Argent. 1717. 4.*

(d) Vocem hanc compositam ex *Gans*, quae mere Germanica, adhuc anserem significans, & *Hapuch*, nemo est, qui non e vestigio perspiciat. Ab hac autem deriuari deberi nostrum *Habicht*, qui & inter *accipitres* refertur, coniectura est, quae a veritate non videtur aberrare. Haec deriuatio quoque placet *Henr. SPELMANNO*, in *Archaeol. v. Gansa & Ganshapich*, p. 308. a.

(e) Haec verba omnia, sub hoc numero allata, apud *HEROLDVM* non deprehenduntur, & ap. *Lindenbrogium*, pag. 436. t. 20. n. 2. loco *Ganshapuch*, *Ganshapich* legitur, quae lectio nostram coniecturam magis adhuc confirmat.

(f) Videtur hic potius praeferenda lectio *Lindenbrogiana*, pag. 436. t. 20. n. 3. vbi extat *anethapich*, ita vt, ad modum prioris, ex *aneta* & *bapich*, sit composita. *Aneta* vero est auis aquatica, quam nos *Ente* appellamus. Vid. *Du FRESNE* hac voce, & *LINDENBROG.* in *Gloss. h. v. & v. aneta* p. 1354. a & b.

(g) De his v. §. praeced. n. 1.

(h) i. e. Iuramento pleno. Vid. supra h. §. n. c. *Sacramentorum*, in veteris Romae iudiciis solemnium antiquitates, peculiari & eleganti *Diff. illustravit Iob. Frid. SCHREITER*, *Lips. 1740.*

(i) *LINDENBROGIUS* in *Cod. leg. Ant.* p. 436. t. 20. n. 6. legit *saluaticis*, sed sine probabili coniectura. In *Gloss. Idem*, p. 1471. b. v. *saluaticae aues*, interpretatur eas, per aues feras, quas Itali, suo idiomate, ita adhuc retinerent.

(*) Ap. *Lindenbr. Cod. LL. Ant.* p. 566.

(k) *Gaium* dicitur, sylua densissima, testibus, *Du FRESNE*, hac voce. *Tom. I. p. 638. Henr. Spelmanno* in *Archaeol. h. v. p. 304. b. ed. Lond. 1626. fol. & LINDENBR. in Gloss. h. v.*
p. 1406.

p. 1406. a. Forſan non difficile foret, noſtrum *Hayn*, inde deducere.

(l) Apud GEORGISCH, *Corp. Iur. Germ. Ant.* p. 1006.

(m) Alia MSta legunt *Gaie*. Huc etiam ſpectat lex 322. *Si quis accipitrem, gruam* (i. e. gruem, v. not. q. aut cignum, vel potius ciconium, i. e. ciconiam, v. *Eccard.* ad Leg. Sal. pag. 25. n. *ortfocla*) *domesticum alienum intricauerit*, (i. e. in tricas coniecerit, vel inaqueauerit v. Du Cange, hac voce.) *componat ſolidos VI. nam ſi furatus fuerit, reddat in Oſogilt.* i. e. octies reſtituendo pretium rei, quouis modo ablatae, v. Du Cange Gloſſar. hac voce, Tom. III. p. 38. & *Lindenbr.* in Gloſſ. h. v. p. 1448. a. Interdum & duplum notat, *Id. ibid.* Vid. quae infra n. u. annotauimus.

(n) Ap. GEORGISCH, p. 229.

(o) Acceptorem, eſſe accipitrem, alibi ſparuarium dictum, contendit Du FRESNE in *Gloſſ.* hac voce Tom. I. pag. 34. V. §. praec. n. l. SPELMANNO, in *Archaeol.* h. v. p. 6. 7. *Acceptor* idem eſt ac accipiter, nec non *Lindenbr.* in *Gloſſ.* h. v. p. 1346. a.

(p) Auca idem ſignificat, ac anſer. Quae de hac voce obſeruat *Eccard.* ad Leg. Sal. p. 26. ſub not. *Acfalla*, ſunt omnino notatu digna. Vid. & Du FRESNE, in *Gloſſario*, hac voce. Tom. I. p. 420. & SPELMANN l. c. hac voce p. 59. a.

(q) *Grus* vel *grua*, WENDELINO, ad *Leg. Sal.* ſunt *ardeae*. Vid. & Du FRESNE, in *Gloſſ.* hac voce, Tom. II. p. 740. SPELMANNO l. c. h. v. p. 324. a. *Grua*, eſt *Grus*.

(r) Ap. GEORGISCH, *Corpus Iur. Germ. Ant.* p. 227-29. & *Lindenbr.* in *Cod. LL. Ant.* p. 389. 390.

(s) V. not. p.

(t) Inuolare, notat, per vim *aufferre*, vnde Gallorum *voler*, prout contendit Du FRESNE, in *Gloſſ.* hac voce. Tom. II. p. 129. nec non *furari*, obſeruante *Eccardo*, ad Leg. Sal. p. 165. V. infra §. 8. n. bb.

(u) Dicitur etiam nouigildus, nouigildum, ſeu niungeldum, eratque multa pro re qualibet, ablata furto aut alio quouis modo, qua reus nouies eiusdem rei pretium reddere

C

teneba

tenebatur. v. Du *Fresne* l. c. hac voce. Tom. III. p. 853. 54. *Lindenbr.* in Gloss. voce *Nouigildus*, p. 1446. b.

(x) Vid. supra, not. f.

(y) Hac voce intelligi picam glandariam, nobis *Hoier*, siue *Heer* dictam, auctor est. Du *Cange*, in Gloss. hac voce, Tom. II. p. 666. Vid. & Henr. SPELMANN. l. c. v. *Gariorala*, al. *Gariolus* p. 310. a. Cum quo consentit quoque *Lind.* in Gloss. v. *Gariola*, p. 1406. b.

(z) i. e. Cornix. V. Du *Cange* l. c. Tom. I. p. 1339.

(aa) LINDENBR. in *Cod. Leg. Ant. b. r.* p. 389. legit *cauba* & in *Gloss.* p. 1374. a. recensitis quibusdam lectionibus variantibus, *cornicem* denotare contendit. Eandem lectionem & sententiam tuetur, SPELMANN l. c. v. *Cauba*, p. 153. a. addens saltem: *Nos autem hodie a chauh, & chouh dicimus cornicem rubra habentem crura.* Du *Fresne* v. *Cauba* Tom. I. p. 1000. (edit. Fr. ad Moen. 1710. fol.) *Aliae*, inquit, *editiones habent canna, anas, nostris une Canne. Alemannis vero Kaur est columba. Lydius monedulam interpretatur, quia Belgis een Kaurve est monedula.* Sub voce *Cauanna* vero, ibid. p. 995. 96. *Vocem (Cauannam)* inquit, *retinent Gallo-Belgae: noctuam enim, vulgo cabuan, vocant.* Nobis quidem, retenta *coubae* lectione, sub hoc vocabulo, ea accipitrum species, forsitan latere viderur, quam *guck guck*, vel *Vbu*, dicimus. In transitu veluti adhuc notasse iuuabit, reperiri vocabulum, *Cobuae*, quod, per porticus nundinarias, interdum & ipsa placitorum fora, interpretatur Du *FRESNE*, ed. cit. Tom. I. p. 1152.

(bb) Vel *Querola*, a querendo, sine dubio, ita dicta, noctuarum est species. Vid. quae, sub hoc vocabulo, obserauauit, Du *Cange*, in *Glossar.* Tom. I. p. 1387.

(cc) i. e. Ut eiusdem generis aues, eodem pretio, intuitu poenae, iudicentur.

§. VII.

Ab auibus feris, nunc progredi liceat ad quadrupe-

drupedes feras, de quarum furtis Lex Salica sequentem in modum disponit, Tit. 36. de Venationibus (a) no. 3. (*) Si quis ceruum (***) domesticum, signum (***) habentem, furauerit, aut occiderit, qui ad venationem faciendam mansuetus factus est, & telarium (b) cum testibus potuit adprobare, quod extelarius (c) fuisset, MALB. TROVANDIO, (d) MDCC. denar. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur. 4) Si quis vero alium ceruum domesticum, qui in venatione adhuc non fuisset, occiderit aut furaverit, MALB. TROVVIDIO CHAMSTALA, (*) MCCCC. den. qui faciunt sol. XXXV. culpabilis iudicetur. 5) Si quis ceruum lassum, quem alterius canes mouerunt & adlassauerunt, inuolauerit, aut celauerit, (**) MALB. TROCHVVIDO, (e) DC. den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur. 6) Si quis aprum, quem alieni canes mouerunt, & alassauerunt, occiderit, vel furauerit, MALB. ARWERNON, (f) DC. den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur. Lex Ripuariorum XLII. de Venationibus, (*) breuior est, duas tantum huius furti recenset species. 1) Si quis scilicet ceruum domitum vel cum triutis (**) occiderit, aut furatus fuerit, non sicut de reliquis animalibus furtum, exigatur, sed tantum XLV. solidis culpabilis iudicetur. 2) Si autem in venatione non fuit, triginta solidis culpabilis iudicetur.

Lex contra *Alam.* Tit. 99. (100) (g) *De eo, qui bisontem, (h) vel caetera animalia, aut furauerit, aut occiderit, (i) copiosior adhuc est in recensendis eiusmodi furtorum speciebus. Nimirum 1) Si quis bisontem (k) bubulam (l) vel ceruum, qui prugit, (m) furauerit aut occiderit, XII. solidos componat. 2) Et si ceruus ille treudis (n) non habet, medium solidum componat. 3) Si treudis habet, & cum ipso nihil sagittatum est, soluat solidum vnum. 4) Si rubeus feramus (p) cum ipso sagittatus est, tres solidos soluat. 5) Si niger est, solidos VI. componat. 6) Si inuolatus fuerit, nouemgeldos componat. 7) Si cerua indomita fuerit occisa, tremisso (q) soluat. 8) Si treudem habuit, medium solidum. 9) Si cum ipsa rubea fera (r) sagittata fuerit, sex solidos soluat. 10) Si nigra, sex solidos componat. 11) Si inuolata fuerit, nouemgeldos componat. 12) Si versus alienus occisus aut inuolatus fuerit, soluat eum solidis VI. 13) Aprum similiter. E Rotharis tandem Langob. Regis Legibus (s) huc pertinent Lex 318. Si quis feram ab alio plagatam, (t) aut forsan mortuam inuenerit, & celauerit, componat solidos VI. illi, qui eam plagauit (v. Libr. I. Leg. Lang. Tit. 22. c. 5.) 320. Si quis ceruum, qui tempore suo rugire (u) solet, intricauerit, (x) componat domino eius solidos XII. nam si furatus fuerit, reddat*

dat in octogilt (LL. Lang. Lib. I. Tit. 19. c. 13.)
 (Y) 321. Si quis ceruum domesticum alienum, qui
 non rugit, intricauerit, componat domino eius soli-
 dos VI. nam si furatus fuerit, reddat in Octigilt.
 (LL. Lang. Lib. I. tit. 19. c. 13.) Haec de qua-
 drupedibus feris, in maiorum nostrorum institu-
 tis, in scripturam relatis, licet deprehendere.

(a) Ex edit. ECCARDI, pag. 68. & Lindenbr. Cod. Leg.
 Ant. p. 328. Tit. 28.

(*) Ap. ECCARD. pag. 69.

(**) Cerui, inquit ECCARDVS, in not. ibid.) facile mansue-
 funt, atque ab antiquissimis temporibus mansuefacti ad venatio-
 nem adhibiti fuerunt. Praemittebant nempe eiusmodi domitos
 ceruus in siluam, quo cerui alii & binnuli, nil mali metuentes ip-
 sis se sociarent, atque ita facilius in casses, aut tela inciderent,
 Signa iis appendebantur, vt eo facilius dignoscerentur. Mos au-
 tem hic, inuenio puluere pyrio, cum iam e longinquo feriri pos-
 sit ceruus, in desuetudinem apud nos venit. Ceruorum domesti-
 corum meminit adhuc Ius Alemannicum, scil. Schwaben-Spiegel,
 Cap. 211. §. 2.

(***) Signum hoc BIGNONIUS de nola, sed rectius EC-
 CARDVS, in not. pro nota quacunque, ceruo, vt dignosci pos-
 sit, appensa, interpretantur.

(b) Hanc vocem superfluum esse, ideoque eam delendam
 purat ECCARDVS, in not. l. c.

(c) i. e. qui extra telum est, vt eo non feriri queat. r.
 DEM ibi l.

(d) Restituendum *trouidio*, eoque vocabulo, designari
 ceruum, domitum, mansuefactum ad venationem contendit, in
 not. ECCARDVS.

(*) Ostensis horum vocabulorum originibus, concludit
 Eccardus, in not. Vnde sequitur *trouidio chamstala* esse idem,
 ac ceruum e domo, siue ceruum domesticum furauerit.

(**) ECCARDVS, l. c. legendum putat *telauerit* i. e. relo percusserit.

(e) Idem esse ac *tromidio*, sed in hunc locum, per errorem irrepisse, statuit ECCARDVS. l. c.

(f) Germanicam quasi versionem esse, Latinorum apri, ostendit ECCARD. l. c. simulque multa, de vi huius vocis, eiusque cognatis vocabulis, & diuersa eorum flexione, affert, notatu dignissima.

(*) Apud ECCARDVM, Salicae legi adiuncta, & quidem pag. 219. & ap. *Lindenbr.* Cod. LL. Ant. p. 458. t. 42.

(**) *Triutor*, vel, vt infra occurret, *treudes*, pullos esse ceruinos, monstrat *Eccardus*, in not. *ibid.* & simul vim vocis, *True*, ostendit.

(g) Ap. GEORGISCH, in *Corp. Jur. Germ. Ant.* p. 227-229. & ap. LINDENBROG. l. c. p. 389. 390.

(h) LINDENBROG. l. c. p. 389. legit *bifontem*, vel *bulam*.

(i) In HEROLDINA editione iste titulus inscribitur: *de bifonte & caeteris animalibus furatis*, secaturque rursus in plures titulos, seu capita.

(k) *Bifontes*, inquit Du Fresne, in *Gloss.* edit. nouae Paris. 1733. fol. mai. Tom. I. p. 1182 (in prioribus enim editionibus haec vox plane non reperitur) *Boues ferri, Bubali, Gall. Buffle.*

(l) *Bubalum* bouem esse siluestrem, quem *Büffel* vulgo vocant, docet Du Cange, in *Gloss.* hac voce. Tom. I. p. 701. Vid. & *Lindenbr.* in *Gloss. Cod. Leg. Ant. adi.* h. v. p. 1365. ac infra §. 8. n. l.

(m) Alii habent *brugit*, vel *burgit*. Sed, vt infra in *Leg. Lang.* occurrit, legendum potius videtur, *rugit*, prout etiam putat Du Cange, in *Gloss.* voce, *rugire*, Tom. III. p. 708. Si autem eam, quae hic deprehenditur, lectionem retinere volumus, sine dubio, hoc vocabulum effictum, a Germanorum adhuc vñtata voce, *brunffen*, quae de ceruis solet vsurpari.

(n) *Treudis* idem est, ac *trivris*, vid. supra post f. not. ** & LINDENBROG. in *Gloss.* cit. v. *treudis*, p. 149 l. a. & v. *truidis* p. 1492. a.

(o) Sa-

(o) Sagittare idem est, ac sagittis percutere. *Lindenbrog.* l. c. p. 1469. v. *sagittari*.

(p) HEROLD. habet, *rubeus feramus*. LINDENBROG. in *Gloss.* p. 1399. per *feram rubeam*, *Gelbwild*, interpretatur, *Du Fresne* contra, h. v. Tom. II. p. 418. 19. edit. exc. idem esse ac *feramen*, & hoc *feram* generatim indicare, contendit.

(q) *Tremissus*, idem ac *tremissis*, notat tertiam assis partem, v. *Du Fresne*, in *Gloss.* hac voce Tom. III. p. 1300. LINDENBR. in *Gloss.* voc. *tremissis* p. 1491. a *Tremissis*, inquit, *id est quatuor denarii*.

(r) *Fera* idem significat, ac *feramus*, v. supra not. p. HEROLD. legit, *rubica fera*.

(s) Ap. *Georgisch*, in *Corp. Jur. Germ. Ant.* p. 1005.

(t) h. e. verberatam vel vulneratam, v. *Du Cange* l. c. Tom. III. p. 333. hac voce, & *Lindenbr.* in *Gloss.* v. *plagare*, pag. 1457. a.

(u) Vid. quae notauimus supra, not. m.

(x) Al. MSt. legunt *plagauerit*. *Intricare* autem, vt supra iam indicauimus, notat in *tricas* coniicere, vel potius, *illaquare* aut *vulnerare*. Vid. *Lindenbr.* in *Gloss.* v. *Intricare* p. 1418. a.

(y) Ap. *Lindenbr. Cod. LL. Ant.* p. 448. n. 13.

§. VIII.

Ipsam quoque circa venationem, eiusque apparatus commissa furta, horumque poenas, vt nunc persequamur, scopus, quem nobis praefiximus, iure suo, postulare videtur. De prioris enim furtis, sequentem in modum, statuunt I) *Lex Salica*, Tit. XXXVI. de *Venationibus* (a) 1) *Si quis aliqua de venatione, de auibus aut de piscibus furauerit*, Malb. Leudardi (b) *DC. den. qui*

mot

qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur. 2) Quam legem tam de venationibus, quam de piscationibus conuenit obseruare, II) Ripuariorum Lex, tit. XLII. de venationibus (c). Si quis de diuersis venationibus furauerit aliquid, & celauerit, seu & de piscationibus, quindecim solidis culpabilis iudicetur. Quia non est haec res possessa, sed de venationibus agitur. De apparatus autem ipsius venatorii, qui sine dubio, e maiorum nostrorum genio, simplicissimus fuit, furtis, in maiorum nostrorum legibus pauca licet deprehendere. Ad illum inprimis pertinent canes venatici, de quorum furtis Lex Salica Tit. VI. de furtis canum, (d) ita statuit. 1) Si quis canem Segustum (*) magistro suo furauerit, Malb. Leodasdi, (e) DC. den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura. (**)

2) Si quis Segustum magistrum canem furauerit, Malb. Trowidowano Tuene Chunne (f) M. DCCC. den. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura. 3) Si quis canem, qui ligamen nouerit, post solis occasum occiderit, Malb. Theophano, (g) DC. den. qui faciunt sol. XV. componat, excepto capitale & delatura. 4) Si uero agutarito (*) furauerit, Malb. Chunnovano, (h) DC. den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura. In Lege autem

tem Baiuvariorum, Tit. 19. de Canibus & eorum compositione, (i) sequentia, de hoc furto, fancita offendimus. 1) Si quis canem seucem, quem leitihunt (k) vocant, furauerit, aut similem, aut ipsum reddat, & cum sex solidis componat. Et si negare voluerit, cum tribus sacramentalibus (l) iuret, secundum legem suam (m). 2) Si autem seucem doctum, quem triphunt (n) vocant, furauerit, cum tribus solidis componat, aut cum uno (o) sacramentali iuret. 3) Si autem seucem, qui in ligamine vestigium tenet, quem spurihunt (p) dicunt, furauerit, cum sex solidis componat, & similem aut ipsum reddat. 4) De eo cane, quem bibarhunt (q) vocant, qui sub terra venatur, qui occiderit, alium similem reddat, & cum sex solidis componat. 5) De canibus vel tricibus (r), qui vnum occiderit, qui leporem non persequitur, sed sua velocitate comprehendit, cum simile & tribus solidis componat. 6) De cane, qui dicitur hapihunt (s) pari sententiae subiaceat. 7) De Canibus, qui vrsos vel bubalos, (t) id est, maiores feras, quod Schwarzwild dicimus, persequuntur, si de his occiderit, cum simile & sex solidis componat. 8) Qui vero pastorem, qui lupum mordet, occiderit, cum tribus solidis componat. Lex porro Burgundionum Additamenti I. Tit. 10. (u) De Canibus, Veltrais, (x) aut segutiis (y), aut petrunculis, (z) i-

D

ta

ta disponit. *Si quis canem Veltraum, (aa) aut segutium, vel petrunculum praesumerit inuolare, (bb) iubemus, vt conuictus, coram omni populo, posteriora ipsius osculetur, aut quinque solidos illi, cuius canem inuolauit, cogatur exsoluere, & multae nomine, solidos duos.* Lex tandem Frisiorum, *Tit. IV. de Seruo aut iumento alieno occiso, (cc)* de hoc furti genere notat, quae sequuntur, nimirum L. 4. *Canem acceptoricium vel braconem paruum, (dd) quem barmbraccum (ee) vocant, III. solid. (ff) componat L. 5. Eum autem, qui lupum occidere solet, duobus solidis (gg) l. 6. Qui lacerare lupum & non occidere solet, duobus solidis (hh).* Plura, in maiorum nostrorum sanctionibus, de huius furti poenis, haud datum fuit inuenire.

(a) Apud. Cel. *Eccardum*, p. 68. & *Lindenbr.* p. 128. 29. tit. 35. De *Lege Salica* generatim considerata, quaedam dicta sunt supra §. V. n. b. pag. 13. Nos in L. *Salica*, vt iam supra indicauimus, vbique sequimur lectionem *Eccardinam*, a *Lindenbrogiana* quidem maxime diuersam, sed quae tamen nobis omnium vitia fuit accuratissima.

(b) *Vox Malp.* supra iam explicata §. V. n. c. p. 14. & *Leudardi* idem est ac *Leodasti*, vt docet Cel. *ECCARD.* in *not. ad Tit. VI. Leg. Sal.* pag. 22. Et legi omnino merentur, quae is, de hac voce, *ibidem* notauit. Ex quibus, ne extra oleas vagari videamur, haec tantum huc transcribere, necesse duximus. *Omnia, scilicet inquit, haec exempla si curatius consideres, intelliges semper de actione dolosa, siue dolo malo eam adhiberi, & crimen a furto vel latrocinio distinctum denotare.*

(c) *Ap. ECCARD.* l. c. p. 219. & *ap. Lindenbr.* l. c. pag. 458. tit. 42.

(d) *Ap.*

(d) Ap. ECCARD. pag. 22. & *Lindenbr.* l. c. p. 317. t. 6.

(*) *Segufus* magister, hic eiusmodi canis intelligi videtur, quem LL. *Bajuar.* Tit. XIX. §. 1. *seucem doctum*, & LL. Alam. tit. 79. *canem doctum* scribunt. Quare & *Cel. Eccard.* h. l. p. 23. eum per, *einen abgerichteten Hund*, interpretatur. Vid. & *Lindenbr.* in Gloss. hac voce p. 1369. a. & quae infra, hoc §. not. f. & k. notabimus.

(e) Vid. supra h. §. n. b.

(**) Hae voces explicatae sunt supra, §. V. n. g. & h.

(f) *Legendum*, inquit, *Cel. Eccardus*, h. l. p. p. 23. *trouuidouuano tue nuene cbunne*. Sic nomen canis, cuius furtum prohibetur, & poena non obseruatae prohibitionis, indicatur. Vindicata dein & explicata voce, *trouuidouuano*, addit: & *trouuidauuano persequendis* & *inuestigandis feris* adfuetum, *sive doctum* canem designabit. Et apposite talis, qualem descripsimus, ut iam ante indicauimus, canis doctus in *Leg. Alem. tit. 79. §. 1.* vocatur. In *Lege Bajoariorum*, Tit. 19. §. 1. scriptum est: Si autem *seucem doctum*, quem triphunt vocant, furauerint &c. *Quibus in verbis seuces, sive canis doctus, clare dicitur triphunt, sive, secundum nostrum scribendi modum, trüve trüwhund, quod idem est plane, ac Francicum trouuidouuano*. *Sequentibus vero, secundum emendationem nostram, verbis, tue nuene chunne, poena bis nouem centenariorum, sive mille octingentorum denariorum, qui faciunt solidos XLV. exprimitur.*

(g) Ita canis audiit, qui ligamen nouit. *Theven* & *thöven*. *Saxonibus est expectare, moram facere*, sunt verba *Cel. ECCARDI*, ibid. p. 23. ubi tamen putat, rectius scribere debere, *reophano*, &, indicata huius vocis deriuatione, *repebund*, seu *canem, qui resti vel corrigiae alligatus ducitur*, intelligi, existimat.

(***) *Cangius*, inquit h. l. *Eccard.* p. 23. putat, designari hic canem, qui arguro suo clamore feras insequitur. Sed *Salmafius ad Capitolinum*, notat, argutarios in *Lege Salica* dici pro acutariis, hos vero esse ὄζυπόδες, veteribus Latinis acupedes, h. e. minuto, citatoque gradu currentes. Ego *Salmafio* assentior, & *agutaritum de vertraha interpretor, qui ocyor affectu mentis,*

pinnaque cucurrit. *Lindenbr. in Cod. LL. Ant. p. 317. c. VI. n. 3. legit, Argutarius, & in Glossario p. 1368. Germ. hodie dici putat, Spürbunde, vel veltris leporarius. Henr. contra SPELMANNVS, in Archaeol. v. canis, p. 135. b. canem leporarium subintelligit, & duas eiusmodi canum species statuit, quarum vna *leuipes*, altera *segnipes*, dicta fuerit.*

(h) Est hoc Germanicum, sed corruptum *verrabae* siue *vertagi* nomen, quod, secundum Skinnerum, a *vertendo* deducendum est. Gallis u vt i nostrum obscurum, sonat; vnde ex *windbund* factum est, *cbindobund*, *cbinnobund*, *cbunnobund*, *cbunnobuand*, *cbunnouand*, & tandem *cbunnouano*, teste eod. Cel. ECCARDO, h. l. p. 23.

(i) Ap. LINDENBROG. *Cod. L. Ant. pag. 435. & GEORGISCH. Corp. Jur. Germ. antiqui, pag. 320. 21.*

(k) Vocabulum, *seuces* seu *segusius*, generatim canem doctum, & quae ipsi semper apponuntur verba, speciem, in quo scil. venationis genere, si doctus, indicare videtur, vide supra n. * & f. ac quae notauit LINDENBROG. in *Glossario h. v. pag. 1478. b. & Du Fresne, voce Canis, Tom. I. p. 827. edit. Fr. ad Moen. 1710. fol.* Segusios canes a sequendo dictos, existimat Spelmann l. c. p. 136. a. Apposita vero hic loci vox, *leitibund*, pro qua legit *Lindenbrog. Leitbibund*, sine dubio, canem ductorem, vel nostrum *Leitbunt*, indicat, v. Du Fresne l. c. p. 826. *Lindenbr. in Gloss. pag. 1422. a. Spelmann. l. c. p. 135. b. & 136. a. sub v. Canis ductor, & Canis Laitibunt.*

(l) De Sacramentalibus supra actum §. VI. n. c.

(m) Permissum enim omnibus erat olim, Germanicae originis, populis, qua quisque lege viuere vel iudicari vellet, v. STRVV. *Hist. Jur. Cap. V. §. 7. p. 461. n. 3. c. VI. §. 3. p. 416. n. 8. & §. 11. p. 439.* quid quod vnusquisque in dubio, nisi eligere veller legem, secundum prouinciae, in qua natus erat, iura debebat iudicari, v. *Celeb. Henr. Christ. SENCKENBERGII eruditissimam Disquisitionem, de Exceptione Iuris Germanici, qua euocationes illicitae dicuntur. (Franc. ad Moen. 1733. 4.) Cap. II. §. 2. pag. 15. de LVDEWIG ad A. Bull. Part. I. pag. 772.*

(n) i. e.

(n) i. e. Canis, persequendis & inuestigandis, feris adfuetus, *ein treibebund*, vid. supra n. f. h. §. & LINDENBROG. in *Gloss.* voce *Triphunt*, p. 1491. b. & v. *Canis* p. 1369. a. SPELMANN. l. c. p. 136. a.

(o) Deest in LINDENBR. pag. 435.

(p) i. e. Canis, qui odore suo, feras inuestigare didicit, nostris adhuc, *Spürbund*, dictus, quem, sub *argutario*, LINDENBROGIVS intelligit, vid. supra n. *** h. §. & *Henr. SPELMANN*, l. c. v. *canis*, p. 136. a.

(q) i. e. Canis, qui castorem insequi & capere didicit, *Biberbund* adhuc dictus, v. LINDENBROG. in *Gloss.* p. 1369. b. DU FRESNE, v. *canis*, Tom. I. p. 824. edit. *Franc. ad Moen.* 1710. fol. SPELMANN. l. c. p. 135. b.

(r) Canis *veltris*, *veltrabus*, *veltbrus*, *vertragus* Du Fresne l. c. p. 827. 828. canis est sagax, vel odorifequus, leporarius. LINDENBROG. in *Gloss.* voce *canis veltbrus*, p. 1369. a. & b. interpretatur per *mindbund*, prouocans ad testimonium *Clementis Scoti*, seu potius *incerti monachi S. Galli*, qui, in *Vita Caroli M. Lib. I.* p. 378. haec habet: *Assumpsit duos caniculos in manu sua, quos Gallica lingua Veltres nuncupant, qui agilitate sua vulpes & caeteras minores bestiolas facillime capientes, quacavas etiam & alia volatilia ascensu celeriore saepe fallerent.* LINDENBROGII sententiae adstipulatur *Henr. SPELMANN*, in *Archaeol. voc. canis* pag. 136. a. & b. ed. Lond. 1626. fol.

(s) Alii legunt, *Habuchunt*, vel *Hapichunt*, i. e. *canis acciprovitius*, qui cum accipitre venatur, vel, qui praedam accipitri venatur & ministrat. *Habich* enim, seu *Hapich*, Germanis est accipiter, canis *Hund*. SPELMANN. l. c. v. *Acceptor* p. 7. b. & *Canis acciprovitius*, p. 135. b. DU FRESNE v. *Habuchunt*, edit. *nouae Paris.* Tom. III. p. 1025. & *Canis acciprovitius.* Tom. I. p. 824. ed. *Fr. ad Moen.* 1710. fol. LINDENBROG. in *Gloss.* h. v. p. 1368. b. *Tantum*, siquidem, *admirationis in hoc voluptatis genere*, (venatione per accipitres) *posuere olim veteres: ut lege etiam prohiberent, ne quis Spatbam, vel accipitrem suam, in ipsam capitis redempcionem cogereret dare: scilicet cum hic non minus*

vitae esset solatium, quam illa libertaris vindex, atque praesidium. Sunt verba SPELMANNI l. c. p. 7. b. Quo in loco, antiquitatem huius generis venationis, contra *Blondum*, qui, illud ante aetatem *Fridevici Barbarossae* non in usu fuisse, contendit, egregie vindicat, vid. quae de hac venationis specie, supra §. 6. n. a. p. 18. 19. fusius notauimus.

(t) *Bubalus*, *Bufalus*, *Bustus*, *Gallice Büsse*, sunt verba Du FRESNE. h. v. Tom. I. p. 701. edit. modo excut. LINDENBROG. in Gloss. h. v. p. 1365. b. inquit, *Glossar. Latino-Theotisc.* *Bubulus* *Wifater*. Item, aliud Gloss. *Bubalus* *Wifant*, cornibus magnis boui similis, v. & supra §. 7. n. l.

(u) Ap. LINDENBR. *Cod. Leg. Ant.* p. 304. & *Georgisch. Corp. Iur. Germ. ant.* p. 400.

(x) *Canes Veltrai* iidem hic esse omnino videntur, qui *veltrices*, de quibus vide supr. h. §. n. r.

(y) De his, vide pariter supra h. §. n. * f. k. ac n.

(z) Hos Du Fresne, Tom. I. v. *canis petrunculus* pag. 826. 827. ed. cit. ita describit: *Dicti autem petrunculi & petronii, quia ita solitas calces habent, ut petras & rupes illaesim percurrant, atque adeo ex iis sint, quos Eurpodas vocat XENOPHON, de Venat. c. 7. Sic FESTVS Petrones, rusticos a petrarum asperitate & duritie dictos auctor est. Porro canes Petronii ii sunt, quos vulgo, Chiens courans, appellamus: GRATIVS enim reprehendit in Petroniis, quod taciti accedere feras nolint, sed clangore nondum conspectas citare soleant. Nam & istis conuenit, qui simul ac in vestigia incidunt, unanimes & continuo clangore ea decurrunt.* Integrum *Gratii*, in *Cynogetico* locum, exhibet LINDENBROG. in Gloss. p. 1369. a. v. *canis petrunculus*, additque, *Hispani quoque inde videntur habere saum Perro*, cui SPELMANN. l. c. p. 136. a. v. *canis petrunculus* insuper addit. *Id autem est canis, perillo catulus*, caeterum, praeter LL. *Burgund.* locum, supra in textu adductum, LINDENBROGII verba tantum videntur exscripsisse.

(aa) Synonymum omnino videtur esse, *canis veltris*, de quo supra h. §. n. r.

(bb) *Inno.*

(bb) *Inuolare* notat, per vim aut furto auferre, v. *Lindenbrog.* in Gloss. h. v. p. 1426. & supra §. VI. n. r. p. 22.

(cc) Ap. *Lindenbr. Cod. Leg. Ant.* pag. 493. & *Georgisch. Corp. Iur. Germ. Ant.* pag. 417.

(dd) *Bracconem*, canem nominat sagacem indagatorem, vulgo *Brac* dictum. *Du Fresne, in. Gloss. h. v. Tom. I. p. 669. ed. cit. Lindenbr. in Gloss. v. Bracco, p. 1365. a. Retinent*, inquit, *vocem Germani*, *Spec. Saxon. Libr. 3. art. 47. winde*, unde *heslynus de, und Bracken. Spelmannus l. c. p. 104. b. v. Bracco*, qui sua fere omnia, & hic, ex *Lindenbrogio* desumpsit, addit. *Et nos quidem hodie brach dicimus de cane foeminea, quae leporem ex odore persequitur.* Haec canum species in arte heraldica adhuc occurrit, & maiorem potius canem, quem molossium dicunt, referre videtur.

(ee) *Lindenbr. in Gloss. h. v. p. 1363. a. Bracco* inquit, *canis, ut infr. Barm paruum significasse, hinc discimus. Spelmannus l. c. p. 175. b. v. Barmbraccus*, recensitis, pro more, *Lindenbrogii* verbis, addit: *sed non euincit ipsa lex, barm paruum significare, quum ad speciem etiam referatur paruorum canum.* Pace igitur *Lindenbrogii* mei, ego *barm* hic intelligo *Saxonice. beapm*, pro *gremio*, quod & *prisco nostro idiomate* (voces plurimas retinente *frisouibus* * *communes*) manifeste significat. Sic *MS. Lennense barme* et *lape*, *gremium.* Et *Carbol. barmcloth* or *napron, limas*: id est, *vestis, quae ab umbilico protenditur, usque ad pedes. q. gremii pannus.* Unde *priscus quidam,*

Est limas, pannus gremialis, quem coquus optat.

Proinde *barmbraccus* idem esse videtur, quod *canis gremialis, Anglice a lape tog: quales etiam hodie, nobiles foeminae suae voluptatis gratia, in gremiis fouent.* Viuit utique apud nos vocabulum *brach* pro *cane*, de quo *infra in Bracco. Lindenbrogii & Spelmanni* sententias recenset *Du Fresne, in Gloss. h. v. Tom. I. pag. 538. edit. saep. cit. nulla alia addita, vel aliqua comprobata.* Nobis quidem, *Lindenbrogii* sententia a *Spelmanniana*, in fundamento non differre, videtur.

* *Conuenientiam linguae veteris Anglo-Saxonicae, cum prisco-*

priscorum Frifforum idiomate, egregie docuit, &, hoc argumento vsus, origines Anglo-Saxonum a Frifsiis repetiit, *Paul. CYPRAEVS* Cap. II. *de lingua Saxon. Cimbr. & Anglorum prisca*, rarissimi omnino libelli, *de origine, nomine, priscis sedibus, lingua prisca, moribus antiquissimis, rebus gestis & migrationibus, Cimbrorum, Vitarum & Anglorum, Hafn. 1632. in 4.* qui, nostra cura multis illustratus notis, propediem in lucem iterum prodibit.

(ff) *HEROLDVS & LINDENBROG.* ac hic quidem, in *Cod. LL. antiqu.* pag. 493. t. 4. n. III. legit, III. solidos.

(gg) *Idem*, & hic pariter, l. l. c. c. n. IV. legunt, tribus solidis.

(hh) *Lindenbrog.* l. c. n. VI. (*Canem, custodem pecoris, solid. componat*) addit: *Trans Laubachi canem acceptorem, VIII. barmbraccum XII. custodem pecorum vel domus III. qui lupum lacerat, VIII. sol. componat.* Vocem *Laubachi*, in *Gloss.* adiecto, h. v. p. 1422. a. per fluuii nomen interpretatur, sed non addit ipsius situm. In Frifsiis tamen occurrere, facile est conicere. Caeterae voces omnes, supra iam a nobis sunt explicatae.

§. IX.

Expositis itaque poenis, quas a maioribus nostris, in ferarum & vniuersi apparatus venatorii fures, statutas deprehendere licuit: ordinem nunc quoque iudiciorum capitalium, in hoc crimine adhibitorum, paucis (a) persequamur, argumenti indoles postulare omnino videtur. Eorum autem eadem ratio fuit, ac illorum, quae in omni furti genere in vsu esse coepit. Hanc igitur explicemus, necesse erit. Commode tamen intelligi non poterit, nisi quaedam de vniuerso, verita-

veritatem criminum patratorum inuestigandi, illaque dein puniendi, modo, secundum maiorum nostrorum leges, praemittamus. Constat autem inter omnes patriae antiquitatum cultores, Veteres Germanos breuissimo processu, vt ita dicam, ciuili & criminali vsos fuisse, ac vtroque quidem, maximam partem, accusatorio. Quod ad hunc itaque attinet, reus vel in facto ipso deprehensus, aut delictum accusatum confessus fuerat, vel nec apprehensus, nec confessus aderat. Priori casu, sententia iudicis statim, & hanc executio e vestigio sequebatur (b). Posteriori autem index & accusatur, cum indicato & accusato, si non aliis instructus erat mediis, veritatem obiekti criminis dare probatam, vt plurimum, necesse habebat, iudiciis diuinis (c) & inprimis duello, (d) decertare. Victus statim condemnatus, impositam e vestigio subibat poenam, in crimen, de cuius certitudine controuersia erat, statutam (e). Processus contra, quem dicunt inquisitionis, hodie adeo frequens, valde rarus erat (f).

(a) In limine statim monere, necesse iudicauimus, nobis hic non constitutum esse, vniuersum argumentum, *de vario, in criminibus inuestigandis & puniendis, procedendi modo, apud maiores nostros vsitato*, exhaurire, sed ea tantum afferre, quae nobis, instituti nostri illustrationi, maxime necessaria visa sunt.

(b) Extant desuper in legibus Vet. Germ. expressae, si ita dicere fas est, dispositiones, e. g. in *L. L. Langob. ex constitutione*

E

ne

ne *Luitbrandi* regis, Libr. I. Tit. XXV. no. 52. ap. *Lindenbrog.* pag. 568. & no. 59. ibid. pag. 570. Morem hunc diu in Germania seruatum, testatur, eiusmodi celerrimae executionis, *Budstadii Saec. XV.* peractae, exemplum, memoratum a *Celeb. MULLERO*, in *Annal. Saxon.* ad An. 1470. pag. 40.

(c) Iudicia eiusmodi, quae dicebantur diuina, singulari eaque egregia diff. illustrauit, *Celeb. Iob. Christoph. BECMANNVS*, quae extat, *Vol. vno Diss. illius (Franc. ad Viadr. 684. 4.)* No. 1. Copiose de illis quoque egerunt, *STRVV*, in *Hist. Iur. c. IX. §. V. p. 378. 399.* *BAYER*, in *Diss. de Natura praeiudiciorum in iur. reiuirando*, Cap. II. §. 24. seq. & *Herr. SPELMANN*, in *Archaeol. v. Iudicium Dei*, pag. 391. 396. ed. Lond. 1626. fol.

(d) Ita *Henrici II. Imp.* temporibus, duelli adhuc, in furti delicto, vsum comprobat *DITMARVS Mersseb. Lib. VI.* vbi, *conueniunt*, inquit, *ibidem fures & a congregantibus deuicti, laqueo suspenduntur.*

(e) Forma processus, quo prisca Germania in criminibus vsa fuit, omnium optime repraesentat, quae exinde ad nos adhuc peruenit, iudicii capitalis, (*Hals- & Gericht*) dicti, ratio.

(f) Apparent quidem quaedam vestigia processus inquisitorii, in legibus antiquorum Germanorum, in primis, *Wifgotborum*, quae tamen & ad processum accusatorium, quadam ratione, referri possunt.

§. X.

Consideratum generatim in criminibus procedendi modum, apud maiores nostros vsitatum, excipit nunc, qui in furto, & ferarum quoque, ac apparatus venatorii, adhibitus fuit. Iustum quidem ac apte inter se dispositum ordinem, etsi hic offendere non liceat; (a) omnes tamen dispersi, per leges priscae Germaniae, casus, sequenti-

quentibus fundamentis niti, & ad ea trahi posse videntur. *Denunciatione* 1) scilicet, a laeso iudici facienda, *iudicisque tunc officio*, 2) *rei accusatione* & *ulteriori processu prosecutione*, 3) *ipsius furis comprehensione*, & *necessariis circa illam obseruandis mediis*, 4) denique *inquisitione per torturam*, vti vulgo vocant (b). Hunc itaque ordinem seruaturi, dispersos casus suo loco collocabimus. De primo momento, *denunciatione* nimirum, *iudicisque officio*, *LL. Wisigoth. Lib. VII. Tit. II. c. 1.* (c) ita disponunt. *Qui rem furtiuam requirit, quid quaerat, iudici occulte debet exponere, vt ostendat per manifesta signa, quid perdidit, ne veritas ignoretur, si non euidentia signa monstrauerit.* Cum hac sanctione egregie conspirant, *LL. Langob. Lib. I. Tit. XXV. c. 55.* (d) *Si quis homo caballum perdiderit, aut aliam qualemcunque rem, vadat ad iudicem, qui in loco positus est, vbi ipsum furtum factum fuerit, & dicat ei omnia, qualiter ei contigerit, & si iudex neglectum fecerit ad inquirendum ipsum furem, componat de suo proprio. Et si dixerit, quod neglectum non fecisset, praebet sacramentum, quod ad inquirendum neglectum non fecisset, nisi quod conuenire non potuisset. Et si iurauerit, sit absolutus: quod si iurare ausus non fuerit, componat ipsum furtum de suo proprio.* Huc & pertinere videtur, sequens

casus, in LL. *Wisigoth.* expressus, nimirum Libr. VII. Tit. I. c. 4. (e). *Si quis furem prodiderit, si tamen furti ipsius conscius non est, non plus pro indicio accipiat, nisi quantum res valuerit, quae furtim ablata est, si tamen domino rei compositio fuerit exoluta. Sin autem talis sit fortasse conditio, ut necesse sit illum, qui fur probatur, occidi, & nihil de eius facultatibus inueniat, aut si seruus fuerit, & dominus serui substantiam eius suae vindicet potestati, & in compositionem, qui perdiderit res suas, nihil fuerit consecutus: tunc tertiam partem, de reperta re, pro mercede indicii, consequatur, & delator nihil amplius iam requirat. His omnibus sequentem LL. *Wisigoth.* sanctionem, quae Libr. VII. Tit. I. c. 2. (f) extat, adiacere liceat. Si Seruus sine conscientia domini sui aliquid indicauerit, aliter ei non credatur, nisi dominus pro persona serui testimonio suo dixerit esse credendum, de honestate mentis eius proferens testimonium verum.*

(a) Inter omnes Germanici sanguinis gentes, *Wisigorbi* etiam pro more suo, copiosissimi fuere, in adornando processu criminali. Reliqui omnes, exceptis *Langobardis*, nihil plane de hoc processu, in ipsorum legibus dispoſuere.

(b) Vid. infra §. 12. not. f.

(c) Ap. *Lindenbr. Cod. Leg. Auz.* pag. 140.

(d) *Ibid.* pag. 569.

(e) *Ibid.* pag. 141.

(f) *Ibid.* pag. 141.

§. XI.

A delatione & iudicis circa illam officio, progredimur ad accusationem, de qua notari merentur, quae sequuntur. De illa ergo ita statuunt *LL. Wisigoth. Libr. VII. Tit. I. c. 5.* (a) *Quicumque accusatur in crimine, id est, veneficio, maleficio, furto, aut quibuscunque factis illicitis, accusator eius concurrat ad comitem (b) ciuitatis, vel iudicem, in cuius territorio est constitutus: ut ipsi secundum legem causam discutiant, & cum cognouerint crimen admissum, reum comes & iudex comprehendant. Et, si capitalia non admiserit, tunc ei, cui reus est, aut componere compellatur, aut si non habuerit, unde componat, seruiturus tradatur: si vero innocens approbatur, de iudicio securus abscedat. Ille vero, qui accusauit, & poenam & damna suscipiat, quae debuit pati accusatus; si de crimine fuisset conuictus. Comes tamen aut iudex nullum discutere solus praesumat, ne aliquod possit esse colludium, (c) ut innocens fortasse tormenta sustineat. Prius tamen poenae non subiaceat, quam aut, sub praesentia iudicum, manifestis probationibus, arguatur, aut certe, sicut in aliis legibus continetur, eum accusator inscribat (*), & sic in praesentia iudicum superius nominatorum, quaestionis agitetur examen. Huc pertinere quoque videtur, sequens, in *LL. Lang. Libr. I. Tit. XXV.**

c. 76. (d) expressus casus: Si quis liber homo de furto, accusatus fuerit, & res proprias habuerit in malo, (e) ad praesentiam comitis se arhamiet, (f) & si res non habuerit, fideiussorem donet, (g) qui eum arhamiet, & in palatium (h) adduci faciat. Et liceat ei in prima vice, per sacramentum, secundum legem, se idoneare, (i) si potuerit; si alia vice duo vel tres eum de furto accusauerint, liceat ei contra unum ex his, cum scuto & fuste, in campo contendere. Quod si seruus de furto accusatus fuerit, dominus eius pro eo emendet, (k) aut cum sacramento excuset, se tale furtum perpetratum non habere, propter quod ad supplicium tradi debeat. Nec denique dissimilis est ille casus, qui in iisdem legibus, c. 51. (l) continetur, nimirum: Si quis alium de furto pulsauerit (m) & per pugnam eum vicerit, aut forte, per distractionem (n) a publico factam, manifestauerit, & compositio facta fuerit, & postea ipsum furtum apud alium hominem inuentum fuerit, & certa veritas apparuerit, quod ipse, qui prius composuerat, rem ipsam non furatus fuerit ab eo, omnia quidquid ipse composuerat, recipiat ab eo, cui composuerat, & ipse componat, apud quem furtum inuentum fuerit. Nam si aliquid per sacramentum suum dederit, habeat cui dederit. Nam si certa veritas non apparuerit, quod alter homo furtum ipsum non fecisset, &
per

per distractionem manifestauerit, & composuerit, habeat sibi ipsam compositionem, cui composuerit.

(a) Ap. Lindenbr. Cod. Leg. Ant. pag. 141.

(b) Nobilissimum omnino, de Comitibus Imp. Rom. Germ. eorumque officio ac dignitate, argumentum, tam late patet, ut illud hic explicare, aut attingere saltem, instituti nostri ratio, nullo modo, ferre videatur. Praeter innumerum autem scriptorum numerum, qui data, ut aiunt, opera, de eo egerunt, Comitum origines, officia, dignitates, variaque genera, egregie plane illustrauit, *Celeb. Iob. Frid. PFEFFINGER*, in *Viriario Illustrato, Tom. II. Lib. I. Tit. XVII. de Comitibus & Baronibus*, pag. 567-763. Conferri quoque hic meretur STRVV. in *Hist. Iur. C. VIII. §. XI. p. 703. n. *** & in Synr. Hist. Germ. Diff. VI. §. XVIII. p. 167. seq.*

(c) *Colludii* vocabulo, hic nihil aliud, quam arcana cum aduersa parte conspiratio, Germ. *Heimlich Verständnis*, denotari omnino videntur.

(*) *Inscribere* hic loci idem est, ac nomen deferre, siue accusare, vid. *Du Cange* in *Gloss. hac voce, Vol. II. pag. 90, ed. Franc. ad Moen. 1710. in fol. & Lindenbr. Gloss. Cod. Leg. Ant. adiect. p. 1415. b. v. inscriptio.*

(d) Ap. Lindenbr. p. 572.

(e) *Mali* vel *Malli* voce, veteres Germanicae originis gentes, modo ipsum iudicium, modo eius locum, aliquando etiam iudicii terminum, aut conuentum publicum, in quo maiores causae disceptabantur, notare solebant. Vid. *Du Fresne Glossar. hac voce, Tom. II. p. 368. edit. modo excitatae, Celeb. Eccard. ad Leg. Sal. p. 6. II. & pag. 88. qui priori loco probare nititur, verbum Malbstadt, in Ordin. Criminali Caroli V. §. 215. occurrens, ab huiuscemodi mallis originem suam trahere, porro Cl. Iob. Guil. HOFFMANNI elegantissimam Dissertat. de Modo iudicia priuata exercendi, apud veteres Germanos, (Franc. ad Viadr. 1736. in 4) §. II. n. a. p. 3. vbi alia vocabula, quibus iudicia apud maiores nostros indicantur, egregie explicata, leguntur: Vniuersa quoque*

que iudiciorum veter. indoles in hac dissertatione erudite exposita deprehenditur.

(f) *Arbamire*, siue arhamiare, adramire, adhramire, solenniter profiteri, arramire, significat, cauere, promittere, iurare, & obligare se se coram iudice, ad aliquid faciendum, v. Du FRESNE Gloss. Tom. I. p. 67. ed. supra excitatae, LINDENBROG. in Gloss. voce *Adrbamire*, p. 1349. a. Hanc vocem ab obsoleto Gallico, *arramir*, i. e. iurare &c. derivat Henr. SPELMANN, in *Archaeol.* p. 21. a. voc. *adrbamire* &c.

(g) i. e. proferat.

(h) Aedificium erat publicum, in quo Rex vel Dux, aut Comes, populo iura dabant, v. Du Fresne, hac voce, *Tom. III. p. 91. seq.*

(i) *Idoniare*, seu idoneum facere, notat, sacramento se se ab imposito crimine purgare & exuere. Vid. Du Fresne h. v. *Tom. II. pag. 10. Lindenbrog. pag. 1413. a. Henr. SPELMANN. in Archaeol. voce idoneare, p. 371. b. ed. Lond. 1626. fol.*

(k) *Emendare* idem est, ac restaurare, reparare, vel multam inferre & soluere, v. Du Fresne *Tom. II. p. 238. LINDENBROG. in Gloss. pag. 1393. b. SPELMANN. l. c. pag. 240. b. voc. emenda.*

(l) LIND. in *Codice Leg. Ant. p. 568.*

(m) *Pulsare* hoc loco significat, in ius vocare, v. Du FRESNE, *Tom. III. pag. 467. LINDENBROG. in Gloss. pag. 1462. a. & b.*

(n) *Districcio* poenam vel multam, publice a iudice inflictam, hic notare videtur, v. Du FRESNE, hac voce, *Tom. II. pag. 144. 145. & LINDENBROG. in Gloss. voce, distringere, p. 1389. b.*

§. XII.

Quae restant adhuc huius, si ita dicere fas est, processus capita, quaeque furis *comprehensione & inquisitione per tormenta*, absoluuntur, iam veniunt paucis explicanda. Ad priorem sequentes referri possunt sanctiones, nimirum *LL.*

Wisigoth.

*Wisigoth. Libr. VII. Tit. II. c. 14. (a). Fur si
 captus fuerit, perducatur ad iudicem, & ibid. c. 22.
 (b). Si quis furem aut quemcunque reum compre-
 henderit, statim perducatur ad iudicem: ceterum suae
 domui amplius, quam una die ac nocte, eum reti-
 nere non audeat. Si quis contra hoc fecerit, V.
 solidos, pro sola praesumptione, (c) iudici cogatur
 exsoluere. Et si seruus hoc, sine domini sui consci-
 entia, fecerit, flagella suscipiat: si vero seruus cum
 domini voluntate id commiserit, compositio redun-
 det ad dominum. Ita ut si honestioris loci persona
 est, solidos iudici cogatur exsoluere: ex quibus me-
 dietatem sibi iudex usurpet, aliam vero medietatem
 illi det, qui damnum noscitur pertulisse. In LL.
 Langob. Lib. I. Tit. XXV. c. 70. (d) Rex Luitpran-
 dus ita desuper statuit: Si quis furem vel latro-
 nem comprehenderit, & eum indemnem dimiserit,
 neque illum ad praesentiam iudicis, aut comitis, vel
 loci seruatoris, qui missus comitis est, adduxerit,
 & de hoc facto, siue de hac nequitia, posthac in poe-
 nitentia iudicis conuictus fuerit, ipsius damni exi-
 stimatione, pro qua fur vel latro comprehensus est,
 componere cogatur. Agmen tandem claudat in-
 quisitio per torturam, de qua sequentia leguntur in
 LL. Wisigoth. Lib. VII. Tit. I. c. 1. (e) Iudex reum,
 qui accusatur antea non torqueat (f), quam ille, qui
 accusat, si iudicem praesentare noluerit, se, per pla-*

F

citur

citum (g) trium testium roboratione firmatum, ea
 conditione constringat, (h) ut si is, qui accusatus
 est, manifestis iudiciis innocens comprobatur, ipse
 poenam, quam alii intendit, excipiat: & tamen post-
 quam innocentia patuerit accusati, accusator a iu-
 dice distringatur, (i) ut pro agnoscenda rei verita-
 te, indicem praesentet inuitus. Quem si praesen-
 tare nequiverit, saltem quis sit, ex nomine manife-
 stet, ut districtus a iudice vera conuincat esse, quae
 indicauit. Quod si eum ipse index per alicuius po-
 tentis defensionem aut patrocinium, seu metu regiae
 potestatis discussioni suae praesentare non potuerit,
 ad regiam id cognitionem, si prope est, deferre pro-
 curet: si autem longe est, Episcopo vel iudici re-
 nuntiet, ut eorum maior auctoritas, hunc iudicio
 faciat praesentari. Quod si neglexerit nuntiare,
 de propria iudicis facultate, omne quod periit, ius-
 su principis vel episcopi atque iudicis querelanti re-
 stituatur. Index autem, si non potuerit probare,
 quod indicauit, pro omni satisfactione teneatur ob-
 noxius. Quod si rei causa est: si ingenuus est, cum
 infamia nouecuplam, serus vero sexcuplam compo-
 sitionem exsoluat, & centum insuper flagella idem
 seruus accipiat. Quod si idem ingenuus vnde com-
 ponat non habuerit, & ei, quem infamare tentauit,
 & ei, cui mentitus est, pariter seruiturus tradatur.
 Seruus vero, si compositionem pro se exsoluere non
 potuerit,

potuerit, aut si noluerit, pro eo satisfacere dominus seruum pro reatu tradere non moretur,

(a) Ap. LINDENBROG. *Cod. Leg. Ant.* pag. 145.

(b) *IBID.* pag. 147.

(c) *Praesumptio* hic notat, actionem iniustam, inuasionem vel vsurpationem, v. Du FRESNE, Tom. III. p. 439. 440. LINDENBROG. in *Glossar.* voce, *praesumptores* pag. 1460. a.

(d) Ap. LINDENBROG. in *Codice Leg. Ant.* pag. 571.

(e) *IBID.* pag. 40.

(f) *Torturae*, vt aiunt, vsus, quem multi adeo abominandum censet, a Romanis, ad Wisigothos & reliquos Germanicae originis populos, peruenisse videtur. Vide quos, de eius moralitate, recenset Scriptores, STRYV. in *Hist. Iur.* c. IX. §. XXVI. p. 809. 810. n. **

(g) *Placitum* saepissime notat publicum conuentum, omnium quoque totius regni ordinum, vid. Du FRESNE, Tom. III. pag. 325. seq. LINDENBROG. in *Glossar.* pag. 1456. b. Interdum vero & litem intentatam, Du FRESNE *ibid.* pag. 330. & rarius adhuc pactum, quod hic potissimum subintelligi videtur. *IBID.* p. 331.

(h) *Constringere* in hoc loco idem est, ac se se obligare, Alias vsurpatur pro coercere vel citare, v. *Herr. SPELMANNI* *Archaeol. voc. distringere* p. 215. a. & b. edit. Lond. 1626. fol.

(i) *Distringere* dicitur, cum dominus in foedo, magistratus in suo territorio, bona (ceu pignus & vadem) alicuius prenda; vt sic eum ad debitum quidpiam praestandum coerceat, sunt verba *Herr. SPELMANNI*, hac voce, l. c. Vide etiam Du FRESNE *Gloss.* Tom. II. pag. 143. 144. & LINDENBR. in *Gloss.* pag. 1389. b.

§. XIII.

Absoluta ergo & iudiciorum capitalium in fures tam generatim quam ferarum speciatim,

indole, qualem veterum Germanorum leges exhibent, ulterius progredi, & sequentium quoque temporum habere rationem, quem nobis proposuimus, instituti nostri scopus prohibere omnino videtur. Quare pedem hic figimus, nulli dubitantes, praesentem nostrum laborem aliquam tamen vtilitatem allaturum, quamuis nec eruditionis, nec lectionis copia, aut verborum ornatus, & peculiaris iudicii vis, ipsum ex merito queant commendare.

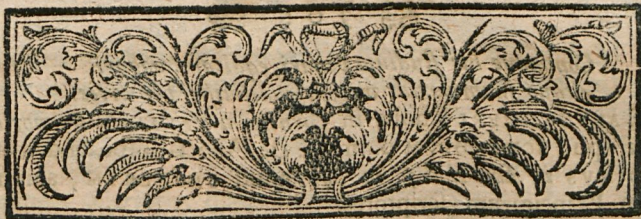
F I N I S.

IOAN.

IOAN. GVIL. DE GOEBEL
ICTI
DE
IVRE VENANDI
DIATRIBA

IOAN. GVIL. DE GOEBEL
1671
DE
IVRE VENANDI
DIATRIBA

Q. D. B. V.

§. I.

Venatio gentibus bellicae gloriae cupidis
(a) ex omni tempore in amoribus fuit.
Potissimum autem Regibus, (b) aut in
Regni aliamque spem magnam natis: vt
& qui vel dignitate vel profapia (c) ipsis proxi-
mi erant, venando peragrantes siluas & campos,
belli incommodis assuescere, atque debitum cor-
pori robur acquirere (d) operam dederunt.

(a) De Germanis veteribus IULIUS CÆSAR de bello Galli-
co lib. 6. c. 21. p. m. 159. ait. *Vita omnis in venationibus, atque
in studiis rei militaris consistit, & de Sueuis lib. 4. c. 1. multum
sunt in venatibus. Eod. Lib. c. 26. 27. 28. postquam de venatu
bouis, cerui figuram habentis, aleis & vrorum in Hercynia sil-
ua egit, addit, hoc in labore indurant adolescentes, atque hoc ge-
nere venationis exercentur.* TACITVS c. XV. de moribus Germa-
norum, *Germanos non multum venatibus deditos fuisse, videtur
affirmare: Sed particula negatiua, nescio cuius incuria, aut im-
peritia in textu repetita, est expungenda, quae itidem est sen-
tentia LIPSH pag. 341. edit. Plant. De Fennis, per quos Lappo-
nes aliqui intelligendos putant, id. Auctor l. c. c. 46. inquit, idem-
que venatus viros pariter ac foeminas alit.* *Conradus CELTES
de Maioribus nostris canit* Com.

*Commune his studium venari, equitare, vagari,
Aique suum varias victum quaesivisse per artes.*

CONF. ALTHAMERI scholia in Cornelium TACITVM de morib. Germ. apud SCHARDIVM p. m. 14. De Francis inspicendus est AIMOINVS in fine l. 2. p. m. 296. apud FREHERVM, alique rerum Francicarum scriptores.

(b) Parthorum Reges frequenti indulgebant venatui, unde Vonones, Romae educatus, raro venatu sibi popularium suorum indignationem attrahebat. TACITVS ann. 2. c. 2. Et cum Reges venatum omitterent, permagni luctus & tristitiae indicium erat. Sic Germanico Caesare, fortassis Tiberii artibus, in ipso aetatis flore vitam ponente, Rex regum Megistanus ab exercitatione venandi & conuictu abstinuit. SVETONIUS in Caligula c. 5. p. m. 370. Cyrus Persarum Rex venatum impense amabat, vt testis est XENOPHON, de Paedia Cyri p. m. 3. Reges Galliae & Angliae ultra modum venationibus aliquando fuerunt addicti, Du CANGE, gloss. t. 2. p. m. 486. De Carolo M. tradit Eginhardus, de vita ipsius (edit. Lips. 1616. 4.) p. 27. *Exercitatus assidue equitando & venando, quod illi gentilitium erat.* In Annalibus rerum a Ludou. Pio gestarum, ap. REYBERVM p. 62. dicitur, imperatorem ad venationem in Arduennam profectum, quae, vt dicebant, ultra solitum ei prosperrime cessit. ERMOLDVS NIGELLVS in Carmine Elegiaco, Libr. IV. p. 72. Tom. II. Scrip. Rer. Ital. MVRATORI, de eodem imperatore ita canit:

*Venatum ire parat Francique solentes,
Et secum Heroldum (Danorum Regem) caesar abire iubet,
Insula propter adest Rheni quoque iurgite cincta,
Quo vivet herba recens est nemus umbrosum,
Illuc quippe ferae multae variaequae fuere,
Et late silvis turba iacebat iners,
Hanc quoque compleverunt venanturi hinc inde manipuli,
Atque molossorum magna caterua simul,
Caesar veloci residens revit arua caballo;
Wito pbaretratus cui comes ibat equo.*

Per pbaretratum hic haud dubie intelligitur venationi praefectus, qui erat inter aulae Francicae officiales, HINC M. lib. de ord. palatii eiusdem

eiusdem temporis & falconarium memorat. A Carolo M. inter suos recensentur ministeriales, falconarii & venatores, in Ep. ad filium Pipinum, quae extat in *Leg. Long. Tom. I. P. II. Script. Ital. MVRATORI* p. 112. Quod reliquum, videntur verba illa: *Caesar veloci &c.* suadere, aevo Carolino iam tum quendam venationis celerioris, quam *Parforce-Jacht* vocant, fuisse usum. De Wilhelmo Conquestore hoc etiam testatur *Chronicon Halberstadiense*, apud *LEIBN. t. 2. Script. B. p. 127.* qui tanta venandi libidine correptus erat, vt, quo foresta noua in pago Hantonensi institui possent, villas 26 (36) & totidem Ecclesias Parochiales deleuisse dicitur, Gualterus Mapaeus, apud *CAMDENVM*, in *Britannia*. Brnton apud *DV CANGE* p. 468. I. M. *SPELMANNI glossarium* p. m. 239. Hinc sunt, qui putant, Guillelmum Rurum patris more ultra modum feras persequentem, ex diuina yltione, in foresta noua (secundum istius temporis stilum) segitata extinctum esse. *Chron. Rothomagensis*, apud *LABB. in biblioth. manusc. tom. 1. p. m. 367.* *MATH. PARIS p. m. 53.* *SARISBER. lib. 1. policr. c. 4.* Non quidem *DIONI CHRYSOSTOMO*, Orat. III. apud *BRISSONIVM*, de *Regno Persarum lib. 1. p. m. 109.* principibus venandi studium, vt purpurae apte conueniens commendanti, obnitor, & cum *PLINIO*, in *Panegyri*, inter Traiani virtutes ipsum saepe iustrasse saltus, cubilibus excussisse feras, aequo referam animo; attamen suadendum puto, vt sit modus in rebus, ne Reipublicae curae damnum pariantur. Antiochus, studio prosequendi feram aliquam, ab amicis & feruis aberrans, in tugurio cibum ignotus sumens, nimium venandi studium a rustico, vt rebus regni admodum noxium, Regi vitio verti, inaudiuit. *PLVTARCHVS* in *apophthegmat. p. m. 40.* *CONRING.* in annotat. ad *MACHIAVELLI Princ. c. 15. Tom. I. Conringian. p. 1044.* Aurea sunt in constit. Honor. & Theodosii in *Cod. Theod. lib. XV. tit. XI. Salus nostrorum prouincialium saluti nostrae necessario praeponatur.* Arduum enim est cuncta regendi onus. Saepe ferarum vitae insidiantes, sibi mortem approperarunt. *XLOCK. de aerario lib. 2. c. 28. p. m. 925. La bibliotheqe du droit françois*, sub vocab. *la Chasse.* Sic Ernestus Dux Saxoniae in venatione periit, *Chron. Quedtenburgense*, apud *Lejhn. t. 2. p. m. 290.*

G

(c) Vena-

(c) Venatio Nobilium insigne & exercitium. Censura *Duardi Nonii*, apud SCHOTTVM in *Hispania illustrata t. 2. p. m. 1234*. Nobilium, Regi Persarum in corporis custodiam destinatorum, media pars Regem, venatum euntem comitabatur, ubi Rex, quemadmodum in bello, se ipsis Ducem praestabat. XENOPH. lib. I. p. m. 3.

(d) XENOPH. l. c. in fine *Iac. SPIEGEL* in n. ad Libr. II. *Aufriad. Rich. BARTOLINI* ap. REV. p. 500. CONRING. Diff. de Rep. Ant. Vett. Germ. *Conringian.* Tom. I. p. 15. MACHIAVELLI Princ. c. 14. Tom. II. *Conringian.* p. 1043. Perche la caccia, inquit ille Auctor lib. 3. c. 39. di discorsi, insegna infinite cose, che sono nella guerra necessarie. Iungere adhuc liceat HORATIVM, Lib. I. Od. I. ita canentem:

- - - *Manet sub Ioue frigido*
Venator, tenerae coniugis immemor;
Seu visa est catulis cervia fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.

Ex duro enim viuendi genere, & consuetudine, in silua dolores perferendi, vt loquitur Homerus, robur oritur.

§. II.

Venatio est ius, (a) fera (b) occupandi (c) animalia (d).

(a) i.e. qualitas moralis personae competens, ad iuste aliquid habendum vel agendum, GROTIUS de I.B. & P. c. 1. §. 10.

(b) Mihi parum curae sunt, in quibus alii tam operose defudant, venatio oppressiua, adulatoria & arenaria. *Sebastianus MEDICES*, in tractatu de venatione, piscat. & aucupio, in tractatu tractatum. t. 17. p. 396. vid. EIBEN de iure venandi, p. 787. opp. Ad censum harum significationum pertinet, quando ap. *Scipionem CLARAMONTIVM*, Libr. III. c. 7. *Conringianor.* Tom. III. p. 158. captura hominum, ad PLATONIS de LL. VII. & ARISTOTELIS exemplum, venatus dicitur. ARISTOTEL. *Politico. Lib. I. c. V.*

I. c. V. §. 8. Tom. III. Convingian. p. 507. v. & CONRINGII Diff. de Civitate noua, ibid. p. 741. & plura, apud BRISSONIVM, de V. S. & SCHVLTING. Iur. Prud. Ante Iust. p. 773. Arenariam, imperante constantino M. iam fuisse sublaram venationem, ex L. I. C. de Gladiar. penitus tollendis, constat. Huic canonici iuris prohibitio, c. non est. §. bis itaque, accessit. Sunt, qui putant, arenariam istam venationem, quae Romanis tantopere placebat, Hispanorum festinae pugnae cum tauris originem, dedisse. Alii hanc Gothis, alii Hispaniae indigenis, alii demum Afris Hispaniae inuadentibus, & magnam eius partem satis diu vsurpantibus adscribunt, quae opinio verosimilior videtur. v. Du Combats des Tauraux dans le Mercure Espagnol. p. 42. 43. Relation du Voyage d'Espagne Tom. III. p. 23. seq. Definitio enim mea rem a conceptibus aequiuocis satis purgat. Et licet ea tam laxa sit, vt venationi strictae datae, piscationi & aucupio attribui possit: Mihi tamen iam potissimum sermo erit, de iure persequendi bestias terrestres.

(c) i. e. sub suum redigendi dominium.

(d) Ex his constat, ius venandi a iure foresti, vt angustius a latiori esse distinctum. Ius foresti etiam ius constituendi saluarios, & alios officiales forestales, prohibendi, ne arbores excindantur, conficiendi ordinationes forestales, ius pascendi, immittendi sues tempore glandium, aliaque, quae vide apud WERNERVM, sub voce Forstrecht p. 124. seqq. solum complecti. Biedenbach in nobilib. quaest. quaest. 15. Vid. Dn. STISSERI, Consil. regii Prussiaci, Historia venatorio-forestalis, c. VI. nec non Rudolphi Augusti & Anton. Vlrici Duc. Brunsv. Luneb. Ordinatio Forestalis, de an. 1686. & Constitutio, quomodo haec in Comitatu Blanckenburgensi obseruari debeat, de an. 1693. Christiani porro Ludouici Ordinatio lignaria, de an. 1665. & quae ei, in Corpore Constituit. Cellens. alia huius argumenti adhaerent. Adde varias, quae in FRITSCHII Corpore Venatorio Forestali & in STISSERI modo laudata Historia conspiciuntur, Ordinationes. Saepius includit ius venandi, a quo tamen interdum & ratione subiecti est distinctum, ita vt, qui habet ius foresti, non habeat ius venandi, & e contra, qui habet ius venandi, non ha-

bet ius foresti, vt apparet ex causa Schwäbischen Gemünde contra Hans von Reichberg, apud RVLAND, de *Commiff.* part. 4. lib. 2. p. m. 74. In lato haud dubie significatu, ita vt etiam sub se ius venandi contineat, vox *Foresti* accipitur, quando Fridericus I. Henrico Leoni donat Forestum in montanis Harz, MADER. in *Antiquitat. Brunsvic.* p. 119. Saepe dubium est, quam *Foresti* vox habeat significationem. Exemplo nobis iam ex infinitis propemodum chartis, tantum sit, Diploma Ludou. Pii, quo monasterio S. Mariae & S. Petri, ad Cenomanicam vrbe, inter alia donat villam, quae *Brogilus*, siue noua villa dicebatur, cum *forestibus & villulis, siue omnibus ad se pertinentibus.* BAILYZVS *Lib. III. Miscellan.* p. 40. Aliqui suspicantur, si forestum cum omni sua integritate donatur, ius venandi etiam subintelligendum esse, quod tamen non est extra ambiguum. Sic in charta Chilperici Regis Francorum, quo se monasterio S. Dionysii liberalem exhibet, legitur, quod in perpetuum circa ipso sancto loco mansurum esse volumus, vt ipsa foreste nostra Roverito cum omne iure vel termine suo ad integrum vna cum supra scripto forestario, Lubecini *Histoire de l'Appaye de S. Denys par DOUBLET* pag. 689. Caeterum in plerisque Germaniae territoriis ius foresti a iure venatus esse distinctum, ex eo quoque apparet, quod vtrumque ius distinctos habeat supremos magistros. Vid. COCCEJI *J. P. c. XXIII. ff. 50.* Oritur hic quaestio, an ille, qui iure foresti gaudet, siluam, in qua aliter ius venandi competit, extirpare, aut ita amputare arbores possit, quo minus ferae ibi amplius latitent. GREMPIVS in *Consiliis Tubingensibus*, apud BESOLDVM, p. m. 412. & seqq. pro affirmatiua responder: Sed rationes dubitandi, quas pro negatiua affert, maximam partem fortiores sunt rationibus eius decidendi pro affirmatiua. Nam suae quidem rei quisque moderator & arbiter, l. 21. C. mandati, scilicet in qua plenum habet dominium: At si qua in re alteri est ius quaesitum, e. c. feruitus vsusfructus, vt in venatione, hoc axioma limitationem habet. Dominus semiplenus, illa nec abuti, nec vti potest, quantum illud vergit in praedudicium istius, qui in ea re habet ius quaesitum, aut legis, l. 16. ff. de vsufructu §. 2. Instir. de
contra-

contrahenda emt. Nam pars ista domini, quae alteri competit, proprietarium non habet dominum, & sic ea etiam in alterius damnum uti nequit. Nemini invito ius quaesitum eripi aut inutile reddi potest, l. fin. ff. de pact. l. 53. pr. ff. de iud. l. 11. ff. de R. J. §. vlt. Inst. de his, qui sunt sui vel alieni iuris. GABRIEL. *lib. 3. concl. 1. p. m. 273.* Nec ab ipso Principe l. 4. C. de emancipat. liber. l. 2. §. 10. ff. ne quid in loco publico. l. 40. ff. de administr. & pericul. Tut. Grat. discept. forens. t. 3. cap. 458. n. 23. p. m. 138; nisi hoc publica requirat utilitas, gloss. in l. vlt. C. si contra ius l. 13. ff. comm. praed. GROTIUS de *J. B. & P. l. 2. c. XIV. §. 7. 8. & 13.* Quae negatiuae oblatre videntur a *J. C. Ingolstadiensibus*, apud eundem BESOLDVM, *Consil. XVI.* refelluntur, vide quoque WEHNERVM *l. c. p. m. 124.* Sic &, si vnus iure forestali, alter banno ferino, ut loquuntur, in eadem vtuntur silua, ille quidem ius saginandi porcos habet, quoniam omnes fructus arborum ad eum pertinent, nihilominus tot relinquendae sunt feris glandes, ut ex eis nutriri, imo saginari queant. Nam nemini ius suum quaesitum, ut monitum, per alterum inutile reddi debet, & qui habet principale, etiam habeat minus principale, quod cum eo necessario cohaeret, necesse est.

§. III.

Venatio diuiditur in superiorem (a) & inferiorem. (b) Vtriusque speciei aliquando datur conuenatio *Koppel-Facht*, quae interdum in alieno fundo, iure seruitutis, interdum iure familiaritatis competit. (*) Inter species venatus, a modo concedendi aut venandi differentiam habentes, referuntur quoque venationes praecariae *Bestand und Gnaden-Fachten*, (**), nec non venationes cum insigni strepitu coniunctae,

Klapper-Jachten, (***) quibus, vt aliqui putant, recenter accessit *die Par-Force-Jacht*. (****)

(a) Hohe Jacht, Haupt-Wildbahn, Haupt-Wildfuhr, groß Wandwerck, schwarz und roth Wildpret, v. MEISCHNER *decif.* 2. part. 2. tit. 1. SPEIDELII *speculum*, sub jagen, p. m. 623. Sunt, qui minus recte putant, ante seculum XVI. nulla venatus in maiorem & minorem extare vestigia. In Diplomate Otton. I. de Foresto in Thrente, apud HEDAM in *Hist. Ultrai.* p. 83. legitur, vt nullus Comitum aliorumue hominum in pago Forestensi, qui est in Comitatu Euerhardi, cervos, vrsos, capreas, apros, bestias insuper, quae Teutonica lingua Elo aut Sch. lo appellantur, venari absque praelibatae Cathedralae Praesulis permissu praesumat. Volumus quoque firmiterque Regalis edicto munificentiae praecipientes iubemus, vt in eodem pago, aut in sylua quae nuncupatur Fulnabo, ac vniuersis sinibus eius ac praefari pagi ad vsque adiacentes caeteras regiones praedictae Trai. Ecclesiae ius seruetur Forestense, vt nobis & nostris. Idem est in Diplomate Henr. II. apud EVNDEM l. c. p. 101. Otto III. pro Spirituali dilectione, quam habuit ad dominum Arnulphum Episcopum, conrulit Ecclesiae Halberstadiensis bannum, suiue iuris proprietatem, super sex Forestis, quorum haec sunt nomina. Hakel, Huy, Valestein, Assa, Elm, Nordivold. Tradit autem hos Forestos, vt in suis terminis eorum nulli mortalium liceat, ceruum aut cervuam, aprum vel suem, vel huius generis quocquam capere vel venari, sine eius vel suorum licentia successorum, & hoc regiae munitionis privilegio roboravit. Chron. Halberstad. ap. LEIBNITIVM Tom. II. Script. Brunsv. p. 119. Apparet itaque, illo iam tum tempore, inter venatum maiorem & minorem distinctionem factam. Ex Seculo XIII. luculentius habemus diploma, ex quo non solum constar, venatum maiorem a minori distinctum fuisse, sed & capreolae venationem, illo aevo, maiori accessitam, nec non nobiles in silvis quandoque ius venandi feras maiores habuisse. Ego Bochardus, est in diplomate, dominus Marleri, notum facio omnibus, quod ego quit-tavi in perpetuum carissimo domino meo Ludouico regi Francorum illustri & heredibus suis chaciam, quam habebam ad magnam besti-

bestiam, in foresta Evigae, videlicet ad cervum, bicham, porcum, capreolam & damam, & similiter feci quittari a dilecto & fideli meo Roberto de Pissineo, qui distam chaciam in eadem foresta ad magnam bestiam de me in feodum tenebat, quod ut firmum haberetur & stabile, praesentes literas sigilli mei munimine roboravi. Actum Parisiis anno Domini M CCXXVI. mense Maio. Du CHESNE, dans les preuves de l'Histoire Genealogique de la Maison de Montmorency, p. 401. Sunt porro, qui existimant, sub Schwartz Wildpret, etiam vrsos comprehendi: Ast alii peculiarem hic in investitura requirunt mentionem. Sic Nobiles Hassiae, die Ried-Esel, specialiter cum vrsorum captione vestiti sunt, KNICHEN p. 408. opp. Quid ad maiorem, quidue ad minorem, aut etiam mediam, quam aliqui faciunt venationem, pertineat, vna definitione exprimi nequit, cum circa hoc argumentum varii sint Germaniae mores, variae vicissitudines, & mutationes, vid. Dom. Consiliarii STISSERI, Viri solide ac eleganter docti, Hist. Venat. c. VII. p. 300. seqq. Id certum, veteri etiam ac recentiori tempore in piscatione aliquando & avium captura, aequae ac in ferarum occupatione, distinctionem illam obtinuisse. Obiter hic monere liceat, falsam esse paroemiam, *Wobin der Dieb mit dem Strange, dabın geboeret auch der Hirsch mit dem Fange*. Nam multa sunt Germaniae praedia, quibus iurisdictio criminalis, vt patrimonium quasi adhaeret, quae tamen iure capiendi feras maiores destituuntur, HERT. Lib. 2. paroemia XVI. Notum est, communiter receptam esse sententiam, sub iure venatus simpliciter concesso, *Jachts-Gerechtigkeit*, non maiorem, sed minorem intelligi venationem: Attamen huic opinioni non pauca sunt, quae refragari videntur. Beneficia enim Principum, eorumque, qui ad eos propius accedunt, quam plenissime interpretari debemus, l. 3. ff. de Constit. Princip. GROTIUS de I. B. lib. 2. c. 16. §. 12. n. 1. 2, in quantum illud non in tertii vergit damnum, l. 3. C. de Emancipat. Ius autem persequendi feras maiores specialem requirere concessionem, volunt. KNICHEN de vestit. pact. part. 2. l. 2. p. m. 45. Non possum inficiari, KNICHENII sententiam in praxi esse receptam, & canonem illum, licet eum non cum THOMASIO interpretemur, ex plerorumque ICTORUM sententia ad regalia

galia non spectare, quippe quae natura sua strictam requirunt interpretationem. Largior ratiocinium hoc satis stringere, & quidem, 1) ex communiore hominum indole, neminem res suas iactare solere, argumento huius canonis, liberalitates & concessionem in dubio non late, sed stricte accipiendas esse. Porro iuris Romani themata, inneptam ad decidenda iuris publici, aut etiam privati Germanis proprii, capita, praebent normam. Neque a moribus Germanorum alienum est, illum, qui venatus maioris gaudet iure, non semper adiunctam habere potestatem venandi feras minores. Vnde fit, hodie in vna eademque silua vni ius venationis superioris, alteri inferioris competere. MEYERER l. 2. c. 3. SPEDELIVS l. c.

(b) Das kleine Weidewerck oder Raßgejaget, darinn sind Hasen, Füchse, Eichhörner, Neb- oder Feldhüner, und alles Federwildpret, Federspiel, Federthier, item Bogelherdt haben, secus tamen mit den Auerhan Galsß, und der Kangerbeiß, den Blausuß, quas inter rarissimas venationum species refert LINDENSPUR. *diff. de Imp. & Famil. orig.* SPEDEL. l. c. Sub venatione minori, quae hodie nec in proprio fundo sine speciali superioris concessionem est licita, etiam captatio caprearum & capreolorum includi, *Argentoratenses Vol. 1. Cons. 88.* opinantur. In quibusdam tamen locis, cum occupatione aprorum minorum, medium constituit genus. STRVV. *Iurispr. R. G. for. lib. 2. tit. 1. §. 23.*

(*) Conuentionem *Koppel-Iacht*, quae non confundenda cum conuentione, concursum domini territorialis, cum subditis suis iure venandi gaudentibus, significante, aut iure familiaritatis, aut iure seruitutis, competere, extra ambiguum positum. Si priori modo competit, unicuique sociorum ab illa pro lubitu licet discedere, modo ille postea sociorum quoque campis & siluis abstineat. Neque ab hac facultate immemoriali etiam temporis lapsu excludi potest, quoniam est res merae facultatis. Aliter autem se res habet, si iure seruitutis competit, vbi etiam praescriptio ordinaria locum habet. Quaeritur, si quis alicui in sua silua, per modum seruitutis, ius venandi constituerit, an dominus, an vero ille, cui seruitus est constituta, venatione cedere debeat, si vtriusque vsibus non sufficiat. Vbi mihi videtur,

tur, pro eo sententiam ferendam, cui seruitus venationis est constituta. Habeat enim sibi dominus silvae, quod non rectius de ferarum, quas silva alit, numero circumspexerit.

(**) Erronea est opinio, venationes precarias, siue ex mera gratia concessas, absque causa quodocunque reuocari posse. Habent enim tales concessiones naturam donationum simplicium, quae sine ingrato animo, retrahi non possunt. Id tamen certum, minus hic adesse dubii, quod concessio ex mera gratia stricte sit interpretanda, atque sic talis venatio simpliciter data, non maiores, sed minores tantum complectatur feras. Quod autem ad venationes precario datas attinet, eas omni tempore esse reuocabiles, nemo in dubium vocabit, qui precarii naturam cognitam habet.

(***) Huius venationis in antiquitate quaedam latere fragmenta, ex classica phrasi: *feras strepitu cubilibus excutere*, quidam coniciunt.

(****) Germaniam nostram talem ignorare venationem, multi optant. Dicunt enim, nimium eam fatigare corpus, & non vnum adesse exemplum, sanitati, imo saepe vitae, exitium intulisse.

§. IV.

Tralaticium est, res omnes ante introducta dominia, promiscui fuisse vsus. (a) Eis autem constitutis, quae non sunt occupata, iure gentium mansere libera.

(a) GROTII sententiam de communione proprie dicta, lib. 2. de I. B. & P. c. 2. §. 21. a veritate abhorrere, PUFFENDORF de I. N. & G. L. IV. §. 3. p. m 305. ed. Amstel. docet. In statu mere naturali, antequam homines sese inuicem patris obstringerent, unicuique licebat facere, quaecunque & in quoscunque libebat, & possidere, vti frui omnibus, quae volebat, &

H

poterat.

poterat. HOBBS *de ciue c. 1. §. 10. p. m. 6.* IDEM *Leuiath. c. 14. p. m. 66.* Vbi tamen sunt, quae emendari merentur.

§. V.

Hoc etiam in feris obtinebat animalibus, quam diu nulla lex ciuilis, quae hanc libertatem naturalem circumscribebat, lata fuit. (a)

(a) GROTIUS *de I. B. & P. lib. 2. c. 2. §. 5.* PUFFENDORF. *de I. N. & G. lib. 4. c. 6. §. 5. 6. 7.* HORNIUS *de Ciuitate l. 3. c. 3. §. 4.*

§. VI.

Et licet postea homines in societates ciuiles coaluerint, atque res plurimae singulorum esse coeperint: Gentibus tamen quibusdam (a) placuit, feras promiscui pati esse vsus, atque primo cedere occupanti. l. 3. ff. de acquir. rer. domin.

(a) Vt Romanis, l. 14. ff. de acquir. rer. Dom. l. 1. ff. de acquir. possess. §. 12. instit. de rer. diuis. Coepit interea aliquod ferarum genus Romanis Imperatoribus, ad theatralem & ludicram venationem, quam interdum in circo & vrbs regionibus edebant, SVETONIUS *in Caesare c. 10. Nerone Claudio c. 4.* imprimis in bellum profecturi, CAPITOLINUS *in Maximo & Balbino p. m. 441. in script. Hist. Aug.* seponi; potissimum Leones, quos isto tempore nec voluptatis causa venandi, nec venundandi, sed saltim occidendi licentia data erat, constit. Honor. & Theodof. *in Cod. Theod. lib. XV. tit. XI.* Leones enim, qui in ludicris adhibebantur venationibus, Comites limitum, Magistri militum, aut qui eorum vices gerebant, venabantur, eosque in aulam trans mittebant, l. un. C. de venatione ferarum,

GOTHOF.

GOTHOF. ad Cod. Theod. tom. V. p. m. 392. Hispani adhuc omnes venandi libertate, teste Hub. THOMA, in vita Friderici Palatini, lib. 6. & 10. fruuntur, vt & Habessini, LVDOLPH lib. 2. Hist. Æthiop. c. 9. n. 22. Olim etiam Hebraei hoc iure utebantur, SELDENVS de I. N. & G. lib. 6. cap. 4. p. m. 712. Cumque, vt monitum, penes Romanos, ferarum occupatio, iuris naturalis libertati relictum, minus recte ab aliquibus fundorum Romanorum accensetur fructibus. Neque enim l. 26. ff. de vsuris & fructibus, quae e libr. VI. Iuliani, ex Minicio, desumpta, hoc affirmantes iuuat, sed illis magis obstat. Nam dicitur ibi: *venationem fructus fundi negauit esse*, & addit tantum limitationem: *nisi fructus fundi ex venatione constet*. Quae limitatio, iuxta genuinae interpretationis regulas, ne iuri Romano contradictoria tribuamus, non potest intelligi, nisi de illo casu, si dominus fundi animalia fera a se iam occupata, viuariis & septis inclusa, fundi fructibus annuerauerit, indeque ad ipsum, aut potius fundum, lucrum peruenerit, v. CORASIVM Miscell. libr. V. c. VIII. p. 347. Et si hoc ita se se habebat, venatio, quae in illis septis exercebatur, ad vsufructuarium pertinebat. Huc respicit §. 5. l. 9. ff. de vsufructu: *Aucupiorum quoque & venationum redditum, Cassius ait, libr. 8. iuris ciuilib, ad fructuarium pertinere, ergo & piscationem*. Sermo hic est de piscatione in piscina, in qua pisces, aut captiuitate, aut natiuitate, in dominium alicuius peruenerant. Firmatur illud magis adhuc ex l. 62. ff. eodem, * quam de saltibus & montibus circum septis, aut certis limitibus, territorium cum accessorio occupatum includentibus, circumuallatis, occupata vel ibi nata animalia continentibus loqui, ex eo patet, quod, montes & saltus possessionis, dicantur. Huiusmodi enim locis saluarii praeficiebantur, l. 12. §. 4. ff. de instructo vel instructo legato. Traditur autem in illa supra citata lege 62. ff. de vsufructu, si animalia ibi in vtilitatem fundi includantur, capta animalia non domino, sed fructuario cedere; quod si vero ferae occupatae illic non alitae fuerint, vt essent fundi emolumentum, sed ob aliam rationem, penes vsufructuarium non esse ius ea occidendi, nisi ille suis operis ea viuario inseruerit. Demortua autem capita, si quae ferae sibi met ipsae inciderint, delapsaeue fuerint, fru-

Etuarii iuris erant, ea tamen lege, vt eundem numerum, per singula quoque ferarum genera, finito usufructu domino proprietatis assignaret, qui fuit usufructus coepti tempore. Nec obstat l. 12. §. 12. ff. de instructo, vel instrumento legato. Ibi enim tantum dicitur: *Si in agro venationes sint, venatores quoque & vestigatores, & canes & caetera, quae ad venationem sunt necessaria, instrumento contineri: non autem, quod a iure venandi in illis agris alii exclusi fuerint.* Multo minus e §. 1. l. 99. ff. de Legat. 3. aduersae doctrinae additi aliquid suae sententiae proficiens elicere possunt. Ibi enim non dicitur, quod venatio in fundi fructu fuerit, sed tantum: *venatores & aucupes, vtrum in vrbis, an in rusticis contineantur, potest dubitari: Sed dicendum, vbi paterfamilias moraretur, & bos alebat, ibi eos numerari.* Potuerunt enim venatores ali, licet venatio inter res communes manserit. Idem dicendum de §. 1. l. 12. ff. de re militari, in quo legitur: *debere eum, qui meminerit, se armario praesse, parcissime commeatum dari, equum militarem extra prouinciam duci non permittere, ad opus priuatum, piscatum, venatum, militem non mittere.* Haec certe verba potius euincunt, ius piscandi in fluminibus publicis & venandi in siluis non obseptis, omnibus apud Romanos commune fuisse.

* Summus terrarum, quae Prussiae regi parent, Cancellarius L. B. de COCCHEI, in *Iure Controu. Libr. VII. Tit. 1. qu. XI. l. 62. & 9. §. 5. ff. de usufructu, cum l. 26. de vsuris* hoc modo conciliari posse putat, quod LL. 62. & 9. §. 5. intelligendae sint de fructuario, & l. 26. de vsuris, de bonae fidei possessore, quoniam ille omnes fructus, hic autem tantum eos, qui ex re proueniunt, percipiat. Verum enim vero l. 136. ff. de R. I. dicitur: *Bona fides tantundem possidenti praestat, quantum veritas, quando lex non obstat.* Haec autem verba nihil aliud significant, quam quod bonae fidei possessor idem ius cum domino habeat, & per consequens etiam fructuario, quoad emolumenta, non sit inferior. Nec adest lex prohibitiua, ne bonae fidei possessor, alios, quam e re prouenientes fructus, habeat.

§. VII.

§. VII.

Penes gentes Europae septentrionales & occidentales, quae communi Celtarum (a) nomine veniebant, moris plerumque fuisse, vt, praeter Regem & Nobiles, nemo venatus iure gaudis sit. (b)

(a) COCCEL. *proleg. Iur. publ. §. 17. & 18.*

(b) Reges enim ex Nobilitate sumebantur, Duces ex Virtute, quibus nec infinita aut libera potestas, sed suadendi magis, quam iubendi potestate gaudebant, TACITVS *de moribus Germanorum c. 7.* Erant Caput Nobilium, qui sibi eos in belli Duces, & in conciliorum & iudiciorum praesides constituerant, vt & de minoribus rebus soli consultarent, TACITVS *de M. G. c. u.* Hinc Arminius *Iuuenis geneve nobilis*, VELLEIO PATERCVLO l. 2. vocatur, qui cum maiorem, quam par erat, adfectaret potestatem, dolo propinquorum cecidit. TAC. *Ann. II. c. 88.* Et illud etiam subsequenter duravit temporibus. GOTHOFRIDVS namque *Vitruviensis* ad ann. DCCLXXXVII. de Longobardorum Regibus ait: *Omnes Reges illi fuerunt Adelingi, id est, de nobiliori prosapia, quae apud illos dicitur Adelinga.* GREGORIVS TVRONENSIS *Hist. Francicae* lib. II. c. 9. *iuxta pagos vel ciuitates Reges crinitos super se creauisse; de prima & nobiliori suorum familia.* Illis Regibus praeter eas, quae a Nobilibus erant concessae, nullae erant praerogatiuae, v. HOTTOMANNI *Franco-gallia c. 7. p. m. 83. seqq.* COCCELI *oratio de L. Sal. p. 7.* SCHAT. *Hist. Westph. p. m. 423.* Caeteroquin cum iis Nobiles aequalibus gaudebant iuribus. Credo tamen, sicut Ciuitates Principibus vel armorum vel frugum dona, vt necessitatibus subueniretur, exhibebant: Sic Nobiles equos ad militiam aptos, arma, phaleras, torquesque in manus obrulisse, iisque sylvas quasdam, ad solitarium venandi usum destinasse. Plebs, quae cum Nobilibus tantum ciuitatem siue Rempublicam constituerebat, cum primis temporibus in Germania nullae essent vrbes, TACITVS *de moribus Germanorum c. 16.* nec Vrbanus siue barbatus Burgarii, nullas in

venatu videntur habuisse partes: Sed vnice agriculturæ, in quantum in Germania moris erat, armentorum curæ, vacabant & mercimoniis, a quo vltimo Nobiles plane abstinere debebant, etiam postea ex lege quadam torneamenti, HACHENBERG in *Germania media, dissert. ii. p. m. 24.* Nobiles autem soli militiae addicti, vnde simpliciter in veterum monumentis vocantur milites, armigeri, scutiferi, loricati, si quiescebant a bello, domos penarium & agrorum curam delegabant faeminis, senibus & infirmissimo cuique ex familia, plerique vero Nobilium adolescentium periere eas nationes, quæ tum bellum aliquod gerebant, TACITVS l. c. c. 14. Sic solos etiam huic belli praeludio vacasse putares, vt aequalitas quaedam in ciuitate obseruaretur, quoniam, vt monui, Nobilitas a mercimoniis arcebatur. Nam in Germania veteri ingenuorum, qui sub plebe comprehendebantur, non magna fuit in Republica potestas. *Plebs pene seruorum habetur loco, quæ per se nihil audet & nulli adhibetur consilio, plerique quum aut aere alieno, aut magnitudine tributorum, aut iniuria potentiorum premuntur, sese in seruitutem dicant Nobilibus, in hos eadem omnia sunt iura, quæ dominis in seruos.* De Gallis CAESAR de bello Gallico lib. 6. c. 13. HACHENB. *germ. media l. c. p. 27.* Ex his ingenuis erant Comites centum, quos TACITVS ex plebe lectos esse dicit l. c. c. 13. qui principi consilium & auctoritas simul aderant, in pace decus, in bello praesidium. Hi si res strenue gerebant, Nobilitatem consequebantur. Interdum tamen Nobiles, si ferale imminebat bellum, seruos & frilingos suos, qui non multum supra seruos erant, armis instruebant. Huc spectant, quæ TACITVS lib. 2. *annal. c. 15.* de Proceribus, i. e. qui insignem Nobilitatem habebant, vna cum Arminio, ante conflictum cum Romanis, suos i. e. frilingos & seruos testantibus, refert. *Hos esse Romanos, variani exercitus fugacissimos &c.* Maius adhuc opinioni huic ex cap. 7. TACITI de moribus *germ.* additur firmamentum, vbi refertur, vt praecipuum fortitudinis incitamentum, quod non casus nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum faciat, sed familiae, i. e. frilingi & serui, & propinquitates, i. e. qui eiusdem nobilis erant profapiae. Nec obstat, TACITVM l. c. c. 8. *Germanis nihil, neque*

neque publicae neque priuatae rei, nisi armatos agere c. 13. Nec licitum esse cuique sumere arma, quam ciuitas suffecturum probauerit, asserere. Nam ibi de Nobilibus, atque potissimum de caeteris in Comitatum Principis ex plebe selectis, loquitur. De illis enim in fine capitis praecedentis ei sermo est. Posterioribus temporibus, vbi vrbes in Germania habitari coeperunt, & aliqui sub nomine Patriciorum, Nobilitatem aemulati sunt, an burgarii isti ad venationes admissi sint, in suspenso relinquam, vid. *CLVV. German. antiq. lib. 1. c. 18. p. m. 137.*

§. VIII.

Nec posterioribus temporibus, vbi systema Ciuitatum Germaniae vni Regi ciuili adhaerere coepit vinculo, cui Proceres legitime electo inaequali iungebantur foedere, res aliam induit faciem. Nam Regibus, vt & Principibus, olim plena non aderat potestas, sed cum illis, ad constituendum integrum subiectum existentiae Maiestatis, concurrebant Proceres Imperii; cum his, ad constituendum integrum subiectum superioritatis territorialis, Ordines prouinciales, qui Nobilitatem & clerum, interdum etiam Ciuitates repraesentabant. *Concordata Ordinum Prou. Fris. orient. cum Comite §. 3. p. m. 177. BAIER in Specim. Iur. Germ. Lib. 2. c. 8.* Itaque, vt omnibus iura sua salua fuerint, nec Regibus, aut Principibus alia in subordinatorum bona competit potestas, quam quae ipsi voluntario & peculiari conferebatur consensu. Hinc factum, quod
non-

nonnullis in locis, a longissimo tempore, Principibus in Nobilium filuis & campis ius aliquod venatus liberum fuerit, quod interdum etiam oneroso sunt nacti titulo. Interim Regibus & Principibus peculiare suae & patrimoniale quoque erant (a) siluae.

(a) Siluae & terrae, in quibus iure venandi utebantur, alique, ut par erat, a venatione in istis prohibebantur. Saepe quoque siluae quaedam, ut patrimonium publicum, quarum vsum fructum haberent, concessae fuere. Coeperunt enim Nobiles in Germania, cum cultioris esse inciperent vitae, pactis sese obstringere, ut vnique peculiaris ad venandum pateret districtus, aut ut duo pluresue in eodem ad venandum concurrerent territorio. Chuntramus Rex Francorum in Cubicularium suum animaduerti voluit, quod feram occidisset IN REGALI SYLVA, GREGORIVS *Turonensis* lib. X. c. X. apud Du Chesne, tom. 1. p. m. 442. Videatur & AIMOINVS lib. 5. de *gestis Francorum*. In Charta Chilperici, apud DOUBLET lib. 3. p. m. 689. FORESTE NOSTRA. SYLVA REGIA in *Lege Longobard.* lib. I. l. 22. §. 7. FORESTE DOMINICVM in charta Ludouici PII, apud VGHellvm, tom. V. *Ital. sacr.* p. 618. In his siluis nec Regiis liberis, absque speciali parentis consensu, venari permissum erat. *Capitul. Caroli Calui*, r. 43. c. 32. apud BALVZIVM, tom. 2. p. m. 268. *Capitulum Caroli Magni ann. 802. c. 39. conf. Du Cange gloss. r. 2. p. 483. edit. Paris.* MABILLON *de Re Diplom. Lib. VI. n. 199. p. 611.* Sic ex iure Saxonico in Regiam venationem tria erant separata nemora, *Koynisch, Magerbeyde, atque Hartus.* Qui feras in istis locis occidebat, praeter lupos, vrsos & vulpes, bannum regium, scilicet sexaginta solidos, nomine mulctae, soluebat. *Specul. Saxon.* lib. 2. artic. LXI. Sueci Regibus suis ad venandum peculiaris attribuerunt spatia, quae vocantur *Königes Barcker.* vid. *Constit. Reg. de venat. & aucup. art. 7.* Igitur venatio apud eos distinguitur, in publicam & Regiam. Olim in Anglia, ex Con-

stit.

fir. Canuti, foresta & venatio vnice ad Regem videntur spectasse. *Spelmannus in gloss.* sub verbo, *foresta*: Sed illud de Regi-
 is saltem intelligendum esse, putares, scil. quae non ad Comitatus, Episcopatus, vel paroecias pertinere; Cum Wilhelmus Comes Arundeliae, circa annum 1180. florens, Monasterio S. Mariae de Wimundham decimam, omnium bestiarum, quae caperentur in parcis suis de Wimundham concesserit. Imo Regibus peculiare fuisse venationes, ex lege Eduardi Conf. c. de herotochiis constat; vbi dicitur, *omnem hominem a venariis Regis abstinere debere.* Aberrant igitur grauitur, qui arbitrantur, quod Reges siluas & venationes Monasteriis, aliisque donarunt, colligi posse, Reges & Principes vnice iure in siluas & venationes gauisos esse. Scio equidem, donationes eiusmodi in rerum gestarum commentariis admodum frequentes occurrere. Pipinus Monasterio St. Dionysii in Gallia donat in remedium animae, forestam *SVAM cognominante aequalinam, cum omni merito & soliditate sua, quicquid ad ipsa sylua aspicere vel pervenire videretur.* DOVBLET lib. 3. p. m. 699. Carolus Magnus Fuldensi monasterio in pago Maquyowe locum nominatum biberbab, cum piscationibus & venationibus, donat. Cod. man. diplom. fuld. p. 14. Carolus simplex largitur Ecclesiae sancti *Lamberti Leodicensis* syluam in arduenna sitam, diploma adhaeret *Leodicensi* Reipublicae, a BOXHORNIO editae p. m. 462. Henricus II. Ottoni Eccles. Frisingensis Praefuli donat *suae proprietatis partem aliquam in regione Threme* in Comitatu Waltilonis Comit. Heider von Reichs-Boigtheyen p. 227. Henricus II. Ultraiectinae Ecclesiae ius venationis per comitatum Trenthae, HEDA in *Historia Ultraiect.* p. m. 101. Idem Imperator donat Monasterio Laurishamensi bannum forestis in Ottenwald, TOLNERI *codex diplomaticus* p. m. 21. Arnulfus donat alicui hubam vnā cum syluis *RES PROPRIETATIS SVAE IN COMITATU POPONIS COMITIS SVI,* apud HUNDIVM in metropoli, p. m. 17. Ius venandi non semper siluis iunctum erat, vid. *Chartam Caroli Calui,* apud DOVBLET. p. m. 780. Henricus II. Bertholdo Tullensis Ecclesiae Praefuli imperiali dat auctoritate, quod *AD IVS DISPOSITIONIS SVAE* pertine-

tinere videtur, forestum videlicet & bannum venationis ex syl-
uis, cuius termini in diplomate indigitantur, vide diploma 24.
quod adhaeret *Historiae Ecclesiasticae & Politicae urbis & dio-
cesios Tullensis*. Henricus Imperator Adelberto Archiepiscopo
Hamburgensi, in Comitatu Bernhardi Comitis, in proprium
FORESTVM ETIAM CVM NOSTRO BANNO
REGALI PER OMNEM COMITATVM venationi-
bus saltem, quae a praedecessoribus suis aliis datae erant, exce-
ptis, LINDENBROG *script. Rer. Germ. p. m. 162*. Eandem for-
mulam eiusdem Imperat. de Comitatu Stadenfi habemus *l. c. p.
165*. Diploma vero Henrici IV. in quo venatio donatur etiam *l. c.*
In diplomate Ottonis tertii, quod PISTORIVS *p. 736*. refert, di-
citur: *Episcopo Mindensi dedimus FORESTES NOSTROS*,
vide & diploma Conradi Salici, apud eundem *l. c.* Henricus IV.
ad petitionem matris Agnetis, donavit Ecclesiae Verdenfi beatae
Mariae & beatae Ceciliae quoddam forestum venationis in Maier-
heide, *Chron. Verd. apud LEIBN. tom. 2. p. m. 217*. Venatio-
num Episcopis Hildesiensibus concessarum diplomata reperiu-
ntur in tract. de finibus dioecesis *Hildes. l. c. p. 156*. Corbeienfi-
bus Solinga feudum foresti conceditur ab Ottone IV. ut in eo v-
sum venandi habeant, & ius, quod vulgo *Wildbann* appellatur,
SCHAT. *Annal. Paderborn. t. 1. lib. IX. p. 921*. Hoc ius ipsis a
Rudolpho confirmatur. SCHAT. *lib. 12 p. 154*. Sed videntur iu-
re suo, feras occupandi in silva Solinga, aut in foedere cum
Ottone iuniore Brunsv. SCHATEN. *lib. XV. p. m. 605*. aut cum
1521. Aduocariam ad Brunsvicenses transferrent, PAVLINI
Chron. Huxariense, p. 151. decessisse. Sibi tantum nonnullas ex
feris maioribus in S. Viti festo exhibendas, vna cum venatione
minori, in subiacentibus Söllingae campis, das Brück-Geld, sti-
pulantes. Ex omnibus recentis, maximam partem, pro more
istorum temporum, stylo barbaro conscriptis, FONTANINI, *Vin-
diciae diplomatum c. X. p. m. 116*. seqq. ut & aliis, quae apud
Stephanum PERARD. in *collect. diplom. Histor. Burg.* inseruien-
tium *p. 28. 31.* & *Historiae Ecclesiasticae Placentinae de Pietro
Maria CAMPI, append. p. 481*. alibique passim reperuntur, di-
plomatibus innotescit, Reges & Imperatores nihil quam foresta
& vena-

& venationes suas patrimoniales donasse. Vnde tanta Imperatores inuasit bonorum inopia, de qua conqueritur Henricus V. in Epistola apud DODECHINVM: *Et cum per nuncios nostros ab eo (Paschali) quereremus, quid de nobis fieret, in quo Regnum nostrum constat, quomodo fere omnia Antecessores nostri Ecclesiis concesserunt & tradiderunt*, MEIBOMIVS de iure inuestiturae Episcopalis, t. 3. *verum Germ. p. 175.* Ad manus etiam sunt quam plurimae Nobilium donationes, in quibus siluas & iura venandi Ecclesiis ascribunt. Quod si haec fuissent feuda, sine Principis consensu alienari non potuissent, cuius tamen ne verbulo quidem in donationum tabulis mentio iniicitur. Vgolinelus Comes Ecclesiae cuidam Luccensi pro remedio animae donat decimam aut collectam, quae ipsi a quacunque domo soluebatur, cum piscationibus & VENATIONIBVS, *Memorie di Marchilde p. 157.* Cancro Comes Rheinensis donat monasterio Laurishamensi terram & syluam, quae est in Marchia Birstadt. *TORNERSVS l. c. p. 4.* Landfridus ex Optimatibus, & Teudgildis eius vxor anno 813. donant monasterio S. Dionysiano syluam, charta est apud MABILLON, *de re diplomatica, p. m. 517.* Huius generis quamplurima in *traditionibus Fuldensibus*, apud PISTORIUM, *MIRÆI diplomat. belgicis*, & eius codice donationum piarum, VI & apud DVCHESNE, lib. XI. *des preuues de l'histoire de Montmorenci*, habentur.

§. IX.

Sententiae meae, quod Principes in Imperio, & Nobiles in territoriis Principum aliquod ius venandi proprio iure exercuerint, non refragatur, quod sicut Principes ab Imperatore, ita & Nobiles a Principe plerumque cum iure venandi inuestiantur, & sic illud tantum ius ex Principis habere beneficio videantur. Nam ius venandi, quod

quod sub vinculo fidelitatis Nobilibus conceditur, aut donatum est (a) in terris antea Principum patrimonialibus, aut Principi oblatum in feudum redditur. Enim vero cum bella priuata (c) in Imperio nostro adhuc licita essent, non solum quamplurimi Principes, aliorum vires metuentes, bona sua Imperatori in feudum obtulere, vt sub ipsius vmbra ab aliorum insultibus tuti essent: Sed & Nobiles inimicis suis, se impares reputantes, rebus suis consultius putarunt, alii potius aliquali obsequii fiduciarii vinculo obnoxios esse (d), quam omnia hostibus in rapinam permittere. Illi e contra, quorum opes antea validiores fuerant, horum vicissim, Seniorum auxiliis iam potentiorum, iram pertimescentes, vt ab eorum impressionibus liberi essent, aut eo melius vim vi repellere possent; interdum quoque accepta pecunia, vt indigentiae satisfacerent, praedia sua virium aut religionis opinione (e) insignibus in feudum concessere.

(a) Saepissime praedia & iura Reges militibus suis, ob res praeclare gestas, largiebantur, vnde beneficia exorta, *Petri MARCAE Marca Hispanica, lib. 3. c. 8. p. m. 256. seqq.* Quae non primum seculo vndecimo, vt putat FREHERVS, apud THOMAS. *dissert. de lib. Veter. de benef. aut §. 3. & 15.* feuda dicta sunt. Nam in testamento Ælfredi Angliae Regis dicitur, alterum vero FEVDVM, *Spelmanni Appendix II. p. m. 194.* Hunc autem Ælfredum anno 901. diem obiisse supremum, sunt, qui putant, *appendix V. p. m. 204.* Nisi dixeris, Freherum loqui
de

de Germania, in ea nimirum vocabulum feudi ante vndecimum non adhibitum fuisse seculum. Non quidem omni ex parte Gemmingio assentior, qui asserere audet: Die guten Lehn seyn alle freywillig aufgetragen, die schlechten allein aus Gnaden gegeben: *Hertius de feudis oblati* §. 15. part. 1. p. 509. 510.

(b) Feudorum oblatorum in Rerum Germanicarum annalibus non leuis occurrit copia. Imperatori, praeter alia, Ducatus Brunsv. Luneb. est oblatus, vt ex MEIB. t. 3. *Rev. Germ.* p. 206. constat. Diploma Comitatus Waldeccensis, Hassiae Landgrafio in feudum oblatus, habetur apud HERTIVM, *de feudis oblati*, parte tertia p. 579. Vide alia quoque l. c. p. 572. seqq. SCHILTERVS, in *annotationibus ad Codicem iuris feudalis Allemannici*, p. 458. varias quoque feudorum oblatorum refert tabulas. Aliqua etiam feudi oblatus charta in TOLNERI codice diplomatico reperitur. Sic Bochartus, Dominus Marletti Regi Francorum Ludouico in feudum offert, aut rectius donat, venatum maiorem. Verba diplomatatis vid. supra pag. 64. not. a integra inserta. Ante seculum XIII. non ita frequentia fuere Nobilium feudata. *Codex diplomaticus Nobilitatis immediate, nuper editus*, p. 457. HERTIVS l. c. part. 1. §. 8. p. 503.

(c) Aur. Bulla Cap. XVII. §. 2.

(d) Clerus vetustis temporibus tanta laicos effascinauerat superstitione, vt res suas, Episcopis & Monasteriis in feudum oblatas, peculiari Numinis frui tutela & benedictione, sibi persuaasum haberet. Non tamen negabo, sacerdotes praeter calliditatem, interdum etiam vim aut minas adhibuisse. Ringente itaque Papa Innocentio tertio Ioannes I. Angliae Rex, vbique fere aduersa vtens fortuna, Regnum Angliae & Hyberniae Romanae Ecclesiae in feudum obtulit. Vide diploma Ioannis & Epistolam Papae ad ipsum, in *Miscell. Epist. in spicilegio d' ACHERIANO* p. m. 573. seqq. Habetur etiam in *Chronico Nicolai TRIVETTI, tom. 8. spicilegii* p. 555. MATHAEVS PARISIENSIS, aliis paulo verbis, illud ad annum 1113. refert. De Aragoniae Regno Papae in feudum exhibito loquitur *Bodinus*, de Republica n. 119. Scotiae regnum sibi quoque clientelae lege teneri, Papa contendit: Sed Eduardus I. aduersus Pontificem

masculæ testatus est, Scythiam non Praefuli Romano, sed sibi clientelae vinculo esse addictam, TRIVETTUS in *Cbronico*, apud d' ACHIERIVM a p. 705. ad pag. 716. LEIBNITII *maniffa Cod. iur. Gent. diplomat.* circa finem. Regulus Insulae Mans se Pontificis etiam professus est vasallum, LEIBNITIVS, in prooem. codic. diplom. Ecclesiae Treuirensi multa ex feudis oblati accessisse incrementa, BROWERVS in *annalibus* non vno in loco indicat, vid. tom. 2. lib. 15. p. 98. p. 112. lib. 15. p. 161. & alibi passim. PONTANVS *Hist. Gelvicae* lib. 5. p. m. 78. refert ex HEDA Catalogum beneficiorum, ad Ecclesiam Ultraiectionam pertinentium.

§. X.

Quod si iam venatio in feudum data, aut reddita sit, quaestio exoritur, vtrum in dubio ius illud Vasallo cumulatiue i. e. quod dominus adhuc facultate gaudeat, in terra ista, in qua alteri ius venatus largitus est, feras occupandi; vel priuatiue i. e. directum dominum nullos plane in venatu retinuisse partes, quamdiu alteri ius quaesitum saluum manet. Fateor pro concursu principis ad venationes illorum, qui hoc iure, vt beneficio, sibi a Principe collato, gaudent, non leues militare rationes. Nam vt supra dixi, homines in largiendo solent esse tenaciores: Atque ita praesumuntur Principes potius aliquem ad venatus consortium admittere voluisse, quam vt se per eum a tali exercitio, magnatibus imprimis caro, excludi voluerint. Quod si vero cogitamus, quantarum discordiarum communio sit
mater

mater, credendum, Principem ius venationis largientem, discordiarum occasionem euitare, quam leue conuentionis emolumentum, in tanta aliarum venationum copia, sibi referuare maluisse.

(a) Antiquis temporibus reges venatoribus suis in Nobilibus siluis feras captare omnino interdicebant. Carolus III. Imperator adud *Caelestinum & Vgbellum*, in Episcopis Bergamensibus. *Et quia ipse Praesul nostrae innotuit mansuetudini, quod quaedam venationes publicae ex iniusta & contra omnes leges inuenta consuetudine, in quibusdam comitatibus vel ministeriis publicis, a nostris exactionibus annuatim exquirantur, & mox iubemus, ut nullus sub Regno nostro constitutus, in quibuscunque comitatibus vel ministeriis publicis, vllas huiusmodi exactiones, aut alias quaslibet annales donationes exigere, audeat.* Eadem habentur in charta Ludouici Imperatoris de anno 901. vide *DUCANGE*, in voce *arbustaria*. Accidit tamen, iure venatus lubditos pro lubitu priuari posse, nempe aut in poenam, vel ex vi supereminentis domini, *GROTIUS lib. 2. c. XIV. §. VII. lib. 3. c. 20. §. 7. arg. l. 14. C. de oper. publ.* Propterea tamen Principi non est erepta potestas, vi superioritatis territorialis, circa ius venatus in vniuersum aliquid sanciendo, id est, *Frost- und Jacht- Ordnungen zu machen.* In ea enim vitur potestate sua leges ferendi. Lege Saxonica constitutum est: *Nemini licere fata pertransire venando & conculcando, postquam folium crescendo acceperint, Spec. Saxon. lib. 1. art. 61. p. m. 286.* Ex Ioannis Georgii Elect. Saxon. mandato, *Des Büchsen-tragen, Jagens und Hagens halber*, venari non permittitur, nisi a festo Bartholomæi vsque ad ieiunium quadragesimale. Hoc tempore, in constitutione *Augusti Duc. Brunsv. de an. 1645. venatus prohibetur, bey Vermeidung willkührlicher Straffe. Add. Recess. Prouinc. de An. 1619. §. 33. & Constit. Anthonii Vldarici, de an. 1711.* Putant tamen, hoc exceptionem pati, si feriarum solemnium tempore, aut in festiuitate natali, baptifimali, emortuali, aut alia, ex venatu ferculum adponendum sit.

Inter

Inter leges venatorias merito etiam referendum, quod canes agrestes, & rusticorum molossi ex collis pendentes habeant fustes, aut catenas, quibus impediuntur, quo minus feras persequi queant, *Augusti Duc. Brunsv. Constit. de An. 1638. §. 165. 4. Lands Ordnung §. 83. Adde Adiuncta ad ordinat. Curiae Prouinc. Guelpherbit. p. 718. 719. In Frider. Duc. Brunsv. Const. de an. 1645. nec non Cellenf. Camerae Ordin. de an. 1690. §. Mandat. Ducar. Magdeb. de an. 1687.* tempus quoque statuitur, quo a venatione sit abstinendum. Ordonance d' Orleans, chap. de la Noblese: defendons aux Gentils hommes, & a tous autres, a chasser, soit a pied, ou a cheval, avec chiens & oyseaux, sur les terres ensemences, depuis que le bled est en tuyeau & aux vignes.

§. XI.

Reliquos vero subditos (a) non iniuria a venatus exercitio excludi, omnino mihi persuasum habeo (b). Apud Germanos nostros antiquis temporibus praeter Nobiles nullos, aut raro alios (c) admissos esse, supra docui. Sunt tamen in terris Germaniae potissimum Brunsvicensibus (d) & rustici quidam, qui, ex speciali privilegio, aliqua venandi gaudent facultate.

(a) Subditorum nonnulli, ob singularem aliquam qualitatem moralem, ab hoc remouentur iure, vt Clerici, *Capitulum Ludouici Imperatoris, in Codice LINDENBROG. tit. 43. p. 163. Venationes quoque ferarum, vel auium minime sectentur, Capit. Caroli Calui Cap. IX. Venationem quoque nullus tam sacri ordinis exercere praesumat, apud BALVZIVM tom. 1. p. 241. IDEM ipsis prohibetur in formula reform. Caesar. Maies. apud GOLDAST. 1. 2. Constit. §. 7. p. m. 336. C. I. & II. De Clerico venatore. Innocentius quartus ad hoc caput p. m. 510. Venatio enim, ex mente Canonistarum, babeatur pro nutrimento peccati, cum nullus*

Nullus unquam sanctus reperitur Venator. dist. XXXIII. c. quorundam relatione, 85. dist. c. Esau. *Et venandi scientia vocatur ars nequissima, c. dist. 80. qui venatoribus.* Vnde nec per praescriptionem facultas in propria persona venandi Clericis acquiri potest; cum sint subiectum plane incapax. *Panormitanus* ad tit. Decret. de Clerico Venatore. In Decret. *Nicolai II.* apud BALVZIVM Tom. VII. p. 67. *Miscell.* praecipitur: *ut episcopi & clerici arma non ferant, neque venari neque aucupio studeant.* In Capitulis *Rodulphi Archiep. Biruricensis c. 19.* clerici iubentur, *ut venationem cum auibus vel canibus refugiant,* BALVZIVS Tom. VI. *Miscell.* p. 154. De *Geraldo Archiepiscopo Bracarerenſi,* inquit *BERNARDVS Archidiaconus,* in vita eius, ap. BALVZ. Tom. III. *Miscell.* p. 187. quod circa curam accipitorum, aut circa venationem canum, siue circa ludos alearum nunquam operam dederit. *Arnulphus Episcopus* grauiter increpat clericum accipitrem manu sustinentem, ap. *DITMARVM MERSEB.* in *LEIBNIT. Script. Rev. Brunſu.* Tom. I. p. 328. Quod si Episcopus, Presbyter, aut Diaconus in hac voluptate saepius detenti fuerint, primus tribus, secundus duobus mensibus a communione, si Diaconus, ab omni officio, suspendantur. Vid. *GONZALEZ de TELLEZ ad Decretal. Tom. V. p. 405. 406. ad Tit. X. de Clerico Venatore:* Fabulam olet, quod in *Annalibus Augustburgens.* apud *MENCKENIVM Tom. I. Script. Rev. Germ. p. 1388* traditur: *Brunonem venandi iura haecenus sacerdotibus non concessa episcopari ſuo, quem primus fratris sui clementia in principatum Germaniae euexit, a Caesare precario acquisiuisse.* Interdicta vero ipsis saltem venatio clamosa, vnde piscari eis licitum. Et necessitatis causa, e.g. ad leuandam famem, aut restaurandam valerudinem, etiam clamosae aliquid indulgere possunt, *glossa ad c. cit. p. m. 1761.* Nam leges etiam Dei quaedam tacitam habent exceptionem summae necessitatis. *GROTIVS de I. B. & P. lib. I. C. IV. §. 7.* Cumque clerici, imprimis monasticam vitam agentes, per canones a venationibus excluderentur, monasteriis tamen saepe siluae cum venationibus donarentur, nonnunquam hoc ius suis concessere aduocatis, vel ex mera liberalitate, vel in familiarii partem, eo tamen quandoque sub pacto, ut ferarum aliquid

quid monasterio quotannis praestaretur. Accidit itaque, vt aduocati propria oeconomia destituti, aut angustiiori vtentes, aut saltim in aliquod eius leuamentum, a monasteriis aut precibus aut pacto obtinuerint, vt venaticos ipsis alerent canes, quod tamen onus, ex ipso aduocati monastici officio non fuit, quippe quod tantum praecipuam respicit defensionem ecclesiae, rerum ecclesiasticarum, monasterii & rerum monasticarum, & si quae aliae adhuc sunt similis generis partes. Neque regulariter inter ea, quibus Aduocati operae pensabantur, erat. Vid. *Paulini de Aduocatia armata, Scriptor. Rer. Germ. p. 541.* Documenta Rediuiua p. 735. Sententiae meae fauent etiam, quae in modo citatis *Documentis Rediuiuis Württembergensibus*, p. 10. reperiuntur. Dicitur enim ibi, in historia monasterii *Adelsbergensis: quod honorarii quodam iure, aduocatis concesserint, non solum aliquam emendarum aut compositionum partem, sed & iura venationis aut piscationis & alia similia.* Aliquando fundatores monasteriorum aut meliori dote eis prospicientes, sibi tale quid stipulati sunt. v. *Docum. Red. p. 242. 694.* Consuetudini insuper & tacito interdum vsui hic aliquid debitum fuisse, non nego. Solebant tamen eo iure etiam Aduocati sua sponte decedere. Id sequentibus Comitibus Tubingensis, Goerzii exprimitur verbis: *Auch vns aller der Rechten, die wir zu der Vorgenanten Hundelegi barren oder gehalten müchten, von Gewalt vnd Gewohnheit, oder von Recht begeben, Doc. Red. Würt. p. 409.* Notabilia quoque sunt, quae hanc in rem, in priuilegio monasterio, Herrenalb, a Comite Ebersteinensi dato, reperiuntur sequentia; *nec praecipue grauabimus venatoribus, canibus aut vestruiis, seu rebus etiam quibuscumque. Quod enim hactenus per nos eis fuerat illatum, per praesentes recognoscimus, ex mala processisse consuetudine, non ex iure. Doc. citat. p. 441.* In Bibliotheca Augusta, quae est Guelpherbyti, Diploma asseruatur, in quo episcopus Hildesheimensis, mediande banno, quo refractarios ferire minabatur, monasterium Amelunxbornense ab onere aduocatis suis alendi venaticos canes eximit. Sic & consuetudini vel obseruantiae debetur, vel etiam pacto, quod aliquibus in locis molitores, qui fursure ad panem canibus coquendum apto abundare solent,

lent, venaticos principi alere tenentur canes, vel onus illud quadam frumenti vel pecuniae quantitate redimere. Neque hoc onus, neque illud, quod loca quaedam venatoribus albergariam, quam vocant, praestare, aut aere ab hoc onere se liberare coguntur, non ex superioritate territoriali fluit, alias omnibus tale quid incumberet molendinis & subditis. Itaque nisi consuetudo illa sit notoria, ab allegante est probanda. Nam multa sunt in Germaniae terris molendina, quae hoc onere non premuntur, & multa loca, quae Albergariae praestationibus sunt immunia. In *Recessu Salzdalensi, de an. 1597. §. 6.* sequentia leguntur: *Das Jaeger-Geld, so an Statt der Jaeger Zebrunge und Belobnung die Dorfschafften in etlichen Aemtern erleget haben, soll es dabey gelassen, aber binfüro nicht gesteigert, noch auf andere Dorffschafften, als bey denen es bishero im Gebrauch gewesen, von neuen geleget werden.* Ita & operae venaticae, *Iacht-Frohnen*, quae domino territoriali, a subditis sunt praestandae, non tam ex qualitate subditorum, quam ex nexu, qui est inter dominum, & manumissum, deriuandae aliquibus videntur. De hisce operis allegatus *Recess. Prouinc. Salzdalensis*, sequentia continet: *Wie es denn auch in allen und ieden Orthen, bey den Iacht Frohnen allda, und wie die vor 30. Jahren von Ann. 86. zurück zu rechnen gebrauchlich gewesen, und die Leute, welche an Statt solches Iacht Frohnens, ein genant Geld geben, dabey künffrig gelassen werden sollen.* Peculiare est, & sic non praesumendum, quod aliquo in loco, Principatus Blanckenburgensis, sartores pagenses, ad centones, qui venationi inferuiunt, gratis refarciendos, obstricti dicantur. Quae in Ducatu Luneburgico, quoad venationis sequelam, *Iacht Folge*, obtinent, vide in resolutione ordinibus Prouinc. Ducat. Luneb. an. 1695. data. Adest etiam Ducis Augusti edictum, quod omnes subditi luporum persecutionibus adesse debeant.

* Amplissimum indicem donationum, ab Imp. & Regib. Rom. Germ. nec non Ducibus &c. Ecclesiis & monasteriis, in veteri Germania, concessarum, ex instrumentis desuper confectis exhibet Celeb. *Iob. Frid. Pfeffinger, in Vitr. Ill. Tom. III. ad Tit. 18. §. 8. p. 1363-1389.*

(b) In Germania enim nostra Nobiles cum Duce venationem, antea rem nullius, per vniuersitatem occuparunt, & sic nulli alii subdito, a iure venandi excluso, fit iniuria. Res enim occupatae, a dominio antea vacuae, incipiunt esse in dominio eorum, qui occuparunt. GROTIUS *lib. 2. c. 3. §. IV.* HORNEVS *de ciuitate, lib. II. p. m. 334.*

(c) Nulli aduersatur iuri, Principem subditos suos ad domesticas, aut rurales curas adstrictos, a venatu remouere. Licet enim ferae ex permissione naturali sint communes, illa tamen communio definit, postquam lex ciuilis circa illam libertatem aliter statuit, GROTIUS *de iur. B. & P. lib. II. c. 2. §. 5.* Principi autem in rebus, iure diuino non interdictis, omnino oportet morem gerere. Illud enim salus ciuitatis requirit, HOBBS. *de ciu. c. 5. §. VI. p. m. 37.* Subditi namque vilioris fortis feris inhiantes, otio & latrocinii facile assuescunt, ad paupertatem rediguntur; arua enim, domesticas curas, opificia, aliaque urbana negligunt negotia. Et armis instructi ad rebelliones promtiores paratioresque sunt. Quae omnia Princeps a suis auertere debet. Nam pacto se obtinuit, quod de Vniuersitatis salute & defensione maxime sollicitus esse velit. Electio vero meliorum, quae moralitatem suam ex fine consequuntur, conscientiae Principis permitti debet, modo cum praecepto aliquo diuino non pugnent, GROTIUS *lib. 3. c. 7. §. 2.* HEIDERVS, in gründlicher Ausführung der Reichstadt Lindau, p. m. 118. WÜRTEMBERG, Ord. 2. Theil von der Wildfuhr, p. m. 116. FRÜCKMANN, apud FRITSCHIVM *in corp. iur. venat. p. 14* Franciscus I. Rex Galliae paganus indistincte ius venandi prohibuit, etiam in fundis, quos quoque modo a Nobilibus possidendo habebant. Henricus Patris edictum leniuit, sanxitque, hoc saltem intelligendum esse de vilibus, & temporariis agrorum colonis, non de proprietariis. Cum vero rustici venatores licentius grassarentur in siluis ac praediis, Carolus IV. anno 1326. edixit, ne ignobiles tela aut instrumenta venatoria domi haberent, alias multa extraordinaria coercendos fore. CHOPPINS *tract. de leg. Andegau. p. m. 245.* Nec tantum supremam potestatem ciuilem
in

in Republica habentibus: Sed & aliis, qui superioritate territoriali non gaudent, licitum est, sibi obsequio & subordinatione addictos ad nullam venationis copiam admittere. *DECIANVS respons. 22. n. 21. SVRDVS consil. 319.* Qui hic in negativam discedunt sententiam, vt *MENOCHIVS consil. 298.* *BETAZOLLVS consil. civil. 21. n. 44.* videntur asserere, Nobiles sibi subiectos iure venatus, si quo gaudent, priuare non posse, nisi iustae adfint causae. Vide de *FRANCH. decis. Neapol. 158. p. m. 88.* edit. Venet. Causas, quare Princeps subditis facultatem venandi eripere potest, *Antonius de PETRA*, de potestate Principis c. 7. n. 10. recenset. *SICHONDEDVS impingit, & DECIVS Consil. 197.* qui plane nullis ex causis subditos a iure venatus excludi posse putant.

(d) In Galliae certis terrarum spatiis, ius venandi quolibet feras, vt & venatus minor ex voluntate Caroli VI. vbique promiscui erat iuris. Hinc in silua Mans omnes venari possunt. Terrae Brunsvicensis, quosdam habet agrestes, quibus ex speciali priuilegio facultas concessa, in certa plaga feras captandi. Mihi videtur istis paucioribus, plerumque in confiniis habitantibus, ius venandi esse datum, vt sese ad bellum, & arcendum hostem a limitibus, idoneos redderent, atque sic cum delectus esset faciendus, aprioris essent ad militiam, ad instar Romanorum illorum, quibus agri limitanei, similitudinem quandam cum feudis nostris habentes, attributi erant, *Cod. Theod. lib. VII. tit. XV.* Jam vero istam facultatem Princeps non solum circumscindere, v. g. vt tantum patribus familias vna aut altera vice per septimanam, vel mensem, concessa sit venandi potestas, scilicet si priuilegio abutantur: sed & eripere potest. Per abusum enim priuilegia amittuntur, *ZOESIVS ad lib. 1. tit. IV. Digest. n. 29.* Nec priuilegia in praeiudicium tertii data valent, *GRAT. discept. forens. tom. IV. Discept. DCXL. p. m. 91.* multo minus, quando Reipublicae sunt noxia, & tunc sunt reuocanda. *MAEVIVS part. VI. Decis. 420. p. m. 140.* Limitaneis istis rusticis, priuilegium hoc est concessum, cum nondum perpetuus sub signis esset miles, vt eorum ope insultus hostiles reprimi possent. Ex quo autem Princeps eorum opera non amplius in profligendis vritur

hostibus, privilegium, quod habebant, evanescit. Nam conditione aut modo, cui privilegium adhaeret, sublato, ipsum tollitur privilegium. *Abbas* circa finem, de V. S. DECIVS *Conf.* 271. n. 17. *Vol.* 2.

§. XII.

Quodsi vero quis a iure venandi exclusus in silvis aut campis dominicis feram obtruncat, atque in suam redigit potestatem, duriores (a) non illico adhibendas putamus poenas.

(a) Non desunt, qui opinantur, in ferarum fures majori adhuc poena animadvertendum esse, quam in fures aedium violatores; cum facilliori negotio fera animalia occupari, quam res domesticae abripi possint, igitur maiori etiam poena adversus transgressorum imperum munienda esse, ad exemplum Romanorum, qui non quidem simplices fures, abigeos tamen ad gladium damnare solebant, l. 1. ff. de abigeis: Verum poenam gladii, hic non de ultimo supplicio, sed de ludo gladiatorio esse intelligendum CUIACIUS 13. *Observ.* 10. putat, vid. MATTH. de criminibus ad tit. 1. §. 14. lib. 47. ff. p. m. 97. §. 237. AVTOR *collat. leg. Mosaic. & Roman. tit. XI. §. VII. Perr. FABER Semestr. lib. II. c. 2. p. m. 146. & seqq.* Sed, licet hic per gladium mortis poena intelligi debeat: Attamen hanc poenam abigei non patiebantur, nisi frequentius hoc genus maleficii commississent. l. 1. ff. de abigeis. Quo etiam respicere putatur, Carolus Quintus in crimin. constit. c. 169. in piscium fures ultimum statuens supplicium. Pertinacia enim, praeter ablationem rei alienae, etiam inobedientiam & contemptum Superioris in se inuoluit. Placent, quae hac in causa in *Württemberg. Ordinat. part. 3. pag. 3.* reperiuntur. In Ducatu Guelferbyrano poena est arbitraria, Fürstl. Braunsch. Constit. p. 243. seqq. ubi Constitutiones, de an. 1567. 1588. 1621. deprehendere licet. In Constitut. Ludou. Rudolphi de an. 1732. est. *Bei Vermeydung schwerer, auch dem Beständen nach, Leib- und Lebens-Estraffe u. in Ducatu Cellensi. Gefängniß, und andere unnachlässige Bestraffungen, Zellische Ordn. p. 401. Qui in Electora-*

Electoratu Brunsvicensi phasianos capiunt, arbitrarie puniuntur, per Constit. de an. 1691. Iunge Constit. Georgii I. M. Brit. Regis, vt Elect. Hanouerani, de an. 1711. Guilielmus Rufus in Venatores peregrinos saeuus erat, EADMERVS lib. 2. *Hist. nouar.* p. 48. Henricus I. Rex. Angl. Ceruicidas parum discernebat ab homicidis. Henricus II. huiusmodi transgressores carcerali custodia, siue exilio, ad tempus puniuit. Richardus I. in Alissa de forestis, apud Rogerum Houedenum veteres leges in vsum reuocauit, statuitque, vt, qui de venatione & forestis furta fecissent, vt oculos & testiculos amitterent, *Du CANGE gloss. t. 2. p. 485.* quae tamen poena postea ab ipso Richardo mactauerat ferarum, *Rex Richardus militem, qui saepissime Regias mactauerat ferarum, in exilium misit, & sic mutauit poenam, a maioribus suis in ferarum furtum statutam, vt furi eruerentur oculi, abscinderentur virilia, manus vel pedes truncarentur,* MATTH. PARIS. in Henrico III. p. m. 373. edit. Lond. Ioannes I. in Constit. pro forest. de anno 1215. *nullus de caedero amittat vitam vel membra pro venatione nostra, si aliquis igitur fuerit & conuictus de captione venationis, grauitur redimatur, si haberet, unde redimi possit.* Eduardus I. in magna charta libertatum Angliae c. 10. vetuit, ne vllus de coetero vitam vel membra amitteret, pro venatione Regia. Mitiores igitur in crimine hoc, non saepius reiterato, sunt merito adhibendae poenae. Et hominem ad imaginem Dei conditum ferreis in cerui dorso alligari iubere catenis, aut statim alio modo vita priuari, vel membris truncari, durum sane & ab aequitate naturali alienum arbitraris. *Horribile est furem ferarum corporis poena plesti, sed satis est, si duplum vel simplum solueret, & plagas aliaque instrumenta perderet.* *Sebast. MED. de Venat. quaest. V.* Niemand kan an Vogel, Fisch und wilden Thieren sein Leben verwircken, *Landrecht lib. 2. art. 26.* *Iung. BAIERI Specim. Iur. Germ. lib. II. c. 15.* *STISSERI Hist. Venat. Forest. c. X.* Praxis hic, quod in furtis est statutum, nisi aliud lege vel consuetudine locum habeat, sequi solet. Quod autem in nobilium siluis, ferarum committentes furta, mitiores sint puniendi, quam qui illud delictum in principum siluis perpetrarunt, nulla nititur ratione, quoniam hic non respicitur, ad quali-

qualitatem regalium, sed ad qualitatem furti, quae aequae in furto ferarum, quod in nobilium, quam quod in principum filius fit, locum habet. Suspicio aliud sententium opinionem ICTORUM quorundam errori, quod a venatione in nobilium filius alii excludi nequeant, deberi. Vid. MENOCH. *Conf.* 298. & BERTAZOLLVS *Consil. Crim.* 21. n. 44.

§. XIII.

Seruitutem (a) venationis a Nobilibus aliisque huius iuris capacibus per praescriptionem (b) amitti posse, nullum habet dubium. An vero idem quoque in Principibus, nullum in territoriis suis superiorem habentibus, obtineat, est in controuersia. Sunt, qui putant, ius venationis in Principibus, ad Regalia (c) minora, aut, ut aliqui putant, ad domanialia (d) spectans, praescriptioni nec immemoriali (e) subesse. Aliter autem GROTIUS *lib. 2. c. IV. de I. B. & P.* docet. *Ea vero, inquit, quae de summi imperii natura non sunt, nec ut proprietates naturales ad eam pertinent, sed aut separari ab ea naturaliter possunt, aut saltem cum aliis communicari, omnino subiacent legibus populi cuiusque civilibus, quae de usucapione & praescriptione factae sunt.*

(a) Inter Iureconsultos acerrime controuertitur, quatenam sit seruitus venatio, si a priuato, id est, non principe alicui in suo fundo aut silua constituitur; an iurisdictionalis, an personalis, an realis. Sunt, qui putant, nec esse realem, nec personalem, sed seruitutem iurisdictionis, quae naturam realis seruitutis habet. conf. EIBEN *de iure venandi* §. XIV. Sed in dubio venandi ius

ius magis territorio, quam iurisdictioni adhaerere, tradit CAR-
 PZOVIVS, *Iurisprud. For. R. S. parte III. Constit. XXXII. de-
 finit. XVII. n. 12.* Venationem non pertinere ad iurisdictiono-
 nem, in Gallia quoque recepti est iuris, *BUGNYON loix abro-
 gées p. 484.* Alii ex Germaniae consuetudine nouissima serui-
 tute esse realem opinantur. ZASIVS *consil. 6.* SCHURFIVS
cent. 3. consil. 1. n. 42. MODESTINVS PISTORIVS *consil. 14. n.
 29. 30. vol. 2.* KNICH. *de vestit. pact. c. 2. n. 24.* KLOCK. *de aerario
 lib. 2. c. 5. n. 3.* GAIL. *lib. 2. obseru. 66. n. 66.* Thomas MICHAEL,
 apud KLOCKIVM *vol. 1. consil. 29. n. 249. vot. Cameral. relat. 123.
 n. 16.* Verum hoc a veritate abludere, contendunt BOCERVS &
 HARPRECHT, apud EIBEN. *de iure venandi §. XIII.* GRAEV.
conclus. 66. ait: *Ius venandi potius seruitutibus realibus esse an-
 numerandum, quam quod per se seruitus realis sit.* Interim ZA-
 SII opinionem in praxi obseruari, testatur MOR. *de iure venandi
 part. 2. c. 3.* WESENBECIVS *c. 1. n. 2.* de feudis, seruitutem per-
 sonalem vocat. Hanc etiam sententiam fouet BALDVVS *in. l. pen.
 n. 12. col. 3. vers.* ita si debeas mihi seruitutem. *C. de condit. infert.*
 Horum opinio refellitur a BOCERO, *disputat. 23.* & HARPRECHT.
§. 12. Instit. de ver. diuis. quoniam seruitus personalis cum per-
 sona, cui data est, expirat, ius venandi vero ad haeredes & po-
 steros transmittitur. Ego puto, modo realem modo personalem
 esse seruitutem. Si enim intuitu potissimum personae concedi-
 tur, est personalis, si vero intuitu rei, ita vt ad haeredes & po-
 steros sit transitoria, est realis.

(b) Non desunt, qui venationem praescriptionis legibus
 plane non subesse, arbitrantur, cum venatio etiam in alieno fun-
 do ex iure gentium sit libera, vnde Doctores colligunt, esse rem
 mere facultatis, & sic praescribi non posse. In rebus enim me-
 re facultatis nulla inducitur praescriptio, l. viam publicam ff. de
 via publica. *Panorm. in c. abbate n. 10. de verb. signif.* Nec
 in seruitutibus aliisque iuris iuribus negatoriis induci consuetu-
 dinem, ita vt ius venandi non possit praescribi, nisi a tempore
 prohibitionis. Verum enim vero haec facile euerti possunt.
 Nam venatio hodie apud omnes pene gentes, ex pactis aut lege,
 iure naturae non impediens, desit esse communis, atque sic

L

non

non amplius est res merae facultatis. Et quamvis venatio esset mere facultatis, ingressus tamen in alterius fundum non esset eiusdem naturae, cum non liceat ratione iuris sui per alienum ire fundum, nisi ibi seruitus constituta sit. Si quis per eiusmodi fundum vno anno triginta vicibus non impeditus iuerit, acquirit quasi possessionem iuris eundi, & lapsa tanto tempore, quod ad praescriptionem sufficit, proprietatem eiusmodi iuris praescribitur. PANORMIT. in c. cum ecclesia n. 23. & seq. Paulus de CASTRO in l. diuus ff. de seruitur. rust. praed. Nec venatio siue ius ingrediendi alterius fundum, est proprie seruitus negatoria, sed potius affirmatiua, ut ostendit SCHVRFIVS, in iam citato consilio, vide MODESTIN. PISTOR. l. c. p. 271. Quod tempus attinet, huic praescriptioni inseruiens, omnes seruitutes ex l. 13. C. de seruitutibus & aqua, inter praesentes X. inter absentes vero XX. annis praescribuntur. Si vero seruitus praedialis habet annorum vel mensium vel hebdomadam intervallum, tunc duplicatur tempus. l. 7. ff. quemadm. seruit. l. f. C. de seru. & aqua. BESOLDVS in consil. Tubing. p. m. 416. Qui autem contra nos venationem praescribere vult, oportet ut quasi possessionem suam per actus possessorios probet: Aduersus principem autem, quando de regalibus fiscalibus agitur, non nisi possessio titulata allegari potest, V. Cap. IV. Deductionis, pro regali venandi iure, in Ducatu Luneburgico, & actus possessorii per testes sunt probandi. Non tamen reliqui probandi modo prorsus excluduntur. Et quamvis testes singulares de actu aliquo deponentes regulariter non probent, MARSILIUS in repetit. l. ult. C. de probat. ubi in Nobile indubitatae fidei exceptionem admittit: Hoc tamen in iurisdictione & seruitute obtinere, Felinus in C. licet ex quadam, statuit. Vnde in probatione venandi seruitutis, putant quoque sufficere, si vnus testis deponat de vno actu, alius de alio, MYNSING. cent. 2. obseru. 20. GAIL. lib. 2. pract. obseru. 66. n. 10. & 11. Notum est, circa seruitutum discontinuarum praescriptionem Doctores in diuersas abire partes. DONELLVS lib. 2. c. 2. WESENBECK. ad tit. ff. de seru. n. 6. nullam aliam, quam immemorabilem admittunt, quibus CORASIUS in l. seruit. praedior. rust. MYNSING. cent. 4. obseru. 53. MOR. de

de venat. part. 2. c. 1. n. 14. aduersum tenent. Verum Donelli sententia in praxi est recepta. v. *Deductio pro regali venandi iure, in Ducatu Luneburgico l. c.* In foro Saxonico quoad venationem in fundo alieno idem videtur habere locum, quod in praxi communi. CARPZ. *iurispr. forens. R. S. P. II. Constit. III. definit. XXXV.* Priuilegium autem venandi priuato in proprio fundo concessum praescriptione statutaria iuris Saxonici triginta annorum anni & diei perit. CARPZOV. *parte III. Constit. XXXII. definit. XVIII.* Et hoc ex iure communiter recepto originaem trahit, ex quo omnia priuilegia etiam maxime fauorabilia per triginta annorum non usum, desinunt. FABER *in Codice lib. VII. tit. XIII. definit. IX.* Si saltem talis reperta fuerit ferarum copia, vt priuilegium habens suum exercere poterit ius. CARPZOV. *l. c. n. 4.*

(c) Iuris Interpretes, qui venationem ex numero Regalium remouerunt, vt DECIVS, TIRAQUELLVS, MATH. WESENBE-
CIVS *in paratit. ff. de acquir. rer. domin. BOGERVS de Regalibus l. c. 1. VVLTEIVS de feudis, lib. 1. c. 5. ff. XX.* alique, aut contenderunt, eam non spectare ad Regalia maiora, quae proprie ad essentiam & existentiam maiestatis requiruntur, EINSIEDEL *de Regal. c. 1. n. 28. 29.* Aut minuscula quoad ius commune eo non esse referenda, sed tantum ex generali ferme totius Germaniae consuetudine, SIXTINVS *de Regalibus lib. II. c. XVIII. n. 31. 44. 45. & 46.* Et itaque eandem videntur sectari esse opinionem cum illis, qui venationem inter Regalia collocarunt, quorum numero sunt HEIG. *quaest. 15. n. 54. & seqq.* DECIANVS *resp. 22. n. 22.* alique aqvd GRAEV. *conclus. 68. n. 3. & 4.* Confer. ROSENTH. *de feudis cap. V. concl. 94.* HEIDERI *gründliche Ausföhrunge n. p. 117. 118, CARPZOVII Iurispr. forens. parte III. constit. 32. def. 17.* PRVCKMANN apud FRITSCH. *in corp. Iur. venat. forest. p. 5.* Illi, qui venationem ad Regalia referre timent, haesitationis suae & hanc adducunt causam, quod 2. f. 56 nullum inter Regalia habeat locum: Ast haec dubitatio nullo nititur fundamento; cum l. c. non omnia enarrantur Regalia; sed tantum ea, quae Friderico Barbarossae ab Italis restituta erant, vt ex GVNTHERO, *Abbate Vrspergensis, & RADEVICO monet CVIA-*

CIVS, ad c. vi. quae sint Regalia, tom. 3. p. m. 744. Veriorem puto esse sententiam, silvas & iura venatus, quae nec sunt Nobilium, illi enim proprie dicta non habent Regalia, nec ex priuato Principum patrimonio, a rebus principatus distincto, quod instar bonorum priuatorum est, FABER *lib. VII. C. tit. 12.* definit. I. sed ad patrimonium populi, Principi ad sustentanda Reipublicae aut suae dignitatis onera concessum, pertinent, merito Regalibus minoribus esse annumeranda. Miror, in tanta rationum & doctorum harmonia, quae ab auctore, paulo ante citatae Deductionis, Cap. III. & IV. clarissime ob oculos posita est, adhuc esse, qui ius venandi, intuitu principum nostrorum, regalibus minoribus accensere reformidant. CONRINGIUS *de Republica antiqua Veter. German. Tom. I. Conringianor. p. 15.* affirmat, venationem per mille, & quod excurrit annos, inter regalia numerari coepisse. Nec videtur veteri aevo appellatio illa prorsus incognita. Memini, me in antiquis quibusdam diplomatibus legisse: *regalia quaedam iuris nostri*, quorum in numero etiam venatio fuit. Vocantur quoque *res iuris nostri* (imperatoris.) In Diplomate Ottonis I de ann. 953 est, *omnem videlicet piscationem in Almere ad nostram regalitatem habuimus pertinentem.* HEDA *in Hist. Ultraiecl. p. 87.* Germaniae autem, aequae vt aliarum gentium, ius publicum mutationibus solet esse obnoxium. Et quis bonus cuius praesenti rerum statu nollet esse contentus, Rerum publicarum rectores etiam, silentibus & non contradicentibus subditis, quaedam iura acquirere possunt. Ineptus profecto foret labor, si quis, verus & exoletum illud TACITI: *Reges apud eos magis suadendi, quam imperandi valent potestate*, quod ad rerum publicarum democraticarum, quae TACITI aevo per Germaniam, frequentissimae erant, spectat, ad nostrorum temporum statum accommodare vellet. Principes nostri tantum hodie in territorio, quantum olim imperator in imperio, possunt, quatenus scilicet pacta, cum Augustissimo Imperatore inita, potestati illi limites non ponunt. A veritate Historiae Germanicae omnino abhorret, venationem pro necessario fundi accessorio habitam fuisse. Inter fundi res pertinentes nonnunquam venatio numerabatur, & silvae fundis adhaerentes, sine venatione ad donatarios aut emtores transibant. Si silvae venandi ius

ius accedere deberet, id singulariter exprimebatur, aequae ac si aquae cum piscationibus deuoluerentur. De hoc utpote tot testantur diplomata. Speciminum loco aliqua tantum eorum allegabimus. In Diplomate Henrici II. de an. 1009. quo Balduino Episc. Leodiensi donatur silua, quae dicitur *Heua*, adsunt verba, cum *banno nostro ceterisque eius pertinentibus*. CHAPEAVILL. *Hist. Ep. Tongr. & Leodiens.* Tom. I. p. 227. Henricus III. in Diplomate, apud HUNDIVM Tom. I. *Metropol. Sal. donat mansos C. faciendis & plus, cum omnibus ad eum pertinentibus manscipiis utriusque sexus, ecclesiis, villis, aruis cultis & incultis, agris, pratis, campis, siluis, venationibus, forestis, forestariis.* Eadem verba occurrunt in Diplomate Henrici IV. apud HUNDIVM, Tom. I. p. 245. *Add. Diplomata, in VGHelli in Italia Sacra, Tom. V. p. 52. A. p. 67. 69. C. in fine, p. 70. A. B. p. 71. D. p. 816. B. p. 1034. p. 1042. p. 1254.* in LÜNIGH porro Arch. Imp. *Spicil. Eccles. Part. II. Cap. IV. Tit. Freysingen f. II. p. 217. 218. & tit. Mainz. f. 8. p. 16. nec non Contin. 2. 3. Membr. 4. Sect. 12. f. 6. p. 7. ut & in SCHATEN. Annal. Paderbornensibus Tom. I. p. 451. 52. 1453. 54. 471. 77. 553. 55. ubi forestum & bannus coniunguntur, & quae ex innumero fere diplomatum numero, excerpfit loca, Iob. Frid. PFEFFINGER, in *Virriario III.* Tom. III. ad Tit. 18. §. 8. p. 1363. 1389. Occurrunt denique chartae idem habentes, inter Diplomata Quedlinb. a KETNERO collecta. Si autem venatio fundi aut siluae fructus aut pertinens sua natura fuisset, illam specialiter exprimere, non fuisset necesse. Neque Veteribus Germanis in more erat, ob exuberantissimam eorum bonam fidem, superflua adiungere. Sic siluae saepe erant in proprietate, ius venandi autem ad principem spectabat. Henricus II. *Baldrico Sanctae Leodiens. Ecclesiae Praesuli*, nec non *Balderico Comiti, super eorum proprias siluas, quae sunt inter duo illa flumina, quae ambo NIETHE vocantur, & tertium, quod THILA nominatur, srae, & quae pertinent ad illas villas, Heisse & Heisten, ac BADERIDO nec non MACLINES nominatas, quod tamen totum WANERWALD appellatur. In Comitatu vero Gorizonis comitis, qui ANTWERF dicitur, situm per hanc nostram praeceptalem paginam concedimus atque largimur, & de nostro iure,**

iure, in eorum ius ac dominium transfundimus, ea videlicet ratione, ut praescripti BALDERICI de praenominato banno eiusque utilitate debinc liberam habeant potestatem faciendi, sunt verba Diplomatis, in vita saepius dicti Balderici Ep. Leod. ap. CHARÉAVILL. Hist. Ep. Tongr. & Leodiens. Tom. 1. p. 225. Tot traditiones & donationes piae priuatorum, quibus medium aeuum celebratur, filuas sine venationibus reuerentes, fati ostendunt, illo tempore venationis maximam partem apud reges & principes fuisse. Vid. MIRAEI Opera Diplomatica & SCHANNATI Traditiones Fuldenses. Multa etiam adhuc hodie dantur praedia, quae allodiorum numero sunt, venatio autem ei quodammodo coniuncta, feudi rationem habet. Nec omittendum in permultis inuestiturarum litteris, principes de banno ferino seu venatione, ut singulari regali ab imperatore inuestiri. Nec naturae regalium aduerfatur, quod venatio, ad priuatos pertinens, aliam induat naturam. Nam notum est, varias entia moralia accipere mutationes, ratione personarum, quibus per vices competunt. Quod si vero per aperturam feudi ad principem redeunt, priuinam recuperant qualitatem moralem.

(d) De Principum, variis imperantium gentibus, patrimoniis, SCHOPPINVS, de origine & auctoritate Regii patrimonii, agit. Illius, qui res Romanas summo moderatus est Imperio, duplex ostendit fuisse, publicum & priuatum. Publicum rursus seu fiscale Principis patrimonium distinctum fuisse ab aerario Reipublicae, quasi priuatas a publicis imperii facultatibus. Fiscus continebat fructus patrimonii publici ad tuendam dignitatem Regis ac Regiae familiae a populo assignati: Aerarium vero pecuniam publicam ad ferenda Regni onera conglomeratam, cuius administratio Principi competebar. Haec ad Germaniam nostram, ni fallor; COCCÉVS Cap. IV. n. 18. l. P. applicat. Penes Romanos tandem, publica illa omnia Principes coeperunt fisco suo destinare, ita ut sensim diuersitas pene; omnis inter fisco & aerarium fuerit sublata. CHOPPINVS l. c. p. m. 5. Patrimonium publicum, cuius proprietates est penes populum, aut in feudo penes dominum directum, fructus ad sustentanda Reipublicae aut Regiae dignitatis onera destinari, vocabulo a Gallis mutuo

tuo sumto, *domaine* siue domanialia vocantur. Olim etiam in gente Francorum moris fuisse, ipsi thesauri nomem impertiri EXPASQVIER *Recherches de la France L. II. c. VIII. p. m. 88.* constat. Quatenam in Gallia ad domanium Regis spectent, ex CHOPP. *l. c. tit. II. & seqq.* hauriri potest, vide & HOTTOMANNVM in *Franco gallia c. IX. p. m. 99. seqq.* Bernard. de GIRARD in *libro de l'Etat & succes des affaires de France lib. 2. p. 270.* primas Domanii radices in terris Regi a populo in vitae necessaria concessis, ab eo vero aliis conceditis, vt earum emolumenta certa pecuniae summa, aut definito fructuum numero Regi praestando redimerent, collocat. Ferme ad istum modum, quo Malcolmus totam terram Regni Scotiae distribuit hominibus suis, excepto monte placiti S.ona, vbi Regiae habebantur curiae, eo pacto, vt sibi concederent *wardam* & *releuium* de haerede cuiuscunque Baronis defuncti, ad sustentationem domini Regis. Quid voces *warda* & *releuium* significant, vide apud SKENAEVM *ad c. I. leg. Malcolmi p. m. 1. b.* Interea & ipse Princeps in Gallia postea quaedam vtenda fruenda retinuit bona, quae sub nomine dominicatorum siue dominicalium beneficiis contra distinguebantur. Postmodum vero domanium ingentia sumsit incrementa, cum successu temporum Regis splendor & Regni negotia maioribus egerent sumtibus, GIRARD. *l. c. p. 271. b. seqq.* & CHOPP. *l. c.* Et quidem in tantum auctum est, ut tempore Caroli VIII. decem centena millia librarum gallicarum exhaurirer, quam summam sibi solam ad familiae Regiae onera ferenda sufficere debere, constituerat Carolus VIII. *Memoires de COMINES lib. VIII. c. XVIII. p. m. 592.* Heu! quam leuis summa, intuitu eorum, quae denatus Gallorum Rex miseris suis extorsit subditis. Domaniale stricte dicta (bona Coronae) a bonis Camerae, reditus priuati principis Patrimonii complectentibus, esse distincta, putat OECKEL *c. 3. de bonis doman. Principum Germaniae*: at vsu viderur esse receptum, reditus tam publici, quam priuati Principis patrimonii vocabulo *Cammer-Güter* insigniri. Arduum enim est, bona coniunctim Principali domo per multa annorum spatia adhaerentia, vt par est, a se inuicem distinguere. Nuper tantum e Gallia ad nos transmissam domanii vocem

cem

cem se Camerae affricuisse bonis, LYNCKERI est sententia *resp. n. n. 18.* qui & bona mensae Clericorum olim destinata, seculo restituta sub Camerae bonis comprehendi quidem, ratione alienationis vero inter vtrumque saluam manere differentiam *l. c. n. 32.* opinatur. De his in progressu dicendi erit occasio.

(e) Galli, vbi ex re eorum est, cum VASQVIO *lib. 2. controuers. illustr. c. 51. n. 36.* praescriptionem siue derelictionem praesumptam, vt inuentum mere ciuile & ciuillimum a rebus Regni & Regis exulare, palam profitentur. MAIMBOVRG. *Histoire de la decadence de l' empire. La Recherche des droits du Roy par CASSAN. Aucun acte civil ne peut detruire le droit de Nature.* Epistola Regis Galliae apud Comitum d' ESTRADES *rom. 1. p. 215.* Quod si vero suis fauet commodis praescriptio, ad eam confugiunt. CASSAN *liv. II. chap. IV. p. m. 591.* vbi de iure Galliae Regis in Rempublicam Genuensium agit. Quae etiam erat mens Ludouici Gonzagae, apud THVANVM *hisor. lib. 59. ad annum MDLXXV.* vbi in scripto coram Rege recitato ait: *Nec vero Principes, si rogentur, quo titulo tot prouincias possideant, quod respondeant habere, quam eas ita a Parentibus accepisse. vide ZYPAEI hiatum CASSANI obstr. p. m. u.* Domantia esse inalienabilia, & praescriptionem etiam longissimi temporis (immemorialis) locum non habere in rebus summi Imperii iura spectantibus, PVFF. *rer. Brand. lib. XVIII. §. 14. p. m. 1398.* Galli cantant, & hoc quidem non primum lege quadam speciali, sed omnium Regnorum communi. RAGEAV *en l'indice des droits Royaux p. 237.* Hoc errore suffulti rapaces suas vngulas multis imperii terris, sub reunionum praetextu, suadente Rolando Ravaulx, Consiliario Parlamenti Metensis, iniecerunt Galli, PVFFEND. *l. c. §. 14.* Et vt res maiorem adhuc consequeretur speciem, trium Episcopatum, ipsis ab Imperio per *Pacem Osn. Mon. cessorum, Pax Ratisb. art. XV. Inst. P. G. §. 70.* Praefules instigarunt, vt per libellum supplicem Galliae Monarchae auxilia implorarent, quo bona Antecessorum negligentia amissa, ipsis restituerentur, *de contraindre ceux qui en jouissent a titre d' engagement, d' echange, ou par l' usurpation, de les debarger au profit de leurs eglises.* Ex quo deinde Meti Camera reunio-

reunionum est erecta, iubente Rege, in epistola anno 1679 Parlamento Metensi inscripta; ea deinde integros Ducarus, vt Biontinum, vide decretum Camerae reunion. Metens. de anno 1684. 10. Ian. & Comitatus, vt Hanau-Lichtenb. Decret. Cam. eiusdem anni 8. Ian. Regi suo vindicare voluit. Alia Reunionum Camera, Brisáci instituta, multa terrarum spatia Praefecturae Hagenauensi & vtriusque Alsaciae Landgrafiati, itidem ipsis in pace Westphalica attributorum, reunire molita est, Rescript. Reg. Gall. de anno 1680. 2. Ian. THOLOSANVS *de Republica lib. III C. VIII. n. 2. p. m. 129. & seqq.* rationes quasdam affert, quod Domaniorum alienatio iuri gentium repugnet, omnemque hic cessare temporis obiectam praescriptionem: Sed rationes ipsius debito videntur carere valore. Non enim sequitur, substantia est immutabilis, ergo & accidentia. Quid si enim Princeps consentiente populo aliquid ex patrimonio publico alienaret, omnino actus valeret, quilibet enim rerum suarum est arbiter, atque nihilominus Respublica salua & perpetua maneret. Nec maiori nititur efficacia, Patrimonium publicum est sanctum & inuiolabile, igitur neque alienari, neque vlla amitti potest praescriptione. Deinde petitio principii est, bona, quae Principi a Republica committuntur, vbique restitui; vt & Principem consentiente populo, ad istum modum, quo maritus nec consentiente vxore dotem alienare potest, domanialia distrahere non posse. Nam illud est ex iure ciuili Romano, quod Reges & populum non obstringit, GROTIUS *de I. B. & P. lib. 2. c. 6. §. 3.* Imo, quae in iure Romano *l. 30. §. fin. C. de iure dotium* reperiuntur, quod res dotalis, quam diu talis maneat, non possit praescribi, videntur restringi debere ad terminos praescriptionis communis. *Nam praescriptio immemorialis, nunquam censetur exclusa, quantumque lex vel statutum vtatur terminis generalibus, Volum. IV. Consil. 37. n. 664, & vol. 3. Consil. 21. n. 87, Marp. BOER. dec. 39. n. n.* Et sunt, qui putant, dotem praescriptioni 40. ann. subesse. LYNCK. *respons. II. n. 102.* Vltima THOLOSANI ratio, de iuramento, quod Reges & Principes rerum potentes, de non alienandis *bonis domini principatus*, etiam claudicat. Nam licet Princeps contra suum agens iuramentum fiat perurus, inde nullum alterius iuri quaesito damnus exoriri potest, si in re per se

M

lici.

licita verfaretur. Denique ista iuramenta non vbique habent locum. Sic in Germania nostra plerique principes a tali iuramento sunt liberi. Interim GROTIUS *lib. 2. de I. B. & P. c. VI. §. X.* assentior: Patrimonium populi ex Iure Naturae dictamine Principem alienare non posse, cum eius non sit plenus dominus, sed, vt GROTIUS loquitur, tantum fructuarius: Exinde tamen nulla procedit consequentia, igitur talia bona, diuturnitate temporis necessaria quiete possessa non possunt acquiri. Nam non omnia, quae iure Naturae repugnat, statim fiunt irrita, GROTIUS *de I. B. & P. lib. 2. c. 5. §. X.* Praesumptio est, populum tanto temporis tractu circa patrimonii sui vindicationem nihil mouentem, tacite iuri suo renunciasse. Cum haud dubie, rem istam sui patrimonii a Principe esse alienatam, intra tot annorum tempus, ad ipsius peruenerit notitiam. Haec tamen saltem habent locum, si populus agere potest, GROTIUS *l. 2. c. IV. §. V. n. 3. & 6.* Nam quod ab initio vitiosum est, tractu temporis conualescit, noua scilicet accedente causa, quae hic est tacitus populi consensus. Huc spectant, quae habet GROTIUS *de I. B. & P. lib. II. c. VI. §. XI. Sed in rebus modicis, quam in magnis consensus populi ex scientia & silentio facilius praesumitur.* Regem plenum habentem imperium, sed non plene, valide partem patrimonii publice oppignorare posse, GROTIUS *l. c. §. XIII.* probatum est. Non ignoro, varia esse regna, vbi speciali quoque lege alienatio bonorum Coranae, absque consensu populi, est interdicta, vt in Gallia, GIRARD. *liu. 3. p. 175.* Ordinum Galliae consensum ad alienationem domaniorum necessarium esse, ex GVICCIARDINO quoque, *lib. 17. pr. Hist. p. m. 3. Inventaire de P. Histoire de SERRES p. 378, LIMNAEI notitia Regni Franciae p. m. 604.* liquet. Potissimum eiusmodi leges in Gallia factas esse, post tempora Francisci I. qui ferme totum distraxit domanium, PAPONIVS *lib. V. tit. 10. arrest. IV. p. m. 132.* verisimile habetur. v. Constitutio Henrici III. alienationem domanii prohibens, dans ses ordonances, art. 331. au chapitr. de la Noblesse: *En alienations & delaissement des terres de nostre domaine, a quelque titre, que ce soit ne pourra, parcy apres estre fait par nous, ni par nos successeurs Roys aucune cession de droits de nomination des offices extraordinaires des dittes terres, ny semblablemeur des droicts Royaux dependans de nostre Couronne, comme y etans in-*
separa-

separablement vnis annexes. GIRARD. p. 273. duos putat exceptos esse casus, vbi domanialium alienatio valide fieri potest, primo in apanagium minorum natu, secundo ad repellendum hostem, si alii desunt nummi. Aliqui existimant, hic Ordinum consensum esse necessarium, & tum demum fieri posse, si hostis ipsos Regni superauerit limites. BRITTON. *liu. 3. cb. 1. p. 326.* putat Parlamenti & Camerae rationum legitimam sufficere confirmationem. Moris olim erat in Gallia, vt Regiae epistolae, quae valorem debebant habere, a Parlamento confirmarentur, *VI. liu. des lettres de PASQ. p. m. 404.* Sed quid circa Parlamenti confirmationem fiat, post clausulam Henrici III. *dependons a nos Cours de Parlemens & Chambres de Comptes, d' auoir aucun egard aux lettres, qui en pourront par cy après étres expedies,* in suspensio relinquam. In regnis Angliae, Scotiae, vtriusque Siciliae, aliisque regionibus similes esse leges, Domani alienationem impediennes, testem habemus CHOPPINVM de *Domano Gallico lib. 1. p. 7. & seqq.* Verum enim vero in terris Principum Germaniae rarae aut nullae huius fortis extrahunt leges, multo minus ipsam praescriptionem prohibentes. Probe autem bona Principum nostrorum sunt distinguenda. Patrimonialia enim vt priuata legibus territorii omnino subsunt, & licet patrimonio publico admisceantur, tamen retinent naturam suam, OECKEL. *thes. 20. p. 155.* Nec praesumendum, Principem tacite voluisse, vt omnia sua bona publici patrimonii naturam induerent, & cum incorporatio sit facti, omnino erit probanda, OECKEL. *l. c. thes. 17. & 18.* Quae CHOPPINVS de *incorporatione tacita & expressa tit. II.* habet, Galliam tantum concernunt, & Imperio nostro nequeunt applicari, LYNCKERI respons. II. praemon. Ea certa ex parte Constitut. Caroli IX. de anno 1566. inniuntur. Ad bona priuati Principis patrimonii, fructus patrimonii publici aliquo modo referendos esse, putat GROTIUS *lib. II. c. VI. §. XII.* Sed PUFFENDORF. *lib. 2. c. 5. §. 8.* hic adhibendam esse limitationem, arbitratur. Alia sunt bona Ecclesiae communia, quae absque Capituli consensu in alium transferri nequeunt, alia denique sunt bona mensae, Cassel Güter, Clericorum alimentis attributa, quae, ob constitutionem Urbani Pontif. I F. pr. ne tituli, absque Papae vel Caesaris, si dotem dedit, consensu esse inalienabilia, LYNCK. *resp. cit. p. 26.* contendit,

rendit, & licet Archi-Episcopatus vel Episcopatus seculum subeat, bona tamen ista naturam suam retinere, & vitium, quod fuit in prima alienatione, per secularisationem tolli non posse; cum Imperator & Imperium Principi seculari omnia iura, quae Antecessor Clericus habuit, largiantur, & eiusmodi bona, cum in se & in sua natura propter legem sint inalienabilia, etiam nullae subesse praescriptioni. Verum Papales constitutiones, de prohibita bonorum Ecclesiasticorum alienatione, in Italia fabricatas, in Germania nunquam recepras esse, ex SCHILT. *Instit. I. C. & libro de libertate Eccles. Germ. docet* OECKEL. c. IV. de bonis mens. thes. 20. Idem ex RHETII *Commentario ad l. feud. long.* ostendit, non solum bona mensurae in feudum conferri, sed & ex BICHII *decis. 375.* ob necessitatem & utilitatem Ecclesiae, licite plane alienari & praescribi posse, thes. 21. 22. 23. vid. BVSIVS *de natura & iure bonorum Eccles. membr. tertio §. 2. p. 351.* Patrimonium publicum Principum secularium Imperii nostri, licet & allodialia adhuc quaedam complecti possit: maximam tamen partem naturam feudorum induit. Et ex moribus Germanorum feudalibus Principes omnino sibi facultatem tribuunt, etiam absque Imperatoris consensu, non quidem totum territorium, nisi hoc ex speciali obtinuerint domini directi concessionem, sed quasdam terrarum suarum partes alienare, ITTERVS *de feudis c. XXIII. §. IV.* Subinfeudatio minus adhuc habet dubii. Quamquam enim GROTIUS *lib. II. c. 6. §. IX.* infeudationem sub alienatione proprie dicta complectatur; Atamen proprie alienatio non est, ubi referuato directo dominio, alteri saltem redditus concedamus, conf. COCCII *I. P. c. IX. §. 19.* Redeamus itaque tandem ad ius venationis, si hoc terrae Principis patrimoniali adhaesit, merito subest terminis praescriptionis ordinariis. In rebus enim, ubi Princeps non ut caput, sed ut membrum coetus ciuillis consideratur, ibi praesumitur, secundum leges ciuiles viuere velle; At si est fructus patrimonii publici, ex mente *Grozii*, eandem habet cum bonis patrimonialibus Principis sortem. Vbi tamen, ut supra ex PUFFENDORFIO monui, limitatio quaedam admitti debet. Quod si vero cum iure venandi silua aut praedium ad patrimonium populi spectans alienatum, alienatio, ut ex antecedentibus manifestum est, in Imperio nostro valet, si est modica, ut & eiusmodi bona praescriptione acquiri possint.

possint. Multo minus aliqua, de non alienandis regalibus minoribus adest lex. Venatio, vt infimorum regalium species, in primis si modica tantum eius pars alienata est, reipublicae damnium haud infert. Nam illa salua esse potest, etiamsi caput eius angustiores venationum habeat terminos. Enim vero venatio non pertinet ad patrimonium populi, sed saltem non necessarium eius est accessorium, atque sic minus recte referur inter obiecta, per se & in sua natura inalienabilia, & per consequens etiam non praescripibilia. Porro pro principe militat praesumptio, quod non sine probabilitate, haud dubie vtilitatem publicam concernente, passus sit, vt tacito vsu aliquis, per temporis lapsum, ex quo animus derelinquendi conici potest, venandi iure potitus sit. Corruunt itaque Doctorum nonnullorum placita, de praescriptione huius regalis minoris ad iura subditorum non pertinente. Et tyrannica profecto est doctrina, subditis ius hoc, sufficienti temporis lapsu acquisitum, vt alia ipsis concessa priuilegia, sine causa eripi posse. Nam nulla in Germania nostra reperitur constitutio positua, qua domanialia praescriptioni subditorum eximantur, vt in Gallia, teste CHOPPINO *de dom. franc. lib. 3. t. 9. n. 6. p. m. 346. in Sabaudia*, narrante FABRO *C. lib. 7. tit. 12.* Sueci, quibus Nobilium Liuaniae terrae saluam mouebant, & talem penes ipsos esse praetexere. Igitur ius naturae, quod praescriptionem siue derelictionem praesumptam admittit, est recipiendum. Nam Gallicis principibus adolatur CHASSANAEVS, quando falso statuit, omnem praescriptionem esse contra ius naturae, *ad consuet. Burg. fol. 376. n. 7.* Plerumque immemoriam hic requirunt praescriptionem, quod specialiter de Regali minore, *Jachts Berechtigfeit*, asserit. LYNCKER *resp. cit. n. 100.* OECKEL *c. 3. thes. 25.* CARPZOV. *parte 2. c. 3. def. 24. & 25.* Et hoc quoad Imperii subditos, publica lege *de ann. 1548. §. wann auch ein Ausgezogener*, sancitum esse, VITRIARI *Ius publ. lib. III. tit. XIX. §. 3.* Add. OECKEL *de Praescript. immem. p. 12.* Vetus statem temporis, quoad praescriptionem immemoriam, dicunt iuris esse gentium, id quod ex primo principio iuris naturalis Thorvasiano, *Tom. 1. Conringianorum, p. 273.* demonstraui. Adde WERLHOFFII *Dissert. quam, pro doctrina Groniana, Puteano opposuit, Ill. KRESSII Discept. de hoc argumento*, & magnum aliorum autorum numerum, huic doctrinae subscribentium, collectum ab

N

aucto-

auctore *Deductionis pro iure venandi regali Luneburgico*. Territoriales quoque Brunsvicensium Constitutiones huic dogmati calculum addeunt, *Rec. Prou. Salzdaleusis de an. 1597. §. 38. Gandersheimensis de an. 1601. §. 2. Guelpherbytanus de ann. 1619. Resolutio Christiani Ludou. Duc. Brunsv. Luneb. Cell. de ann. 1652. nobilitati & ordinibus provincialibus data, vt & Rec. Prouinc. Dannebergicus de an. 1682*. De annis praescriptionis immemorialis calidae inter Iurisconsultos vigent lites. Aliqui enim ad eam praescripte centum requirunt annos, alii centenaria minorem, alii maiorem esse dicunt. Quasdam inter centenariam & immemorialem differentias enarrat COVARRVIAS *part. II. relect. de iurisd. praescript. p. m. 411. n. 6*. Mihi perplacet sententia CARPZOVII *Iurisprud. for. parte I. constit. XVI. defn. LXXIV.* praescriptionem immemorialem omnem excludere terminum atque initium memoriae omnium hominum. Adeoque non sufficere, testes in probanda praescriptione de sua solum memoria deponere. Sed requiritur, vt asserant, non solum se vidisse, semper ita fieri & nunquam vidisse contrarium actum. Sed etiam a maioribus & senioribus se audivisse, ita factum fuisse, nec nunquam maiores & seniores aliter audivisse, atque huius rei publicam esse firmam & opinionem apud eos, qui rei cognitionem habent, OECKEL. *c. l. thes. II. LYNCKER resp. II. n. 131. 132. 133. p. 26*. Intelligendum autem hoc de memoria traditionis. Praescriptionem immemorialem neque tituli, neque bonae fidei probationem requirere, docent FABER *Cod. lib. VII. tit. XIII. defn. II. p. m. 826. THESAURVS decis. XVI. n. 4. p. m. 50. GABRIEL lib. V. conclus. I. n. 41. 44. p. m. 443. COVAR. l. c.* Sed si fide dignis adstruatur probationibus, aut titulum vitiosum aut malam fidem adfuisse, immemorialis praescriptionis virtus evanescit. Cum iure canonico inualuerit, male fidei possessorem nulla temporis praescriptione defendi posse, Faber *l. c.* vnde GODDAEVS *Consil. XVIII. Vol. IV. Morp. n. 52. p. 292.* ait, bonam fidem etiam ad praescriptionem immemorialem esse necessariam, cui assentitur GRATIANVS *disceptat. forens. t. I. c. II. n. 26. t. 2. disc. 399. n. 27. z. c. 441. n. 6. & seqq. p. m. 90. CARPZ. lib. I. resp. tit. 4. resp. 40. n. 12. 20. VASQVIVS lib. II. controuersiarum illustr. c. 81. n. 10. & II. p. m. 301.* Putat tamen, posito titulo illegitimo non sequi praesumptionem malae fidei. Vt verum fatear, *Illustrissimus COCCIVS in iure controuerso* mihi non videtur a vero aberrare, quando affirmat, doctrinam de mala fide, minus recte ad praescriptionem, quam immemorialem appellent, quadrare. Caeterum huic praescriptioni tantam inesse vim, vt nec tollatur per clausulam, non obstante lapsu temporis, neque aduersus eam detur restitutio per Principem, censent. Imo istam antiquitatem temporis idem posse, quam Imperatorum causam, Icti eloquantur.

GRAT. t. I. n. 23. p. 4.

F I N I S.

CONSPICE

CONSPECTVS
I P S I V S
DE IVRE VENANDI
DISSERTATIONIS.

I. *Venatio plevarumque gentium rectoribus & magnatibus cara*, p. 50. n. c. d. *Singularis in illam amoris exempla* pag. 48. sequ. n. b.

II. *Venationis definitio* p. 50.

Venatio adulatoria, oppressiva, arenaria, quaenam? p. 50. 51. n. b.

Distinctio iuris venandi a iure foresti, qualis? p. 51. sequ. n. d.

III. *Venationis variae species recensitae, veluti superioris & inferioris, ac, quae dicuntur Koppel-lacht, Bestand und Gnaden-lachten, Klapper-lachten, Par-For-*

ce-lachten, earumque origines, una cum genuina indole, explicatae, p. 53. sequq.

IV. *Res, ante introducta dominia, communes fuere*, p. 57.

V. *Qualis & Venatio*, p. 58.

VI. *Quae apud quosdam populos, e. g. Quirites, etiam post introducta dominia, manserit communis*, p. 58. *Illius apud Romanos genuina ratio*, p. 58. n. a. *vbi simul quaedam, circa illam controuersae, leges explicantur*, p. 60. n. *.

VII. *Penes Europae gentes Septentrionales & Occidentales esse regibus & nobilibus*, pag. 61.

N 2

vbi

- ubi regum simul & nobilium conditio antiqua exponitur, p. 61. sequ. n. b.*
- VIII. *Eadem ratio dein apud Germanos etiam obtinuit p. 63. Qua occasione, de peculiaribus regum & principum huius generis silvis patrimonialibus, & earum pristina indole agitur, p. 64. sequ. n. a.*
- IX. *Proprium venandi ius nobilibus vindicatur, p. 67. sq. & simul, de natura ac occasione feudorum oblatorum, disquiritur p. 68. seq.*
- X. *Qua ratione ius venandi Vassallis a principe, vel alio domino directo, in feudum datum, an cumulatiue vel priuatiue? p. 70. sq.*
- XI. *Reliqui subditi, quare iure a venationis usu arceantur? p. 72. seq.*
Et qua de causa, Clericis imprimis, Venatio interdicta? p. 72. sequ. n. a. Huius, quae in Germania indoles an-
- trigua & bodierna? p. 72. 73. ead. not.*
- Quid iuris circa subditos in hoc passu, in Gallia? p. 76. 77. n. c & d. Quinam tandem rustici in Germania, singulari iuris venandi gaudeant priuilegio? p. 77. n. d.*
- XII. *De Poenis in eos, qui iure venandi destituti, fera animalia capiunt & occidunt, earumque moralitate, p. 78. sq.*
- XIII. *Venatio an seruitus p. 80. sq. n. a. quae per praescriptionem amitti possit? p. 81. seq. n. b.*
nec non, an intuitu principum ad regalia minora, p. 83. sq. n. c.
vel domanialia sit referenda? p. 86. seq. n. d. subiaceantque tunc praescriptioni immemoriali, nec ne? p. 88. seq. n. e. ubi, simul generatim, de alienatione domaniorum eorumque praescriptione agitur, ead. n. p. 88. 94.

Ko 1176a

5

N.C.

8
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
8
B.I.G.
Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue
Inches
Centimetres

Farbkarte #13

LIV. #
IOAN. GVIL. DE GOEBEL, ICTI
SERENISS. DVC. BRVNSV. LVNEB. A CONSILIIIS AVLAE ET
IVSTITIAE, CVRIAE PROVINC. GVELFERBYTANAE ASSESSORIS
IVRIVM IN ACADEMIAE IVLIA PROF. ORDIN. ET
FACVLT. IVRID. IBIDEM SENIORIS

DE
IVRE VENANDI
DIATRIBA
MVLTVS IN PRAESENTI AB IPSO
ACCESSIONIBVS AVCTA

PRAEMISSA EST
DISQVISITIO PROOEMIALIS
DE
POENIS IN FERARVM FVRES
ET VNIVERSI APPARATVS VENATORI
PER VETERVM GERMANORVM
LEGES STATVTIS
A V C T O R E
HENRICO GOTTLIEB FRANCKE

FRANCOF. ET LIPSIAE
IMPENSIS IO. GOTTFRIED STRENGI
ANN. MDCCCXLII.